

1950

1951

G L E D A L I Š Č E M E S T N O

REPUBLIKA
SLOVENSKEGA
V LJUBLJANI

N 65/1988

SOBOTA 30. IX. OB 20. uri * NEDELJA 1. X. ob 15. in 20. uri
GOSTOVANJE ŠENTJAKOBSKEGA GLEDALIŠČA IZ LJUBLJANE

MARIN DRŽIČ:

DUNDO MAROJE

Komedija v treh dejanjih. Prvič igrana 1550. leta v Dubrovniku.

Prevod po dr. Fotezovi priredbi in originalu.

Režija: L. Hribar

Scena: inž. arh. M. Rupar

O S E B E :

Dundo Maroje, dubrovniški trgovec	F. Penko
Bokčilo, njegov sluga	L. Sadar
Maro Marojev, njegov sin	B. Battelino
Popiva, njegov sluga	M. Petrovčič
Pera, Marova nevesta iz Dubrovnika	M. Simončič
Baba, Perina dojlja	A. Grgurevič
Lavra-Mandalijena, rimska kurtizana	K. Kramaršič
Petrunjela, njena služabnica	C. Pregelj
Ugo Tudeško	M. Štrukelj
Pomet Trpeza, njegov sluga	L. Demšar
Niko, mladenič iz Dubrovnika	P. Jeršin
Pijero, mladenič iz Dubrovnika	V. Vrhovec
Žid Sadi	M. Maher
Prvi krčmar	J. Moser
Drugi krčmar	L. Šerjak
Kapetan	R. Kovačič
Prvi birič	J. Čuk
Drugi birič	B. Grgurevič
Spremljevalec Uga Tudeška	D. Maher
Signor Ondardo	J. Kastrin
Prižigalec luči	J. Dolenc
	J. Čuk

Sodelujejo še: F. Grumova, S. Mlakarjeva, A. Šinkovčeva, M. Lombar,
P. Pleško — Sodeluje mali orkester — Glasba: M. Pišl — Kapelnik: M.
Pišl — Osnutki za kostume: E. Petrovčičeva — Luč: Mirko Svetè —

Tehnični vodja: L. Demšar

Stopamo v mesec, ko naša gledališča odpirajo svoje šeste sezone. Celjani jo odpiramo tako rekoč brez sodelovanja našega igralskega zbora. Profesionalizacija našega gledališča oziroma naše gledališke družine narekuje dopolnitev talentov in dosedanje gledališke prakse naših igralcev in igralk še z višjo splošno in umetniško izobrazbo, ki naj si jo pridobe v posebnem tečaju. Čas do njihovega prvega poklicnega nastopa je uprava sklenila izpolniti z gostovanji ostalih naših gledališč. Tako stopajo kot prvi na naš oder naši dragi Šentjakobčani.

Ne moremo se pohvaliti, da smo jih imeli kdove kolikokrat v gosteh. Preteklo sezono so bili drugič med nami (»Kobilice«), mi enkrat med njimi (»Celjski grofje«). Toda že teh par srečanj na naših oziroma njihovih deskah je zapustilo razen lovorjevega venca in spominske slike še kaj več v spomin. To je predvsem trdno in iskreno prijateljstvo, tisto prijateljstvo, ki se med dvema igralskima družinama očita v pripravljenosti, da druga drugi vsak čas odpreta dohod na svoj oder brez stare igralske zavisti, brez strahu pred »konkurenco« in brez strahu, da bi s svojim nastopom druga drugi zasenčili tako hitro minljivo gledališko slavo. Ob tem dejstvu nam je lahko žal, da smo ostali brez priložnosti, ko bi se lahko odzvali njihovemu ponovnemu vabilu in nastopili na prijaznem Šentjakobskem odru.

Dejavnost Šentjakobskega gledališča in njegova umetniška stopnja je tolikšna, da mora biti znana že količkaj razgledanemu obiskovalcu naših gledaliških dvoran, a sloves šentjakobskih igralcev tudi tolikšen, da je vsak naš poudarek o tem odveč. Končno pa smo ta prostor našega skromnega gledališkega lista namenili le besedi njim v pozdrav in dobrodošlico. Dodajamo le to, da stoji Šentjakobsko gledališče že pred tridesetletnico svojega dela, nesebičnega in požrtvovalnega, kakor ga terja poslanstvo slovenskega gledališča, ali bolje — dela, ki si ga je prostovoljno naložil slovenski človek, da z gledališko umetnostjo dvigne sebe in svoj narod.

Zato tem raje brez zamude dvigamo zaveso, da jih čimprej zagledamo in čujemo ter iz njihove igre občutimo to, kar jim želimo — da bi se med nami tudi to pot in tudi v bodoče vedno čim prijetneje počutili, mi pa, da bi se od njih zopet kaj naučili.

Gustav Grobelnik

BESEDA O »DUNDU«

»XV. in XVI. stoletje predstavljata zlato dobo dubrovniške književnosti, dubrovniško renesanso... Predstavnik dubrovniške drame XVI. stoletja Marin Držić (1520—1567), ki je napisal štiri pastirske igre ter komediji »Skup« in »Dundo Maroje«, ki je bila prvič uprizorjena 1550 leta (torej natanko pred 400 leti)...«

Tako suho in brezkrvno poroča literarna zgodovina. S to svojo mrzlo konstatacijo nas sicer res opozarja na giblјivost, minevanje in neprestano spreminjanje vsega, ogoljufa pa našo radovednost za plastično podobo preteklosti, za neposredni kontakt z zagonetnimi predhodniki, za žive utripe minulih trenutkov; na potrpežljivi in uboglјivi papir meče blede sence kadavrov, ko si vendar tako zelo želimo sočnih, napetih teles in neusmiljenega soočenja z že davno pokopanim. Literarna veda in sploh vsa toliko povelečevana znanost tu odpove. Skrbno nabrana materija ne more spregovoriti. In če bi ne bilo umetnosti, ki s čudovito trombo intuicije kliče mrliča iz grobov, bi se nevedni sprehajali po skrbno urejenih muzejih in srepo prebirali obledele etikete. Samo umetnost nas neprestano povezuje s tistim, kar je odšlo, samo ona nam v siju svoje veličastne nesmrtnosti prikazuje odmrlo in pokopano. Tako mi Mozart jasno pripoveduje o svojem času, Leonardo mi ga mimogrede oriše, najsvetejšega stremljenja človeštva po svobodi pa mi ni razodel zgodovinar, pač pa Chopin.

Literarna veda nam suhoparno razodene, da pomeni renesansa nekak prehod iz srednjega v novi vek, iz srednjeveškega mraku, ki je ubijal luč v človeku, v veličastno povelečanje človeške osebnosti, ki si nenadoma drzne dvomiti v božje razodetje in snovati s svojim razumom.

Jaz pa mimo te učenosti najdem točnejšo analizo renesanse v takratni umetnosti. Predvsem slišim radostno hrzanje žrebca, ki so ga prvič spustili iz mračne staje, slišim divje vriskanje ljudi, ki so jim prej mistično zagledane oči zažarele v novem blesku, ki so brez oklevanja in razsojanja stekli iz črede v območje skrajno osebnega izživljanja, ki so se mimogrede od-

povedali mrkemu onostranstvu in se pognali v žlahtno poganstvo tostranih užitkov. Razumem razbrzdano valovanje ženskih teles, ki so ušla grmadi in ki zdaj vroče poslušajo sladke melodije petrarkistične ljubezenske lirike. Uživanje mesto odpovedi, poljubi mesto solz, akcija mesto meditacije, samopašnost mesto spokornišтва, žrtje mesto posta, razkošje mesto raševine, zlato mesto pepela. K tlom potisnjeni človek se je prebudil. Evviva la gioia! Evviva la giovanezza! To je renesansa.

Slovenci je nismo doživeli. V vročem Dubrovniku pa je vzbrstela tako močno, da je delala konkurenco Italiji. Ustvarila je umetnine, ki imajo ceno na evropskem in svetovnem trgu. V vriskajočem dubrovniškem jeziku, ki mu italijanski drobci dajejo posebno blagozvočje, je zapela simfonijo široko odprte življenjske radosti: ljubimkanje brez konca in kraja, soparne noči, ki jim pripeva morje, sijajna oblačila v finih barvnih odtenkih, slepeče sonce, ki je razžrlo mistično zatočnost preteklosti, dvorjenje lepim gospem, hrepenenje kitar, kri, razdivjana kri in rapirji in predvsem dukati... Sredi vsega tega duhovnik Marin Držić, ki ga vroče utripanje življenja omamlja. Rešuje se s tem, da to življenje lovi v svoja dela.

Slovenci renesanse nismo doživeli. Naša renesansa je Primož Trubar, iznajdba slovenskega knjižnega jezika, verski boji, punti in »viharji jezni mrzle domačije«. Zato Slovenci na odru le težko oživljamo renesanso.

Šentjakobsko gledališče ob 400 letnici dubrovniške renesanse z veseljem prihaja na obisk k svoji visoko cenjeni celjski publiki, se ji zahvaljuje za naklonjenost in jo prisrčno pozdravlja.

Mirko Mahnič

Ob zaključku lista nas je zadela žalostna vest, da je 26. t. m. preminula tovarišica Marija Cukalova, ki smo jo v naši prvi sezoni 1945-46 šteli med naše sodelavke, nakar pa jo je bolezen odtegnila od nadaljnjega sodelovanja. Dobro tovarišico bomo ohranili v častnem spominu!

MESTNO GLEDALIŠČE
CELJE

1950

1951

SREDA 4. X.
OB 20. URI

Koncert

**KOMORNEGA
MOŠKEGA
ZBORA**

DIRIGENT: PROFESOR
E G O N K U N E J

Program:

1. F. Juvanec:	Slovenska zemlja
2. G. Ipavec:	Oblaček
3. A. Schwab:	Slanica
4. A. Hajdrih:	Pod oknom
5. J. Ipavec:	Imel sem ljubi dve
6. R. Savin:	Mi vstajamo
7. Jereb:	Pelin roža
8. A. Cerer:	Kmetova pesem
9. J. Kuhar:	Jutri gremo v napad
10. R. Simoniti:	Bolen mi leži
11. L. Kramolc:	Ljepa ura, sonce se je
12. L. Kramolc:	Sem še mihna bva
13. Z. Prelovec:	Hišca pri cest stoji
14. R. Simoniti:	Plovi, plovi
15. O. Dev:	Soči
16. F. Marolt:	Kaj b' jaz tebi dau
17. E. Adamič:	Lucipeter ban
18. M. Hubad:	Moja kosa je križavna
19. O. Dev:	Je vpihnila luč
20. V. Mirk:	Gostüvanje se slüži

USTANOVITEV IN DELO KOMORNEGA ZBORA

Od glasbene dejavnosti v Celju se je kmalu po osvoboditvi razmahnilo zlasti zborovsko petje. Zbori so se organizirali drug za drugim, skoro vsaka sindikalna podružnica je hotela imeti svojega. Večini pa je manjkalo dobrih pevcev in pevovodij, zato njihov obstoj za kulturni razmah ni bil pomemben, pomembnejši je bil njihov politično agitacijski moment. Na drugi strani pa so taki zborčki absorbirali pevce, ki bi bili v večjem zboru koristnejši. Prav je bilo tedaj, da se je izvršila reorganizacija zborov v okviru sindikalnih kulturno-umetniških društev. Tako so zaživeli novi zbori odnosno stari zbori pod novimi imeni in z boljšimi razvojnimi možnostmi: »France Prešeren«, »Ivan Ključar«, »Ivan Cankar«. Obstoječi zbori, dejansko prihajata v poštev dva moška zbor in mešani zbor, če izvzamemo mladinske zборе, spadajo med srednje velike zборе s 30 do 60 pevci.

Po razpustu Celjskega okteta v januarju 1947 je nastala kljub obstoječim zborom vrzel, kajti ostala je potreba po malem in gibnem zborovskem telesu, ki bi bilo uporabno tako pri manjših internih prireditvah, kot tudi na večjih kulturnih in političnih manifestacijah, povsod tam, kjer bi kak večji zbor iz kakršnih koli tehničnih razlogov ne mogel nastopiti. Nadaljna naloga komornega zbora bi bila povezava med mestom in podeželjem. Sicer se drugi zbori tej nalogi niso izmikali; storili so vse, kar so mogli. Vendar so turnusi večjih zborov otežkočeni zaradi prevoza, prehrane, odra ali za večje število pevcev neprimerne dvorane. Taki nagibi so dovolj poudarjali potrebo po organizaciji majhnega zbora. Tudi Ljudsko gledališče je imelo pri tem svoj interes: majhen zbor je prečestokrat potreben pri gledaliških predstavah. Tako je dalo Ljudsko gledališče v soglasju z Mestnim odborom Ljudske prosvete prvo pobudo. Najprej je veljal sklep o obnovitvi Celjskega okteta. Po nasvetu povabljenega pevovodje pa naj bi štel zbor 16 do 20 članov ter naj bi se imenoval komorni zbor. Zakaj tako? Prvič je v Celju težko zbrati 8 enako kvalitetnih pevcev, ki bi si bili

tudi po barvi glasu sorodni. Čim pa ta pogoj ni izpolnjen, je zaman pričakovati tiste kvalitete, ki je pogojena od zlitosti glasov. Drugič je pri oktetu nevarnost, da kak član prej ali slej odpade, nakar je ostalih 7 članov neuporabna grupa. V dvojni zasedbi okteta, to je približno 16 članov, obe nevarnosti odpadeta ali se vsaj močno ublažita. Pri tem je ostalo!

Dne 20. maja 1949 se je sestalo v gledališču prvih 9 pevcev, ki so se prostovoljno obvezali sodelovati v komornem moškem zboru Ljudskega gledališča. Toda delo ni šlo gladko izpod rok: po prvih poskusih so nastopili počitniški meseci. Ljudje so odhajali na dopuste in delo je bilo prekinjeno. Šele v novembru se je zbor spet sestel, tedaj je štel že 11 članov. Toda nevšečnosti so se začele znova: premestitve, bolezni... Le vztrajnosti nekaterih pevcev se je zahvaliti, da se zborček ni razšel.

V januarju letošnjega leta je zbor narastel na 16 članov. Začetne težave so odpadle druga za drugo, zbor je začel študirati načrtno. V februarju je bil že sposoben prvič nastopiti pred javnostjo ob priliki Prešernove proslave. Odslej je njegova kvaliteta polagoma, a stalno rastla ter se pričela bližati današnjemu stanju. Vaje so se vršile 2krat na teden, pevci so jih posečali ob vsakem vremenu. Ker je delo lepo napredovalo, smo se odločili za prvi koncert v letošnjem juniju. Tedaj pa je pevovodja zbolel in vaje so bile prekinjene za ves mesec. Z vajami smo nadaljevali od konca junija tja do sredine vročega julija. Plod tega dela so bili prvi koncerti v Vojniku, Laškem in Rečici nad Laškem — nato pa zaslužen odmor.

Že prej je padla misel, da bi zboru močno koristil 14-dnevni skupni dopust združen z vsakodnevnimi pevskega vajami. Po velikem prizadevanju Mestnega odbora LPS in po številnih bolj ali manj uresničljivih predlogih, se je zamisel uresničila. Zbor je odpotoval 12. septembra na študijsko letovanje v Mošćeničko Drago. Na prelepi obali so se vršile vaje vsak dan po par ur; skupno letovanje je zlilo pevce v tovarišijo, enotno v delu in veselju. Žal, se štirje pevci zaradi službene zadržanosti niso udeležili. Zaradi tega bo zlitost zbora še vedno pomanjkljiva, dasi je zbor v Primorju dosegel lepe rezultate. Z uspehom je koncertiral v Lovrani in v Mošćenički Dragi.

Ko stopa komorni zbor prvič s samostojnim koncertom pred celjsko javnost, se zaveda svoje odgovorne naloge: podajati mora predvsem slovensko umetno in ljudsko pesem v taki interpretaciji, ki bo za vzgled in dober primer drugim domačim in okoliškim zborom. Da tega cilja še ni mogel doseči je jasno. So pa dani vsi pogoji, da se zbor povzpne do tiste visoke kvalitete, ko bo v doglednem času lahko dostojno reprezentiral Celje na republiških tekmovanjih. Pevcem ne manjka poguma in vztrajnosti, treba bo le še mnogo, mnogo trdega dela.

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE

1950

1951

Gostovanje

ČLANOV DRAMSKÉ IN PIONIRSKÉ SEKCIJE
KULTURNOPROSUVETNEGA DRUŠTVA

SLOVENSKI DOM IZ ZAGREBA

**SOBOTA 21. X. 1950
OB 15. IN 20. URI**

Ka sa utihnili tapavi

OTROŠKA IGRA V TREH DEJANJIH • SPISALA: RUŽA LUCIJA PETELINOVA

Režiser: R. L. Petelinova

Skladatelj: Dr. Franjo Rapotec

OSEBE:

Majda, partizanska kurirka	Majda Dolenc
Jurko, njen brat	Tonček Blatnik
Branko, partizanski deček	Andrejček Kajtna
Slavko, partizanski deček	Cine Rapotec
Matija, partizanski deček	Mitja Sirk
Tonka, partizanska deklica	Nadica Rapotec
Anka, partizanska deklica	Urška Jenko
Stana, partizanska deklica	Lidija Baturin
Vera, partizanska deklica	Tatjana Kaldana
Alenčica, partizanska deklica	Božica Somek
Zoran Železnik, komandant Jugoslovanske Armije	France Zalokar
Tovarišica Mira, partizanski zdravnik	Duška Mihelčič
Kirurg	Lojze Alatič
Tovarišica Vera, upraviteljica dečjega doma . . .	Emilija Errath
Botra Marjeta, gospodinja v baraki partizanskih sirot	Vida Kononenko
Tovariš France, delavec	Aleksej Kononenko
Nemški vojak	* * *
Ženska	* * *
Neznana deklica	Metka Jenko
Nežika, strežnica v dečjem domu	Danica Kajtna

Događa se spomladi 1945 v dneħ osvobojenja — I. dejanje: v baraki vojnih sirot,
II. dejanje: dvorišče v predmestju, — III. dejanje: soba v Otroškem domu.

Ruža Lucija Petelinova o svojem delu

KO SO UTIHNILI TOPOVI

Danes nihče več ne misli, da je pisanje in režiranje otroških gledaliških del manj vredno za kulturo nekega naroda, nego pisanje in uprizarjanje gledaliških del za odrasle. Vemo tudi to, da je delo, ki v umetniškem pogledu ne more zadovoljiti odraslega, brez vrednosti tudi za otroka. Gre samo za obseg otroku razumljivega sveta, s čemer mora pisatelj računati, ko piše za otroke. Začrtati mora v tem pogledu prirodno mejo v sami vsebini dela, medtem ko vobče ni mej in ne more pisatelj nikoli dati preveč v pogledu logike, verjetnosti, odkritosrčnosti in spontanosti dogajanja v gledališki igri za otroke.

Otroci in mladina so s svojo nepokvarjenostjo najbolj hvaležna publika. Oni se navdušujejo, sočustvujejo in se lahko od srca nasmejejo, toda so tudi strogi kritiki. Nobena zgrešena gesta jih ne more ogreti, medtem ko je vzklík navdušenja igralcu vedno dokaz, da je njegova igra umetniško uspla.

Če pregledamo dosedanje otroško gledališko literaturo, vidimo, da največ prostora zavzema pravljica. To je popolnoma prirodno, ker sta vir pravljic ljudska ustvarjalna domišljija in modrost, ki v dostopni pesniški obliki govori resnico. Čas nove stvarnosti je medtem prinesel s seboj tudi potrebo pisanja realističnih iger za otroke. Otroci ne smejo videti edino lepoto v svetu pravljic in biti razočarani, ko se izven gledališkega poslopja znajdejo spet na trdih tleh življenjske stvarnosti, nego jim mora realistična gledališka igra odpreti oči za lepoto, kakor tudi za nevarnosti življenja na zemlji, kjer sami žive.

Take misli so me vodile, ko sem pisala otroško gledališko igro »KO SO UTIHNILI TOPOVI«. Razen tega sem čutila kot svojo pisateljsko dolžnost, da generaciji otrok, ki je od leta 1941—1945 bila obsojena na muke gladu, pregnanstva in vseh ostalih vojnih grozot, posvetim to delo, ki v znamenju zmage naših narodov izzveni v ponosni pesmi »MI JUNAKOV SMO SINOVI!«

Vkljub težkemu času v katerega postavljamo dejanje igre »KO SO UTIHNILI TOPOVI«, nam ono ne prikazuje neke žalujoče in neboljgane otroke, ki so dočakali osvobojenje brez živega stika s stvarnostjo, temveč so ti otroci živ del svojega naroda in nosijo v sebi vse kar je za ta narod značilno: življenjsko odpornost, čut pravičnosti, sposobnost, da se znajde v težkem položaju, humor, tovarištvo in požrtvovalnost. Vrženi iz kroga posameznih družinskih enot so ti otroci ustvarili nov kolektiv v katerem prihajajo do izraza dobre in slabše strani poedincev, a vse to doživlja spontano, odkritosrčno kritiko kolektiva. Taka kritika vodi do prečiščenja poedinega značaja.

I. DEJANJE

V baraki vojnih sirot žive otroci v starosti od petega do štirinajstega leta, dečki in deklice. Vojna krutost je ošinila vsakega od njih na svoj način, toda oni ne obupujejo. Branko in Majda, najstarejša med njimi, sta v tajni zvezi s partizani in delujeta na svoje tovariše s svojo razumnostjo in požrtvovalnostjo.

Otrokom gospodinja 50 letna Marjeta, ki se peča z verižništvom, Prismojena je in boječa in misli, da je sovražnik vsemogočen in nepremagljiv. Zato vpogiba pred njim svojo hrbtenico.

Tik pred osvobojenjem je Majdi poverjena naloga, da obvesti prihajajoče partizanske čete, katere mestne predele je sovražnik miniral pred svojim begom.

Majda izvrši nalogo. Ob povratku jo zadene v roko krogla iz sovražnikove puške. Medtem, ko Majda ranjena leži v baraki, partizani osvobodijo mesto.

Na svojem begu se v barako zaleti nemški vojak, ki je prej streljal na Majdo. Zahteva, da ga skrijejo. Otroci ga zaklenejo v skrinjo.

V barako prideta partizanska zdravnica Mira in delavec France, ki je v času vojne tajno nadziral življenje otrok v baraki in bil v zvezi s partizani v gozdu. Majdo odpeljejo v bolnico. Ostalim otrokom Mira obljubi, da se bodo prav kmalu preselili v nov otroški dom.

Ko ostane Marjeta sama, hoče izpustiti iz skrinje ujetega Nemca, toda to se ji ne posreči, ker so otroci ključ izročili Francetu. Obupana spozna, da je čas sovražnikove slave in njenega verižništva odklenkal.

II. DEJANJE

Na dan po osvobojenju so se otroci zbrali pod zidom na dvorišču za barako. Veselijo se osvobojenja, rišejo parole za povorko in pletejo vence. Obišče jih zdravnica Mira in jim pove pravljico o osvobojeni deklici Praviči. Otroci spoznajo, da se je pravljica spremenila v resnico, ker po cesti prihaja slavnostna povorka partizanov-osvoboditeljev z godbo in zastavami. Otroci obsipajo povorko s cvetjem. Iznenada mala Alenčica v povorki zagleda svojo mamico. Matí in hčerkica se presrečni objameta in tega dogodka se razveseli cela povorka.

III. DEJANJE

V bolniški sobi novega otroškega doma spi Majda, ki je srečno prestala operacijo na roki. Upraviteljica otroškega doma je postala mati male Alenčice. Ona in zdravnik dovolita, da Majdini tovariši zbude Majdo s pesmijo. Majda je presrečna, ko okrog sebe zagleda svoje male tovariše čiste in čedno oblečene in ko spozna, da je konec vojne in da so partizani osvobodili mesto.

V sobo pride zdravnica Mira in najavi prihod komandanta čete, kateremu je bila Majda v opasnosti za lastno življenje ponesla popis miniranih mestnih predelov. Komandant v imenu Jugoslovanske Armije odlikuje Majdo in igra se konča s ponosno pesmijo »Mí junakov smo sinovi«.

Pregled naših prireditev v sezoni 1949-1950

Zap. št.	Delo	Avtor Prevajalec	Režiser Inscenator	Število			Opomba
				predstav doma	gostovanje	obisko- valcev	
1.	Krajski komedijanti	Bratko Kreft	Mirko Mahnič Viktor Molka	17	—	7.584	17., 18. in 19. III. z gostovanjem Zlate Gjurgjenac
2.	Ogenj in pepel	Mira Pucova	Tone Zorko	5	2	2.352	
3.	„Naša domovina je boj in prihodnost“	Ivan Cankar		3	1	575	Recitacijski večer Lektor: Janez Pešec Ambient: Tone Zorko
4.	Tinče in Binče	Josip Ribičič	Jože Kores Drago Podvornik	7	—	3.120	Predstava mladine Umetniško vodstvo: F. Gradišnik
5.	Prešernov večer	France Prešeren		1	—	60	Recitacijski večer Lektor: Tine Oreš Ambient: K. Golob
6.	Kovarstvo in ljubezen	Friderik Schiller Fran Albrecht	Fedor Gradišnik Vlado Rljavec	8	5	4.439	
7.	Pokojnik	Branislav Nušić Ciril Debevec	Janez Pešec	4	—	977	
			Skupaj	45	8	19.107	

MEŠTNO GLEDALIŠČE CELJE

1950 - 1951

PONEDELJEK 13. novembra ob 20

TOREK, dne 14. novembra ob 15,30

TOREK, dne 14. novembra ob 20

Gostovanje ljubljanske Dramе

CALDERON DE LA BARCA

DAMA - ŠKRAT

Vesela igra v treh dejanjih (dvanajstih slikah). Prevedel Joža Vovk

Režiser in scenograf: ing. arh. Viktor Molka

Don Juan de Toledo	} brata {	. .	Lojze Drenovec
Don Luis			Maks Furijan
Dona Angela, njuna sestra, vdova			Vida Juvanova Ivanka Mežanova
Dona Klara, njena prijateljica . .			Tina Leonova Draga Ahačičeva
Don Manuel Enriquez			Demeter Bitenc
Kozma, njegov sluga			Pavle Kovič
Rodrigo, don Luisov sluga			Milan Brezigar Aleksander Valič
Izabela, Angelina služkinja . . .			Mila Kačičeva Alenka Svetelova

Služabnice

Godi se v Madridu v sedemnajstem stoletju

Scenska glasba: prof. Vilko Ukmar

Kostume po načrtih Mije Jarčeve izdelala gledališka krojačnica pod vodstvom Jožeta Novaka in Cvete Galetove

Inspicient: Lucijan Orel — Odrski mojster: Vinko Rotar

Razsvetljava: Vinko Sablatnik — Lasuljar: Ante Ceci

Dama - škrat (La dama duende)

je komedija o mladi španski vdovi, ki se ji pod kuratelo neizprosnega brata in utesnjeni v nenaravno vladajočo etiketo zahoče veselja in razvedrila, skratka življenja. Ker se mora pa vse to zaradi ugleda in časti njene hiše in imena skrivaj izvršiti, se posluži svoje ženske prebrisanosti, ki se kaj rada »poigrava z moškimi srci, kakor mačka z miško, tem bolj, če začuti, da ji moški v prebrisanosti ni kos«.

To veselo igro je napisal slavni španski dramatik Pedro Calderon de la Barca, ko mu je bilo devetindvajset let (1629). Calderon (1600 do 1681) je bil najprej oficir, po smrti Lope de Vega (1562—1635) pa dvorski dramatik, a končno, kakor 40 let prej Lope, postal z 51 leti duhovnik in dvorni kaplan na dvoru svojega častilca in zaščitnika Filipa IV. Napisal je okrog 120 posvetnih iger — comedias in okrog 80 verskih, dramatiziranih alegorij — autos sacramentales.

Calderonovo življenje je teklo skozi vladanja Filipa III. (1598 do 1621) in Filipa IV (1621—1665), ko je z izgubo nadoblasti nad Francijo pričela njegova dežela v kateri prej »sonce ni nikoli zašlo«, drseti na stopnjo drugorazredne države, dokler se v devetdesetih letih 17. stoletja niso pričele Francija (Ludovik) in druge države pogajati za razdelitev njene dediščine.

V umetnostno zgodovinskem oziru pa je doba Calderonove dramatike barok, ki objema pisane, gibčne posameznosti v veličastno celoto, pa naj si je to v slikarstvu (Španca Velasquez 1599—1660) in Murillo 1618—1682, Flamec Rubens 1577—1640, Holanec Rembrant 1606—1669), v arhitekturi (Italijan Bernini 1598—1680) ali glasbi (Nemec Bach 1685 do 1750), tako tudi v gledališču n. pr. v Franciji Molière 1622—1673 in enako v Španiji, kjer je navzlic propadanju njene državne in politične moči gledališče še vedno živelo svoje veliko življenje.

Calderonova »Dama-škrat« se je poleg njegove znamenite socialno-etične komedije »Sodnik Zalamejski«, ohranila na sporedu raznih gledališč do današnjega dne. Slednja je tudi na repertoarju našega gledališča.

»Damo-škrata« je ljubljanska Drama uvedla na svoj oder, da s komično zapletenimi situacijami v igri vzbudi smeh in radost pri gledalcu, poveča njegovo življenjsko radost in ga hkrati zajame v čarobni svet odrskega dogajanja (Gl. list SNG 1949-1950 št. 3). Z istim nagibom prihajajo ljubljanski gledališki umetniki s tem delom tudi med nas, zato smo jim iskreno hvaležni.

G. Grobelnik.

DR. JOSIP KARLOVŠEK

Konec oktobra je po daljši bolezni umrl najstarejši reprezentant tiste igralske generacije, ki je z dr. Vlad. Ravniharjem in Rafkom Salmičem polagala temelje današnjemu slovenskemu gledališču v Celju — odvetnik dr. Josip Karlovšek.

Pred petdesetimi leti in vse do zloma Avstro-Ogrske je bil eden najvidnejših slovenskih gledališnikov v Celju; njegov Dolef v »Desetem bratu« in zlasti Rajtguzen v »Rokovnjačih« sta vsem, ki so ga videli v teh vlogah, še danes v spominu. Z dr. Karlovškom je legel v grob človek zlatega srca, ki je kljub visoki starosti rad posedel v družbi mladih ljudi in se z veseljem spominjal lepih časov, ko je ves v ognju za slovensko gledališče deloval na odru. Do zadnjega se je zanimal za obnovo gledališkega poslopja — zdaj, ko se je z gradnjo vendar pričelo, je za vedno zatisnil trudne oči.

V zgodovini celjskega gledališča bo zavzemal vedno častno mesto. Slava njegovemu spominu!

F. Gradišnik.

DROBNE

iz našega gledališča

2. novembra se je pričel v Ljubljani tečaj za poklicne igralce slovenskih mestnih gledališč. Od naših igralcev se tečaja udeležujejo tov. Božič Nada, Božič Peter, Červinka Zora, Furman Milan, Goršič Marija, Mirnik Franc, Smrečnik Rado, škof Janez in Vrečko Bogdana.

Tovariš Branko Gombač študira z mladino mladinsko pravljico igrata Pastirček in kralj Briljantin. V igri, v kateri bo tudi balet in petje, sodelujeta od naših starejših članov tov. Angelca Sadar in Avgust Sedej. Kostumi in scena bodo izdelani po načrtih scenografa SNG akad. slikarja Marjana Pliberška.

Pod okriljem našega Dramskega študija pripravljamo gledališki tečaj za člane dramske sekcije SKUD »France Prešeren« in drugih sindikalnih društev. S tečajniki bo gledališko vodstvo predvidoma naštudiralo tudi kakaj krajša dela iz naše dramske literature.

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE

1950 - 1951

Sobota 25. novembra ob 20.
Nedelja 26. novembra ob 15,30
Nedelja 26. novembra ob 20.

GOSTOVANJE MARIBORSKE DRAME

Marin Držić

PLAKIR

komedija v dveh dejanjih

Po priredbi dr. Marka Foteza prevel Jaro Dolar

Režiser: Franjo Žižek k. g. — Scenograf: Tošo Primožič — Koreografska
pomoč: ing. Peter Golovin — Scenska glasba: Heribert Svetel —
Dirigent: Gerhard Broše

Osebe:

Dijana	Meta Pugljeva
Kupido	Slavo Plevel
Plakir	Edo Verdonik
Vila Vesna	Štefka Babič-Drolčeva k. g.
Grizula	Danilo Gorinšek
Dragič	Boris Brunčko
Radoje	Arnold Tovornik
Vukosava	Mileva Zakrajškova
Miona	Pavla Kovič-Brunčkova
Gruba	Milena Godinova
Vile — članice mariborskega baleta	

Kostume po načrtih Toša Primožiča izdelala gledališka krojačnica pod
vodstvom Jožeta Primožiča in Marice Krajškove. — Razsvetljava: Jože
Herfman. — Odrski mojster: Ivan Matejek. — Inspicent: Vinko Pod-
goršek. — Šepetalka: Mija Kastelčeva.

Letošnjo sezono je mariborska Drama odprla dne 10. pr. m. z delom, s katerim začenjajo tudi pri nas vrsto svojih gostovanj — z Držičevim »Plakirjem«, z delom znanega dubrovniškega renesančnega dramatika, ki smo ga letos spoznali po njegovem najbolj znanem delu »Dundo Maroje« v izvedbi šentjakobskega gledališča. Ob mariborskem gostovanju se nam tedaj ne obeta le zanimiva primerjava dveh interpretacij istega avtorja, temveč tudi primerjava dveh različnih Držičevih del: kmečke komedije »Dundo Maroje« s »Plakirjem« iz vrste njegovih pastirskih in mitoloških iger oziroma s »kombinirano« igro, v kateri je združil oba svetova — vilinskega in človeškega, kakor je to napravil še pri nekaterih drugih svojih pastirskih igrah (pastoralih). V komediji, katere naziv je prevzet po Plakiru, mitološkem sinu boga ljubezni Kupida, se medsebojno prepletata in dopolnjujeta mitološki svet z Diano, boginjo lova, vilami, Kupidom in Plakirrom ter svet kmetov, ki se zaljubljajo hote ali nehotе v vile in jih njihove žene kličejo nazaj v realni svet.

Razlog, da se je mariborsko gledališče odločilo za to delo, moramo iskati v dejstvih, da je to eno naših najstarejših odrskih del (prvič izvedeno okrog leta 1551.), skoro 50 let starejše od Shakespearevega »Sna kresne noči« in da je delo še vedno živa in pestra komedija, ki gledalca ne bo samo zabavala, ampak mu tudi približala življenje in prilike renesančnega Dubrovnika.

S tem delom tedaj začenja mariborsko gledališče vrsto del starejših piscev ob vrsti del novejših piscev, ki jih ima na repertoarju, po načelu, da »izbira del, ki jih uprizarjamo v naših gledališčih, ni važna samo s stališča čiste umetnosti, kjer presojamo edino umetniško vrednost posameznih del, ampak je pomembna tudi zaradi širine razgleda, ki ga nudi gledališče svoji publiki, zanimiva zaradi sorazmerja med starimi in novimi deli ter pisci« (Vestnik 4. okt. 1950).

Sodeč po naših lastnih izkušnjah z našimi sedanjimi za gledališko rast neprimernimi prostori, si ne moremo, da ne bi ob tej priložnosti poudarili svoje solidarnosti z borbo mariborskih gledaliških delavcev za izboljšave v pogledu njihove gledališke hiše, kajti — kaj nam more biti bolj pri srcu kot mariborsko gledališče na položaju trdnega kulturnega branika ob naši severni meji?

Gustav Grobelnik.

POGLAVJE

a štednji in a kulturi

Gledališče in šola se nikoli nista »izplačali«. Zanimivo je, da so pojmi glede šole mnogo jasnejši od nazorov o gledališču. Danes ga menda ni resnega človeka, ki bi zahteval, da si ljudje svojo izobrazbo »kupijo«. Dobro se zavedajo, kako malo inženirjev, zdravnikov, učiteljev, sploh izobražencev bi imeli, če bi si dijaki morali s šolninami

poravnavati vse stroške za svojo izobrazbo. Kajti v socialistični Jugoslaviji poti do izobrazbe ne bomo omejili na finančno zmogljivost saj bi se morali odpovedati osnovnim načelom, za katera smo se borili.

Kakor so pojmi glede šole in finančnih sredstev danes precej jasni, moramo glede gledališča še vedno računati z nekaterimi nazori, ki so čudno sorodni s stališčem prvih cerkvenih očetov v borbi proti nemoralnosti gledališča, ki baje ljudi zapeljuje od prave pobožnosti in jih odvrača od božje službe. Samo s to razliko, da je cerkev že davno spoznala to svojo zmoto in se danes že zelo dobro zaveda, kako pomemben vzgojni faktor pri oblikovanju miselnosti je prav gledališče. Gledališče srednjeveških misterijev nam je za to prav tako jasen dokaz kakor današnja gledališča katoliške akcije. Da o zavesti starih Grkov, o Perikleju in njegovih dnevnicah iz državne blagajne za vse obiskovalce gledališča sploh ne govorimo.

Poleg teh splošnih predsodkov, ki jih tu pa tam srečujemo, ne smemo mimo dveh, ki sta izrazita dediščina iz stare Jugoslavije. Prvo, da je kultura tisti luksuz, pri katerem je treba najprej pričeiti štediti, drugo pa, da je kultura nekako prestižno vprašanje. Če že mora biti gledališče — kaj bodo pa drugi o nas sodili, če bomo brez take kulturne ustanove! — Potem naj bo tako gledališče predvsem v kulturnih centrih. Prebivalci takih velikih centrov imajo še nekako pravico, da si privoščijo kulturo in umetnost na zavidljivi višini, manjša mesta, odnosno delovni ljudje manjših mest pa morajo biti zadovoljni tudi brez kulturnih in umetniških dobrin. Za vsakogar, ki mu socializem ni fraza, pa mora biti jasno, da ima delovni človek na primer v Celju prav tako pravico do umetnosti kakor na primer delovni človek v Mariboru ali Ljubljani.

Vemo, da nam danes še ni mogoče ustanoviti v vsakem mestu že umetniško popolno dramo in opero. Tudi tu trpimo na občutnem pomanjkanju kadrov. Eno pa je že danes mogoče, še več, naša dolžnost je, da s stalnimi gostovanji tudi po manjših mestih omogočimo umetniški užitek vsem tistim, ki ne živijo v tako imenovanih centrih.

Zavedamo se, da se to vprašanje ne da rešiti kar tako mimogrede. Predvsem ne z nekakšnimi predstavami za eksport! A rešiti se da! Celje nujno potrebuje stavbo, v kateri bodo mogoča ne samo dramska, ampak tudi operna gostovanja.

Mi Mariborčani na vprašanju celjske gledališke stavbe nikakor nismo nezainteresirani. Prepričan sem, da bomo tu še često gostovali in zato nam ni vseeno, kakšna je hiša, v kateri gostujemo.

Zato moramo priznati, da smo z velikim veseljem sprejeli vest, da ste se adaptacije gledališča tako resno lotili.

Jaro Dolar.

MILAN KOŠIČ

Sredi najintenzivnejšega umetniškega ustvarjanja Gorinškove mladinske igre »Rdeča kapica«, obdan od ljubljene in ljubeče mladine, se je poslovil v četrtek, dne 9. novembra od svojih tovarišev ter razigran in poln elana za novo ustvarjanje krenil domov v svojo samotarsko sobico, da si do drugega dne odpočije od napornega dela. Kdo ve, kakšne so bile njegove misli to noč... zakaj to noč je prenehalo biti njegovo srce. Slovensko gledališče v Trstu je osirotelo, izgubilo je enega svojih stebrov; umrl je režiser, igralec, človek zlatega srca in umetnik Milan Košič...

Dne 15. novembra smo ga pokopali v njegovem rodnem Celju.

Milan Košič je nastopil svojo umetniško pot kot dijak v Celju. Ko je leta 1919 Milan Skrbinšek prevzel vodstvo celjskega gledališča, je bil Košič slušatelj njegove dramatične šole. Iz Celja je odšel v Maribor, nato pa v Piscatorjevo gledališko šolo v Berlin, od koder se je vrnil leta 1933 zopet v Celje. Tu se mu je posrečilo, da je zbral iz politično raznobarnih gledaliških kolektivov najboljše igralce v novo teatrsko družino »Celjski studio«, še isto leto je Celjski studio uprizoril dvoje del, ki sta pomenili pravo senzacijo: Shakespeareov »Sen kresne noči« in Novačanovega »Hermana Celjskega«. Obe uprizoritvi sta bili na prostem v celjskem parku z velikanskim tehničnim aparatom.

Po teh uspelih uprizoritvah je bil Košič v sezoni 1933-34 režiser Mestnega gledališča, v jeseni 1934 pa je odšel v Maribor, kjer je deloval do leta 1941, ko ga je zadela okupatorjeva pest. Po štiriletnem trpljenju v Buchenwaldu in Dachauu je odšel v Trst, kjer je polagal temelje novemu slovenskemu gledališču, ki mu je bil s svojo veliko organizatorično in umetniško sposobnostjo duša in gonilna sila vse do svoje prerane smrti.

Ime Milana Košiča bo vedno z zlatimi črkami zapisano v zgodovini slovenskega gledališča; — Trst, Maribor in Celje pa so tista mesta, ki se bodo vedno s ponosom spominjala, da je med njimi deloval in ustvarjal.

Fedor Gradišnik.

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE

1950 - 1951

PASTIRČEK PETER

in

kralj / Briljantin

Bajka v štirih slikah
s plesom in petjem

Za slovenski oder priredil Janez Cesar — Režija:
Branko Gombač — Scena: akad. slikar Marjan Pli-
beršek — Koreografinja: Sonja Gorjanc — Verze
napisal Fran Roš — Spremna glasba: Ciril Rakuša

O. S. E. B. E

Pastirček Peter	Peer Volodja
Briljantin, kralj palčkov	Jožko Maček
Cipcap, njegov služabnik	Janez Golob, Ljorje Golob
Hudamora, čarovnica	Angela Sadarjeva
Mrvar, kmet	Avust Sedej
Lizika, njegova hči	Gidica Petretičeva
Gasper Siratka, hlapec pri Mrvarjevih	Janez Drozg
Nanča, dekla pri Mrvarjevih	Ana Golobova, Desa Kernova
Kraljica vil	Alenka Podpečanova

Vile: Alenka Lovšin, Zlata Tončič, Jelka Dečman,
Vida Vojski, Nada Milenković, Marjeta Krešinar
Palčki: Sonja Vrečko, Tea Vrečko, Marija Blaznik,
Kristina Ažman, Vera Vukadinović, Jožica Ha-
bine, Pukl Milena, Bitenc Sonja, Vetrovec Tanja

Tehnični vodja: Karel Golob — Lasuljar: Riko Gro-
belnik — Razsvetljava: Ivo Umek — Odrski mojster:
Franjo Cesar — Šepetalka: Tilka Svetelšek — In-
spicijent: Drago Podvornik

Kulise izdelane v lastni delavnici. Slikarska dela iz-
vršil Ivan Dečman. Kostumi, last Mestnega gledališča,
izdelani po osnutkih Marjana Pliberška v Mestni
šivalnici pod vodstvom Jožice Freee

PREMIERA: PETEK 15. XII. 1950 OB 15,30

Na otvoritveni seji gledališkega sveta dne 13. septembra t. l. je bil med drugim sprejet tudi predlog o ustanovitvi mladinskega odra v okviru Mestnega gledališča in pod njegovim strokovnim in umetniškim vodstvom. Ugotovili smo, da smo se doslej vse premalo brigali za našo mladino, prepuščajoč jo samo sebi in je zadnji čas, da se tudi tozadevno zavemo svoje dolžnosti.

Spominjam se, da so me v otroških letih čudežno prevzemale gledališke predstave. Bil sem tako srečen, da sem v krogu svojega doma, kjer mi je bila moja mati prva, ki mi je odprla čarobni zastor otroške fantazije, našel prve pobude za gledališko udejstvovanje. Mati nam je pripovedovala pravljice in pripovedke o dobrih in hudobnih ljudeh in ob posebnih prilikah nas je oblekla v palčke in vile, gozdne može in čarovnice, sama je poskrbela za dekoracijo odra, sama nas je naučila vlog in končno je tudi sama uživala z nami, če nam je domača predstava uspela. Tako sem že v zgodnjih otroških letih zaslutil vso lepoto, a tudi vse težave gledališkega udejstvovanja. Spomini na ta otroška leta so najlepši; še danes mi ogrevajo dušo in srce.

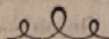
Dajmo tudi današnji mladini priliko, da bo uživala v svoji mladosti, ki tako hitro mine, isto lepoto in isto otroško srečo, ki smo jo doživljali mi, da se bo tudi ona v zrelih letih spominjala svoje mladosti z istimi čustvi sreče kot se spominjamo mi svoje.

S to željo odpiramo naše mladinsko gledališče. Vodstvo smo poverili našemu mlademu članu Branku Gombaču. O svojem gledanju na vlogo mladinskega odra in na pravljичno igro v današnji stvarnosti bo povedal sam.

Gledališka uprava hoče ob tej priliki ugotoviti samo sledeče: Prvič v zgodovini celjskega gledališkega življenja bomo z otvoritvijo mladinskega gledališča stopili pred javnost kot gledališka ustanova, ki je mladinsko predstavo ustvarila v lastnem delokrogu. Vsa odrska oprema je napravljena v lastni delavnici, vsi kostumi izdelani doma, lastni mladinski balet je izšolan in izvežban od domače koreografinje Sonje Gorjanc, pevske točke je uglasbil in naštudiral na tekst pisatelja Frana Roša domačin Ciril Rakuša, vsi igralci, pevci, plesalci z režiserjem Gombačem na čelu so sami poživljevalni domačini!

Če bomo s tem mladim, najmlajšim ansamblom pridobili — če nič drugega — kot zaenkrat veselje do gledališča, do njegove čarobne lepote — smo dosegli svoj namen!

Fedor Gradišnik.

Nedvomno ima dramatska umetnost med vsemi zvrstmi umetnosti največ možnosti za vzgajanje. Oder je važen vzgojni faktor, preko katerega lahko najbolj neposredno in najbolj razumljivo spregovorimo in ima predvsem za razvoj otrokove duševnosti dalekosežne posledice. Ljudska oblast se tega zaveda, zato ustanavlja širši omrežje različnih pionirskih in mladinskih gledališč. Tudi umetniški svet Mestnega gledališča v Celju je na svoji prvi seji sklenil ustanoviti Mladinsko gledališče v okviru poklicnega z željo, dati otrokom redne gledališke predstave na eni strani, na drugi pa ustvariti nov, mlad gledališki kader, brez katerega si bodočnosti celjskega gledališča ne moremo

misлити. Pri Ljudskem gledališču je že delovala mladinska skupina, ki pa se je vključila v KUD »Oton Župančič«, ker so v njej delovali večinoma učiteljskičniki.

Umetniški svet mi je poveril prvo režijo in s tem ustanovitev Mladinskega gledališča. Troje sem imel pred očmi, ko sem prevzel to nalogo. Prvič. Izbrati moram dramsko delo, ki bo primerno za naše najmlajše. Tem je treba posvetiti vso pozornost, skušati jih odtrgati od vplivov ameriških Tarzanov in sovjetskih militarističnih črno-belo slikanih filmov. Pri naših pionirjih moramo vzgojiti čut za lepoto, poštenost, iskrenost, odgovornost, samostojnost, skratka oblikovati značaj v pozitivnem smislu. Za uresničenje teh nalog je prvo poklicano naše Mladinsko gledališče. Drugič. Zajeti moram za aktivno sodelovanje mladino različnih poklicev in nekatere starejše igralce in tretjič, zainteresirati nekatere celjske kulturne delavce za aktivno sodelovanje, predvsem tiste, ki so v delu z mladino že imeli uspehe.

Odločil sem se za bajko v štirih slikah »Pastirček Peter in kralj Briljantin«, ki jo je po nemškem izvirniku priredil ljubljanski igralec Janez Cesar. Delo nima močnih dramskih zapletov, ki bi jih ne mogla doumeti nerazvita otroška miselnost, jezik je domač in lahek. Bajka sicer nima posebnih idejnih momentov v današnjem smislu, niti jih nisem skušal vnesti, ker smatram vsako tako umetno cepljenje pravljicnih iger, zato, da bi postale »napredne«, za neumestno in škodljivo. Kljub temu, da je pravljichen svet neresničen, vendar najdemo v njem mnogo motivov, ki vzgojno vplivajo na miselnost in duševnost otroka. Marljivost, pogum, odgovornost, poštenost, iskrenost itd. so glavne lastnosti junaka Petra v našem delu, ki bi si jih moral osvojiti sleherni naš pionir. Sovražiti pa bi se moral naučiti vse slabe lastnosti, ki jih bo opazil pri čarovnici Hudamori, to je laž, hudobijo, hinavstvo, obestnost itd. Za sodelovanje sem dobil mladino iz dijaških, nameščenskih in delavskih vrst. Toda žal opažam, da je pri delavski mladini najmanj zanimanja za aktivno sodelovanje pri gledališču. Povabilu k sodelovanju so se odzvali tudi mladinski pisatelj Fran Roš, glasbenik Ciril Rakuša in koreografinja Sonja Gorjanc, ki nastopa v tem komadu prvič s svojimi gojenkami. Vsi trije so obljubili še nadaljnje sodelovanje pri Mladinskem gledališču, tovarišica Gorjančeva pa bo iz najmarljivejših gojenk ustanovila stalne baletne skupine, ki bodo vključene v naše gledališče. Za prihodnjo sezono v novem gledališču pa upa na celovečerni program mladih baletk.

Pri režiji sem predvsem pazil na to, da bi igralci čim razločneje podajali dogajanja, da bi otroci takoj od začetka, ne da bi posebno pazili in sledili tekstu, razločili osebe, dogajanja med dobrim in zlim, ter se med dogajanjem opredelili na dobro stran. Za poživitev in pestrost je vnešen ples vil pred prvim in ples palčkov pred tretjim dejanjem ter nekaj pevskih vložkov. V delu se prepleta dvojje elementov in sicer elementi bajke in realnega življenja; temu sem skušal dati enoten stil, upoštevajoč, da se jezik pravljice razlikuje od realističnega jezika.

S skupnimi močmi smo postavili osnovo Mladinskemu gledališču; kakšen bo odziv pri naših najmlajših, ki jim je gledališče namenjeno, ki so tudi znani kot strogi kritiki in ocenjevalci, pa bomo videli.

Branko Gombač.

PASTIRČEK PETER IN KRALJ BRILJANTIN

(Vsebina)

1. slika: na Prepadnih planinah. Tu prebivajo vile in palčki, pa tudi čarovnica Hudamora ima tu v bližini svojo kočo. Sem gori pride pastirovati Peter v spremstvu starega Mrvarja in njegove hčerke Lizike. Naključje nanese, da Peter najde dragocen kamen, last Briljantina, kralja palčkov. Ker mu dragocenost vrne, zaupa kralj pastirčku v zahvalo tajni rek, ki mu bo pomagal iz stisk. V to se vmeša čarovnica Hudamora, ki bi se dragulja rada polastila. Peter se norčuje iz nje, čarovnica pa mu v burji požene čredo v prepad. Pojavi se Briljantin, ki napove Hudamori maščevanje za storjeno hudobijo.

2. slika: v dolini na domu Mrvarja. Tu spoznamo lenega Gašperja in brbljavo Nančo. Peter pride ob večerji ves objokan in pove, da mu je Hudamora strmoglavila koze v prepad. Mrvar tega ne verjame, temveč misli, da je Peter koze prodal, zato ga spodi. Petru verjame le Gašper, ki je nekoč slišal praviti, da prebiva v Prepadnih planinah čarovnica. Lizika, Nanča in Gašper se poslovijo od Petra. Peter izreče tajni rek, nenadoma se pojavi kralj Briljantin in Peter gre z njim v skalnati grad. Lizika v skrbi za Petra pride že v trdem mraku pred hišo in kliče Petra. V tem pa pride hudobna čarovnica in odvede Liziko pod pretvezo, da leži Peter pri njej, ker si je zlomil nogo.

3. slika: na Prepadnih planinah iščejo Mrvarjevi Liziko. Pred kočo pridejo v trenutku, ko palčki razigrani plešejo. Palčki seveda zbeže v svoje votline, le Cipcap ostane, kajti Briljantin mu je naročil, da poizve za Liziko. Ko vidi lenega Gašperja, ki se mu ne ljubi iskati, sklene, da se poigra z njim. V tem pride tudi Nanča. Cipcap, ki je bil med tem oblekel čarodejni pajčolan, v katerem je neviden, deli Gašperju zausnice prav takrat, ko se le-ta najbolj širokousti in junači. Ko se je Cipcap že dovolj našalil, zbeži v gozd, Gašper pa se vsede k malici. Toda, o joj, kruh in klobasa mu odrčita iz rok.

4. slika: Lizika leži v čarovniški kuhinji. Čarovnica Hudamora grdo ravna z njo in jo tepe. Gašper, ki je slučajno prišel mimo koče, mora tudi ostati pri Hudamori. Toda veselje Hudamore ni trajalo dolgo. Peter in Briljantin osvobodita Liziko in Gašperja, čarovnico pa vrže Gašper iz koče. Sedaj pride tudi stari Mrvar, nakar se vsi s pesmijo zahvalijo Briljantinu za pomoč.

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE
 1950-1951
ČETRTEK, 28. DECEMBRA OB 20
PETEK, 29. DECEMBRA OB 15:30

GOSTOVANJE LJUBLJANSKE DRAME

Dam

F. Garcia Lorca:

BERNARDE ALBE

Drama v treh dejanjih — Poslovenil Mirko Mahnič

Režiser in scenograf: inž. arb. Viktor Molka

Bernarda		Marija Vera
Marija Jožefina, njena mati		Avgusta Danilova
Avgusta	} njene hčere	Mira Danilova
Magdalena		Draga Ahačičeva
Amelija		Vida Levstikova
Martirija		Ivanka Mežanova
Adela		Tina Leonova
Ponza, dekla		Elvira Kraljeva
Dekla		Mila Kačičeva
Prudenca		Ruša Bojčeva
Beračica		Alenka Svetelova
Prva žena		Helena Erjavčeva
Druga žena		Mileva Ukmarjeva
Tretja žena		Mira Sardočeva
Dekle		Vika Grilova

Žene v črnini

Godi se v vasi na španskem

Napeve komponiral: Rado Simoniti

Kostume po načrtih Sonje Dekleve izdelala gledališka krojačnica pod vodstvom Cvete Galetove

Inspicent: Branko Starič — Odrski mojster: Anton Podgorelec

Razsvetljava: Vili Lavrenčič — Lasuljar: Ante Ceci

FEDERICO GARCIA LORCO se je rodil v limoviti posestniški družini 5. junija 1899. leta v Fuentevaquerosu blizu Granade. Mladost je preživel v pokrajini, »ki v nji še zmeraj živi spomin na arabsko civilizacijo, v pokrajini z vrtovi, ki jih gledaš skozi okno z rešetkami, pokrajini, kjer ustvarjajo tišino vodometi, nageljni in oranže...« (Parrot).

Mladega Lorco so najprej poslali v kolegij v Almariji, nato pa v granadski licej. Tu naj bi končal tudi študij prava in književnosti. Toda ni se preveč gnal in je celo padel iz zgodovine španskega jezika. Takrat je J. M. Guarnido, zelo nadarjen novinar, napisal na naslov profesorjev tele preroške besede: »Prišel bo dan, ko boste morali razlagati delo F. G. Lorce!« 1923. leta je Lorca opravil diplomski izpit iz prava. Toda poleg te oficialne diplome je pridobil še »osebno kulturo, brez katere ostane poučevanje magistrov mrtva črka« (A. Guibert). Najvišja njegova šola pa je bila drugje: njegovi najboljši učitelji zgodovine, literature in jezika so bile dekle in ljudje iz vročega, tradicije bogatega andaluzijskega ljudstva. Osemnajst let star potuje po Kastiliji, napiše knjigo »Vtisi in pokrajine« in se že sedaj odloči za literarno kariero.

Kot vsi mladi provincialci, ki sanjajo o osvojitvi literarne slave, odide v Madrid, pa se vsako leto vrača domov v Granado na počitnice. V Madridu stanuje v »študentovski rezidenci«, v središču mladih španskih duhov. Tu so stanovali, tu so se sestajali mladi španski pesniki, slikarji, glasbeniki. V njem so vsi pozdravljali enega najboljših poetov svoje generacije.

Padel je septembra 1936 kot ena prvih žrtev Francove diktature in strahovlade preteklih let, ki ji je bila španska vojna samo prva epizoda.

(Iz ljubljanskega Gledališkega lista 1950—1951, št. 2.)

LORCOVA DRAMA je realistični prikaz življenja na vasi v Španiji.

Na kmečkem posestvu, katerega gospodar je umrl in se z njegovega pogreba pravkar vrača družina in sorodstvo, zagospoduje energično in gospodovalno vdova Bernarda Alba. Po stari tradiciji v Španiji (odkar so jo zapustili Mavri) zahteva brezpogojno pokorščino hčera v hiši, ki jo hoče obvarovati vsakega vpliva od zunaj in vsakega slika z moškimi. V tem haremu ali samostanu živi Avgusta, hčerka iz njenega prvega zakona, dedinja skoraj vsega premoženja svojega očima, in štiri druge hčere. Konflikt se sproži, ko zasnubi 40-letno dedinjo Avgusto zaradi denarja mladi, 25-letni Pepo Romano. Zakaj Pepo skriva ljubimkuje z najmlajšo Adelo, ljubi pa ga hkrati pohabljen, zagrenjen Martirija. Adela, ki jeokusila silo ljubezni, je odločena zanj vse žrtvovati in skočiti iz začaranega vzdušja harem-

ske tradicije. Tu avtor dramo privije in jo tira v tragedijo Adele. Martirija jo ljubosumno izda, ko pa zgreši Bernarda Alba na Pepa izproženi strel, maščevalno sporoči Adeli, da Pepa ni več. Adela se usmrti. V jeku groze konča Bernarda dramo: »Nočem joka. Smrti moramo gledati iz oči v oči... Vse to tu bomo potopili v morje same bolečine. Adela, najmlajša hči Bernarde Albe, je umrla čista...«

Vse dogajanje drame je v hiši, kjer žive in gospodujejo ženske, v hiši, v katero predira le neznosna vročina in kratki odmevi življenja od zunaj: pesem žanjcev, koraki Pepa, linčanje detomorilke, v tem okolju se ob zatirani erotiki, poudarjeni s simbolnim likom razdraženega žrebea, ki besni na gumnu, sproži konflikt, ki vodi Adelo v katastrofo.

(Iz Slovenskega poročevalca 21. XII. 1950.)

V SEZONI 1945 50 SO NA NAŠEM ODRU

nastopili:

- 1 BERCKO ZORA: Mati (Tinče in Binče)
- 2 BOŽIČ MARIJA: Dana (Tinče in Binče)
- 3 BOŽIČ PETER: dr Mrak (Krajski komedijanti), Savo (Ogenj in pepel), Novakovič (Pokojnik)
- 4 BURDYCH EVGEN: Knezoškoč (Krajski komedijanti), dr. Belič (Ogenj in pepel)
- 5 ČERVINKA JANEZ: Binče (Tinče in Binče)
- 6 ČERVINKA ZORA: Frančiška v. Garzarolli (Krajski komedijanti), Agnja (Pokojnik)
- 7 DOMJAN JOŽE: Anton Makovic (Krajski komedijanti)
- 8 DROZG JANEZ: Matevž (Tinče in Binče)
- 9 FRECE MARICA: Lucia Bartollini (Krajski komedijanti)
- 10 GOMBAČ BRANKO: Jožef v. Desselbrunner (Krajski komedijanti), P. Giovanni (Ogenj in pepel), Ferdinand (Kovarstvo in ljubezen)
- 11 GORŠIČ MARIJA: Tanja (Ogenj in pepel), Luiza (Kovarstvo in ljubezen), Rina (Pokojnik)
- 12 GRADIŠNIK FEDOR: Baron Žiga Zois (Krajski komedijanti), Knezov sluga (Kovarstvo in ljubezen)
- 13 GROBELNIK GUSTAV: Anton Linhart (Krajski komedijanti), dr. Sone (Ogenj in pepel), Marić (Pokojnik)

- 14 JAGODIČ FRANC: Oče (Tinče in Binče)
- 15 JAZBEC IVAN: Protić (Pokojnik)
- 16 KORES JOŽE: Prvi fašist (Tinče in Binče)
- 17 LAMUT ZORA: Dana (Tinče in Binče)
- 18 MAČEK JOŽE: Komandant partizanov (Tinče in Binče)
- 19 MIRNIK FRANC: Matiček (Krajnski komedijanti), France (Ogenj in pepel), Wurm (Kovarstvo in ljubezen), Blagojević (Pokojnik)
- 20 PODBREŽNIK MINKA: Marija (Pokojnik)
- 21 PODVORNIK DRAGO: Oglar (Tinče in Binče)
- 22 RAMSAK IVO: Valentin Vodnik (Krajnski komedijanti), Agent (Pokojnik)
- 23 SADAR ANGELA: Lucia Bartollini (Krajnski komedijanti), Millerjeva (Kovarstvo in ljubezen)
- 24 SAJKO CVETKA: Suzana Marranesi (Krajnski komedijanti)
- 25 SEDEJ AVGUST: Jurij Japelj (Krajnski komedijanti), Rob (Ogenj in pepel), Miller (Kovarstvo in ljubezen), Djurić (Pokojnik)
- 26 SMREČNIK RADO: dr. Repič (Krajnski komedijanti), Tojan (Ogenj in pepel), Dvorni maršal pl. Kalb (Kovarstvo in ljubezen), Aljoša (Pokojnik)
- 27 SVEGL ŠTEFAN: Grof Hohenwart (Krajnski komedijanti), Senator (Ogenj in pepel), Predsednik pl. Walter (Kovarstvo in ljubezen)
- 28 ŠUBIC MAJDA: Jožefina Linhartova (Krajnski komedijanti)
- 29 TOJNKO DANICA: Sofija (Kovarstvo in ljubezen)
- 30 TOŃJUTI FRANJO: Dr. Piller (Krajnski komedijanti), Mile (Pokojnik)
- 31 VODUSEK IVAN: Drugi fašist (Tinče in Binče)
- 32 VRABL TONE: Anta (Pokojnik)
- 33 VREČKO BOGDANA: Micka (Krajnski komedijanti), Sofija (Kovarstvo in ljubezen)
- 34 WEINBERGER VLADO: Lojze (Tinče in Binče)
- 35 ZAVODNIK BERTI: Martin (Tinče in Binče)
- 36 ZORKO TONE: Giuseppe Bartollini (Krajnski komedijanti)
- 37 ZUPAN JANEZ: Tinče (Tinče in Binče)
- 38 ZUPAN JOŽICA: Usmiljenka (Ogenj in pepel), Ana (Pokojnik)
- 39 ZUPANČIČ MARIJA: Mica (Tinče in Binče)
- 40 ŽEPEK MARIJA: Jožefina Linhartova (Krajnski komedijanti), Iris (Ogenj in pepel), Lady Milfordova (Kovarstvo in ljubezen), Vukica (Pokojnik)

Zbral in uredil G. Grobelnik.

ele

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE

Gledališki list 1950 - 1951

J. N. NESTROY

UTOPLJENCA

Veseloigra v treh dejanjih

*

„Imam sicer tri prijatelje,
zveste in dobre. Ti bodo mno-
go stocili zame, ampak šele,
ko bom umrl . . .“ (II. dejanje)

PREMIERA: torek 23. januarja 1951 ob 20

UTOPLJENCA

Veseloigra v treh dejanjih

Prevedel Pavel Golia

Režija: Tone Zorko * Scena: arh. Miloš Hohnjec

O S E B E:

Štefan Pečenka, pridobitnik	Gustav Grobelnik
Štífler	Branko Gombač
Robič	Franjo Tonjuti
Senica	Tone Uršič
} njegovi prijatelji {	
Vodetova, vdova	Marica Frece
Jaka Smola, ključavničar	Avgust Sedej
Buča, najemnik	Fedor Gradišnik
Katrica, njegova nečakinja	Draga Fazarinc
Notar	Tone Vrabl
Anton	Cvetko Vernik
Franc	Franc Domjan
} služabnika pri Štefanu {	
Micika, služabnica prav tam	Minka Podbrežnikova
I. hlapec na pristavi	Franjo Cesar
II. hlapec na pristavi	Ivan Jerman
III. hlapec na pristavi	France Klobučar

Prvo dejanje se vrši doma pri Štefanu, drugo in tretje na pristavi najemnika Buče.

Napeve na verze Franja Roša uglasbil Ciril Rakuša. — Šramel kvartet vodi Ciril Rakuša. — Scenerijo izdelalo Mestno mizarstvo pod vodstvom Karla Goloba in lastna delavnica pod vodstvom odrskega mojstra Franja Cesarja. Kostume po načrtih Anuše Sodnikove izdelala Mestna šivalnica in krojaštvo pod vodstvom Jožice Frece in Rajka Košarja. Šepetalka: Tilka Svetelšek. — Lasuljar: Riko Grobelnik. — Razsvetljava: Ivo Umek.

Po enem letu skromnega obsega dveh strani na katerih smo skušali seznanjati občinstvo z gledališkim delom in njegovim avtorjem, izide naš list zopet v obsegu, ko mu lahko njegov dosedanji skromni naziv »Gledališki program« spremenimo v manj skromen naziv »Gledališki list«.

Na novo ga je obudila naša neugnana želja, da bi nudili v njem pestrejši razgled na področju gledališke umetnosti, da bi z njim v večji meri vzbujali zanimanje in okus za gledališko umetnost, da bi njegove strani nudile širšo obveščenost o naši gledališki dejavnosti in vseh fistih vprašanjih, ki se dotikajo gledališča. In, če govorimo po javno zastavljenem vprašanju glede samostojne revije ali zbornika v Celju, v katerem bi se zrcalila naša kulturna rast, potem naj k tej rasti pripomore tudi naš gledališki list.

Njegove strani tedaj ne bodo le običajni spremljevalec gledaliških predstav, marveč bomo v njih nadaljevali z zgodovino našega gledališkega življenja, za katero je bila že na drugem mestu izrečena želja, da ne sme ostati torzo ter na njih odmerjati večji prostor besedi o našem novem gledališkem hramu.

Zato hvala vsem pri katerih smo za list našli razumevanje in pomoč. Posebna hvala pa vsem našim dosedanjim sotrudnikom, ki jih hkrati prosimo, da ostanejo listu zvesti še naprej, to se pravi zvesti gledališkemu občinstvu, kateremu je list namenjen.

Urednik.

Na podlagi člena 91 Ustave LRS in čl. 34 t. 9 in čl. 58 t. 10 Splošnega zakona o ljudskih odborih izdaja Mestni ljudski odbor na svojem VIII. rednem zasedanju dne 6. decembra 1950

ODLOČBO

o ustanovitvi Mestnega gledališča v Celju.

1. člen

Ustanovi se gledališče z imenom »Mestno gledališče« v Celju, ki bo pod splošnim vodstvom in nadzorstvom poverjenišтва za prosveto in kulturo MLO Celje.

2. člen

Gledališču načeljuje upravnik, ki ga imenuje Izvršilni odbor MLO Celje.

Umetniško osebje I. in II. vrste imenuje in sprejema v službo predsednik IO, osebje III. in IV. vrste pa imenuje in sprejema v službo upravnik ob soglasju poverjenika za prosveto in kulturo MLO.

Umetniško osebje se sprejema v službo glede na naloge, ki jih ima gledališče v zvezi z načrtom svojega umetniškega delovanja.

3. člen

Finansiranje gledališča se vrši po lastnem predračunu dohodkov in izdatkov, ki gre v proračun dohodkov in izdatkov poverjenišтва za prosveto in kulturo MLO.

4. člen

Gledališče posluje kot gospodarska ustanova po 30 členu osnovnega zakona o proračunu.

5. člen

Črpanje proračunskih kreditov predlaga in odobrava upravnik, ki je nosilec kreditov, kot odredbodajalec pa nastopa poverjenik za prosveto in kulturo MLO oziroma za večje zneske in za nabavo inventarja pa predsednik IO.

6. člen

Natančnejše predpise o ustroju in poslovanju gledališča izda poverjenišтво za prosveto in kulturo MLO.

7. člen

Ta odločba dobi veljavo takoj.

Predsednik zasedanja:
Presinger Riko l. r.

Predsednik IO:
Jerman Riko l. r.

JOHANN NESTROY

Johann Nestroy, čigar veseloigro »Utopljenca« je uprava celjskega gledališča uvrstila v repertoar, da zamaši vrzel na prehodu amaterskega gledališča v poklicno, je tipičen predstavnik vedre dunajske lahkotnosti iz sredine prejšnjega stoletja, tiste lahkotnosti, ki je dala svetu veselo muziko, zlasti valčke Johanna Straussa in dunajsko klasično opereto, ki je tudi vsaj deloma vezana s Straussovim imenom. Ta vedrina, ki je tako značilna za mesto ob lepi modri Donavi, je po svoje zlahitna in je postala v svojem žanru klasična, kadar pa je postala sama sebi namen je zdrknila v prazno, dostikrat celo plehko burko in tiste vrste pokvarjeno operetnost, ki je enako oddaljena od zdravega življenja kakor od prave umetnosti.

O odrskih delih Johanna Nestroya sicer ni mogoče reči, da bi ne imela nič skupnega z umetnostjo, ker so dokaj živ odraz neke plasti dunajske družbe, kljub temu pa ni mogoče postavljati Nestroya v vrsto z največjimi komedijografi svetovne dramatike kakor so n. pr. Aristofanes, Molière, Gogolj. Njihove komedije nikakor ne služijo samo zabavi, ampak imajo vse svojo življenjsko etično vsebino in zato tudi pomembno družbeno funkcijo. Nestroy se nikdar ni spuščal globlje v življenjske probleme, ampak jih je reševal v svojih veseloigrah na dokaj površen in lahкотen način, ne neetično a tudi ne z izrazito umetniško globino in prepričevalnostjo.

Vse njegovo odrsko in pisateljsko udejstvovanje je samo odsev njegovega lahkotno veselega življenja, ki ga niso vrgli iz ustaljenega tira niti družbeni konflikti. Rojen je bil na samem Dunaju l. 1801 kot sin precej znanega advokata, mati pa je bila iz srednje premožne trgovske hiše. Študiral je najprej pravo, a ker je imel več veselja do igranja in petja, se je raje uveljavljal kot igralec in pevec na dunajskih diletantskih odrih in vedno bolj obračal hrbet poklicu svojega očeta; l. 1822 pa se mu je z debutjem v vlogi Sarastra v Mozartovi »Čarobni piščalki« posrečilo stopiti med poklicne igralce; angažiran je bil kot operni pevec v gledališču pri Koroških vratih (Kärntnertortheater). Nato je delal v raznih gledališčih, dokler ga ni 1826 pridobil znameniti dunajski gledališki direktor Karl Carl kot uradnega odrskega pisca in igralca komika v raznih dunajskih gledališčih. Nestroy, ki v zasebnem življenju ni užil prave intimno globoke sreče: od svoje prve žene se je ločil že po enem letu in ji plačeval pokojnino do smrti, sam pa je živel z igralko Marijo Weiler v dokaj filistrskem razmerju, a si ni preveč gnal k srcu njene gospodovalnosti, ta veseljak Nestroy je sprostil svoje sile v pisanju za oder in v igranju svojih lastnih komičnih junakov. Napisal je preko osemdeset odrskih del. Včlenil se je v tradicijo dunajskih predmestnih gledališč in njihovih pavlihovskih improvizacij ter postal za Ferdinandom Raimundom (1790—1836) in pred Ludwigo Anzengruberjem (1839—1889) srednji v najmočnejši trojici pisateljev dunajskega ljudskega gledališča (Alt-wiener Volkstheater). V prvem razdobju njegovega dela je še viden vpliv čustvenega in fantazijskega sveta Raimundove dramatike, v katerem odločajo o peripetijah in zapletljajih čarovniški motivi. Najznačilnejši primer iz te dobe Nestroyevega odrskega ustvarjanja je njegov znani »Lumpacius Vagabundus«.

Po letu 1835 se je Nestroy v ustroju svojih veseloiger izogibal čarobnih sredstev in postal bolj realističen; naslonil se je na ljudsko

šaljivost in na rutinirano spretnost italijanske commedie dell'arte: nizanje šale na šalo, komičnega zapletljajja na komični zapletljaj v pravi burkasti voz. Sem spadajo: Eulenspiegel ali šala vrh šale, Usodna pustna noč itd.

Od te vrste del je samo korak do najznačilnejše in v danem obsegu najmočnejše veje njegovega odrskega udejstvovanja, ki bi jo lahko označili kot slike dunajskih nravi. Sem prištevajo avstrijski literarni zgodovinarji dela kakor: Pritličje in prvo nadstropje, Talisman, Utopljenca (v nemškem originalu nosi naslov Der Zerissene — Raztrganec). Dekle iz predmestja, Nepomemben človek itd. V teh delih in pa v svojih političnih burkah (Zakotna svoboda) je vsaj nekoliko posegel z ostrino svoje satirične šale tudi v družabna protislovja svoje dobe in tedanjega avstrijskega plemiško-malomeščanskega Dunaja. Preveč je bil sam izrazit meščan in preveč je bil navezan na svojo kariero, da bi mogel biti pravi revolucionarni glasnik avstrijskih napredno mislečih v času mrkega Metternichovega predmarčnega absolutizma. Udobneje je bilo ostati pri tisti meri meščanske zabave, ki mu je vzdržala sloves in popularnost med dunajskimi meščani, a se tudi vladajočim okrog cesarja in Metternicha ni nikdar prehudo zamerila. Že to ni bilo vedno brez težav, kajti Metternichovemu policijskemu ministru Sedlnickemu je bila vsaka trohica humora že nevarna za tedanji državni red in tudi Nestroyu je bila v oporo edino tradicionalna vesela nprav in čud Dunajčanov. Prav ta lokalni kolorit in življenjska svežost dunajske besedne in situacijske komike podaljšujeta Nestroyevim odrskim delom življenje na srednjeevropskih odrih. V tem bi ga lahko primerjali s srbskim komediografom Branislavom Nušićem, le da je Nušić satirično ostrejši ter zato etično in umetniško pomembnejši upodabljalet beogradskega parvenijstva, Nestroy se prej zadovolji s samo komiko brez izrazitejše družbene ostrine. Le v navezanosti na lokalni kolorit družbenega okolja, ki ga vsak od njiju slika, sta si enaka. Če odvzameš Nušiću beograjsstvo in Nestroyu dunajsko bidermajersko veselost, bo njuna komedija zbledela in zgubila življenjski vonj. Zdi se, da je treba pri Nestroyu še posebej in še bolj paziti na stil in se izogibati cenenemu burkaštvu. To je v svojih zrelih letih tik preden se je umaknil z odrskih desk v zasebno življenje (okoli 1860, umrl je 1862. leta v Gradcu) spoznal tudi Nestroy sam, ko je dejal, da je hvaležen svojemu direktorju in mentorju Carlu, ki je brzdal njegov temperament, da ni postal suženj nenasitnega ljudskega gona po zabavi in zaradi zabave. Če bi bila njegova popularnost te vrste, bi bila že zdavnaj obledela. Tako pa mu je ostal vsaj sloves dobrodušno zabavnega skeptika, čeprav je bil prešibek, da bi ostreje posegel kot umetnik v razvoj avstrijske družbe v sredini preteklega stoletja.

Vlado Novak.

N

„UTOPLJENCEV“

Na celjski oder ponovno prihaja Johanna Nestroya veseloigra v treh dejanjih »Utopljenca«, ki je starejšim Celjanom znana iz let po prvi svetovni vojni. Tako bi morda nekdo lahko govoril le o obnovitvi te veseloigre. Vendar je preteklo že toliko časa in z njim toliko velikih sprememb v našem novem družbenem življenju, pa tudi sprememb v pogledu gledališke režije oziroma igre, ki naj bi končno transformirala oder, da moremo mirno zanikati obnovo veseloigre in izjaviti da stopa Nestroy na naš oder popolnoma na novo.

Ko smo prejeli komad v študij in delo, se je bilo vredno zamisliti. Kaj je nudilo režiserju ali igralcu n. pr. branje komada samega? Idejne niti ni. Določeno nekje se nekaj zgodi, več ali manj neverjetnega ali sploh neverjetnega — in konec. Torej pravzaprav ničesar. Tu je le avtorjeva zamisel s tekstom in situacijo zabavati občinstvo. Toda za uživanje dela in za študij to ni dovolj. Nebroj vprašanj se zbudi človeku v možganih, ko je treba vendar misliti na obliko podajanja, izvirnost, zasedbo, sceno, kostumacijo, na tehnične možnosti vseh vrst in končno na čas. Nestroy, ki je pisal zbadljive ljudske igre in do neke mere tudi politične satire v času, ko se je meščanstvo, pohlevno in omejeno, večinoma udajalo lenemu udobju in uživanju, vse zato, da je imelo pred oblastniki mir, je bil sam igralec, nazadnje celo direktor gledališča v Grazu, kjer je tudi umrl. Poznal je torej oder in tozadevno se nismo nadejali težkoč. Mnogo važnejše je bilo drugo: oblika predstave. Jasno je, da je pri takih odločitvah potrebno imeti mnogo smisla in poznati naloge umetnosti do publike. Upoštevati pa je treba hkrati tudi določen odnos do vitalnih potreb gledališkega občinstva in zato izvleči iz komada čim več. Tako se je n. pr. mnogo diskutiralo o realistični interpretaciji. Trezne, realne figure v nemočem okolju, v nerealni akciji, ki tekstovno vseskozi ironizirajo omejenice, nastopajo žal s kaj skromnim tekstom le v prvih prizorih. Tudi niso osrednje. Prisiliti jih umetno v dejanje bi pomenilo napraviti črno — belo. Tako je ta oblika morala odpasti. Tudi ne bi pomenila za izvirnost nič in končno postavila igralce pred nerešljiva dejstva. Zato smo se odločili za grotesko v vsem. Ne samo v podajanju motiva, kjer smo skrbno pazili, da ne prestopimo okvira, kar bi dovedlo v nevarno karikaturu, marveč dovolili tudi inscenatorju najbolj svobodne in drzne možnosti izražanja, enako kakor v kostumaciji. Ta oblika in način je naši publikli najmanj poznana, zato utegne biti tudi zanimiva. Ves potek dejanja smo skušali izraziti na igriv način, zadeti kolorit, neprisiljeno podčrtati negativne strani notranje revščine in puhlosti takratnega vladajočega razreda, ki se je shajal v salonih in izmišljal vse mogoče, da si »skrajša čas do prihodnjega obiska« in ozdravi »neznosno monotonijo«. Tak režijski koncept nudi obenem ansamblu nove umetniške izrazne možnosti ter ga sili k resnemu študiju, kar je za naše prilike in zahtevnosti občinstva tudi velike važnosti.

Toliko o formalnostih v katerih okviru smo postavili igro na oder. Sodbo pa, če smo v svojem neugnanem prizadevanju zadeli zamisel, prepuščamo — kakor vedno — tudi to pot občinstvu.

Tone Zorko.

Obnova celjskega gledališkega poslopja

Še vedno je mnogo ljudi v Celju, ki ne vedo, kako je prišlo do tega, da smo našli ob osvoboditvi poslopje mestnega gledališča v razvalinah. Na zunanji je hiša še kolikor toliko ohranjena — v notranjosti pa je vse razdejano in razen železnega zastora, ki loči oder od avditorija, ne spominja nič na to, da je ta razdejana hiša služila kdaj boginji Taliji.

In nastale so razne bajke v zvezi z bombardiranjem Celja, drugi pa so bili mnjenja, da je okupator v svojem besu hotel izbrisati vsako sled po kulturnem življenju Slovencev v Celju in je zaradi tega namenoma uničil mestno gledališče kot simbol najvišjega kulturnega udejstvovanja slovenskega ljudstva Celja in okolice.

Niti eno niti drugo ne odgovarja resnici.

Ko so Nemci l. 1941. zasedli Spodnjo Štajersko, je bil Hitler na višku svoje moči. Vsi vemo, s kakšno oholostjo so nastopali v Celju, kjer so z neslutnim cinizmom takoj po svojem prihodu pričeli z izseljevanjem Slovencev in z ropanjem slovenskega premoženja. »Napravite mi Spodnjo Štajersko nemško!« je bil Hitlerjev ukaz in ta ukaz se ni dal uresničiti drugače kot z dobesednim uničenjem vsega, kar je bilo slovensko.

To je bil predpogoj za nemško lice naših tal. Zdaj, ko so s silo, z brutalnim terorjem ter s pomočjo domačih izdajalcev in klečepalcev mislili, da so za večne čase utrdili svojo moč, so pristopili k drugi etapi svojega zgodovinskega »utrjevanja nemštva« na slovenskih tleh (Festigung des Deutschtums). Zdaj na tem koščku zemlje ni več Slovencev — večino so izselili, druge so poslali v taborišča, na tisoče so jih pobili, postrelili in pobesili...

Celje je postalo v nekaj mesecih — »eine urdeutsche Stadt«! Če stopiš s kolodvora na celjska tla, že vidiš, da si sredi nemškega mesta — pozdravlja te germanski stolp najbolj nemškega poslopja! Greš par korakov naprej in občuduješ gladko oskubljeno, nemško-hladno veliko stavbo poleg vojašnice in nikdo ne ve, da je bil to nekoč slovenski Narodni dom — »die windische Trutzburg«. —

In zdaj je treba dati temu nemškemu mestu tudi vsebine. Svetu je treba dokazati, da je narod, ki je tu od vekomaj doma, res tudi del velikega kulturnega nemškega naroda! Od vekomaj živi tukaj — od vekomaj je tudi razvijal svojo nemško kulturo! Za razvoj kulturnega udejstvovanja pa je treba kulturnih ustanov, treba je v prvi vrsti gledališča! Že Lessing in Schiller sta poudarjala, da je narod šele tedaj narod, če ima svoje narodno gledališče! Sicer ima Celje svojo gledališko stavbo, toda nemško Celje mora imeti reprezentativno gledališče, ki bo odgovarjalo vsem modernim zahtevam, zato je treba staro poslopje preurediti tako, da bo v ponos mestu in velikemu času, v katerem živimo.

Napravili so moderne načrte, poklicali strokovnjake in pričeli z delom. Vso notranjščino gledališča z ložami vred so razdrli — gledališče naj bi postalo po novih načrtih pravo ljudsko gledališče brez prostorov za privilegirance, pa tudi brez stojišč. Zato so odstranili lože in pričeli graditi balkone. Sredi najintenzivnejšega dela pa jih je prehitelo nekaj drugega — in žarišče nemške kulture v večno nemškem Celju naenkrat ni bilo več »kriegswichtig«. Pri Stalingradu je začela

Hitlerjeva zvezda ugašati in vedno bolj se je bližal polom. Namesto gledališča so s silno naglico začeli zidati zaklonišča in bunkerje, iz bližnjih celjskih gozdov pa se je slišalo pokanje partizanskih pušk. —

Tako se je zgodilo, da so pustili gledališče, ki jim ni bilo več važno, v istem stanju, v kakršnem smo ga našli ob osvoboditvi leta 1945.

Novo življenje se je začelo. Iz vseh strani sveta so se vračali Celjani, vrnilo se je tudi mnogo nas, ki smo svoj čas v Celju sodelovali pri gledaliških predstavah. Z grenkobo v srcih smo gledali razdejanje gledališke stavbe, toda tolažila nas je zavest, da smo zopet gospodarji svojega mesta in da je le od nas odvisno, kdaj bo gledališče obnovljeno. Začasno smo se vselili v Narodni dom, pozneje smo dobili dvorano v bivši Ljudski posojilnici, kjer smo še danes.

Gledališko življenje se je bujno razvijalo, od sezone do sezone se je dvigalo število predstav, naraščalo pa je tudi število obiskovalcev. Vedno tesnejši so nam postajali prostori in vedno bolj smo čutili, da kino-dvorana vendar ni gledališče in da je vsak razmah in dvig kvalitete predstav nemogoč. Samo oder in sicer lepa, a za gledališče nemogoča dvorana, brez stranskih prostorov, brez primernih garderob, brez shramb za kulise, brez prostorov za vaje in študij, brez pisarniških prostorov itd. — to je le provizorij, ki ne more trajati predolgo. In bili smo prepričani, da ta provizorij ne bo trajal več kot dve leti — danes pa vegetiramo že šesto sezono v istih, za moderno gledališče neprimer- nih prostorih. Postali smo medtem poklicno gledališče in je pač skrajni čas, da vsaj zdaj dobimo svoj pravi dom.

Ker se lokalni faktorji za vse tozadevne prošnje in urgence niso zmenili in so nas vedno le tolažili z lepimi obljubami ali pa nas tudi osorno zavračali, češ da gledališče ni tako važna zadeva, so končno leta 1946, vzeli stvar v roke celjski obrtniki, ki so se zavezali, da ob- nove gledališče po ohranjenih nemških načrtih. Z velikim elanom so se lotili dela in izgledalo je, da bomo končno le prišli do cilja. Sredi naj- intenzivnejšega obnovitvenega dela pa je prišla naenkrat iz Ljubljane od prosvetnega ministrstva prepoved nadaljnje obnove celjskega gle- dališča, češ da nemški načrti ne odgovarjajo in bo treba povsem novih gradbenih načrtov. Tako je zopet vse zaspalo, gledališko poslopje pa razpadalo sredi mesta...

V jeseni leta 1949. smo slavili stoletnico prve slovenske gledališke predstave v Celju. To prilikó smo uporabili, da smo pred zastopniki kulturnih in političnih faktorjev ponovno povzdignili svojo zahtevo po obnovi gledališkega poslopja. Odslej nismo zamudili nobene prilike, da ne bi ponavljali svoje zahteve — postali smo sitni in smo slednjič do- segli, da so merodajni krogi uvideli, da je zavlačevanje obnove gleda- liškega poslopja sramota za Celje kot mesta z visoko razvito industrijo in kot kulturnega centra Savinjske doline.

Leta 1950. so se izvršile spremembe v sestavi lokalnega oblastnega foruma. S tem je nastopila obnova gledališkega poslopja v novo in upamo v končno fazo. Izvršilni odbor MLO je s svojim predsednikom na čelu postavil obnovo gledališkega poslopja kot eno svojih prvih nalog. Naša dolžnost je, da obnovimo gledališko poslopje, ki iz leta v leto sredi mesta bolj in bolj propada, z lastnimi sredstvi in z lastno delovno silo in to do pričetka nove sezone, t. j. do oktobra 1951. Vsak Celjan, de- lavec, nameščeneec, obrtnik in intelektualcec mora čutiti v sebi dolžnost, da sodeluje po svojih močeh pri obnovi tako važne kulturne ustanove

kot je gledališče. OF z vsemi množičnimi organizacijami mora pri tem delu pomagati moralno in materialno. Dovolj je bilo besed, obljub in oklevanja — zdaj morajo govoriti dejanja, da se operemo kulturne sramote in damo Celju gledališče, ki mu bo v ponos!

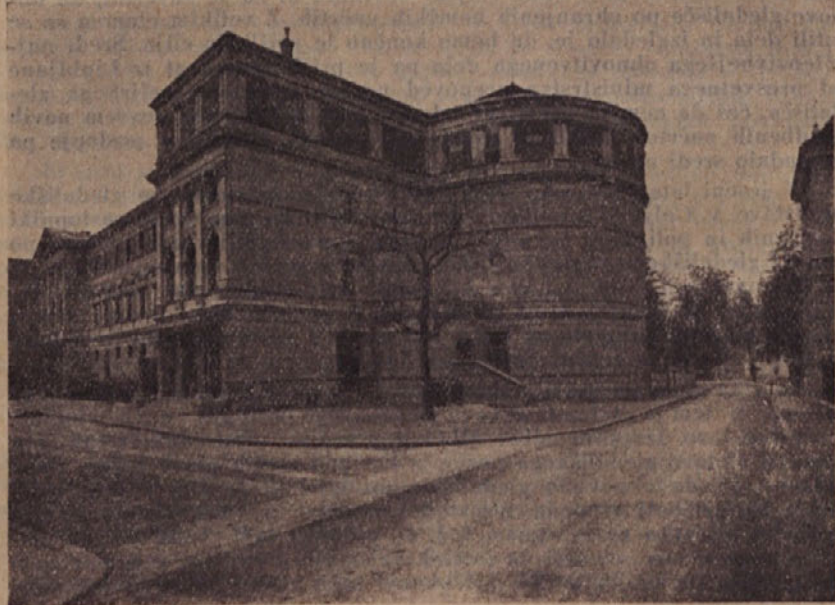
Z delom se je začelo in prepričani smo trdno, da bomo pričeli novo sezono v obnovljenem gledališkem poslopju!

Pri tej priliki še tole: Niti za gledališče kot tako, niti za mesto Celje ni vseeno, kakšno bo to poslopje. Vemo, da se dela točno po določenih načrtih in tozadevno ni mogočih mnogo izprememb. Vendar je mogoče eno in to je glavno: v okviru načrtov je mogoče dati zunanjemu izgledu in praktičnosti prostorov tako estetsko podobo, da bomo brez sramu lahko povabili v svoj kulturni hram tudi najrazvijačnejšega gosta. S tem ne mislimo na nobeno razkošje, ker ga ne rabimo, zahtevamo pa eno in to je enostavna, a estetska domačnost in udobnost. Merodajni faktorji naj v tem oziru store pravočasno vse, da ne bo prepozno. Gotovo bi bilo na mestu, da si ogledajo notranjost n. pr. Jugoslovanskega dramskega gledališča v Beogradu, da se posvetujejo s tem ali onim gledališkim strokovnjakom (arhitektom) ter pridobljene izkušnje aplicirajo na svoje delo pri obnovi celjskega gledališča.

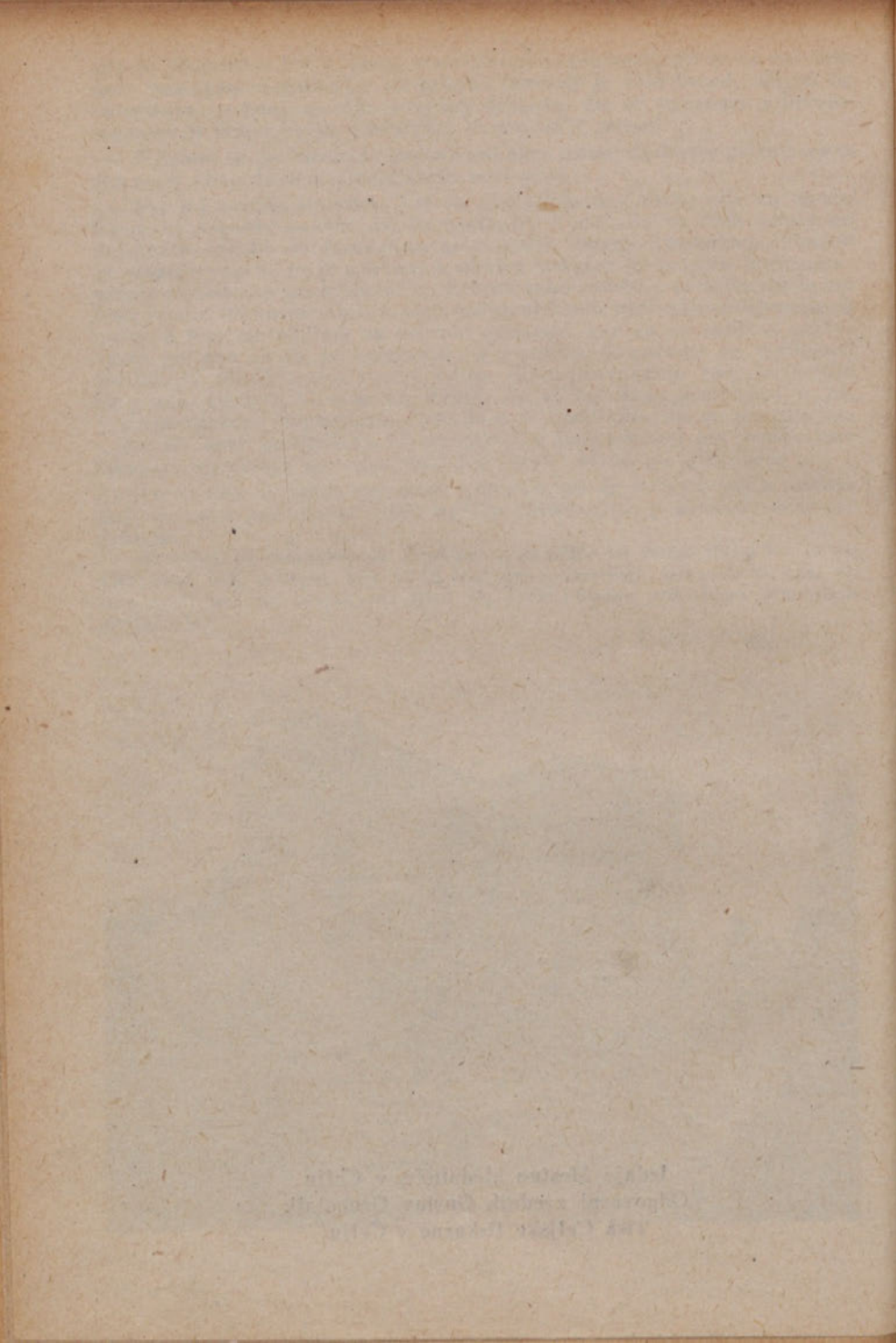
To se nam je zdelo potrebno povedati, da ne bomo pozneje zabavljali in po nepotrebnem valili krivdo eventualnih pogrškov drug na drugega.

Zavedati se moramo, da gradimo gledališče za dolgo dobo let in ne sme nam biti vseeno, kaj bodo bodoče generacije govorile o nas, ki smo stali pet let po osvoboditvi na čelu obnove celjskega mestnega gledališča.

Fedor Gradišnik.

Izdaja Mestno gledališče v Celju
Odgovorni urednik Gustav Grobelnik
Tisk Celjske tiskarne v Celju

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE

Gledališki list 1950 - 1951

Mira Pucova

OPERACIJA

Drama

„Kaj umreti, živeti je
treba za druge; in to
je včasih malo teže.“

II. dejanje

PREMIERA: sobota 17. marca 1951 ob 20

M I R A P U C O V A

OPERACIJA

Drama v treh dejanjih

Režija: Tone Zorko — Scena: Vlado Rijavec

O s e b e :

Dr. Ratek, šef na kirurgiji	Franc Mirnik
Dr. Matija Donat, njegov asistent	Janez Škof
Anton Klavora, župnik v bolnišnici	Milan Furman
»Kostja«, ilegalec	Peter Božič
Dr. Vera Romihova, zdravnica na interni	Nada Božičeva
Dr. Tinca Permetova, stažistka na kirurgiji	Bogdana Vrečkova
Sestra Kanizija, sestra na kirurgiji	Zora Červinkova
Sestra Serafina, instrumentarka na kirurgiji	Marija Goršičeva
I. vojak vaške straže	Franjo Cesar
II. vojak vaške straže	Franc Klobučar
Strežnik	Ivan Jeram

Godi se l. 1942. v slovenskem mestu, pod italijansko okupacijo.

Prvo dejanje — na hodniku pred operacijsko dvorano.

Drugo dejanje — v posebni bolniški sobi.

Tretje dejanje — v pisarni na kirurgiji.

Režiser-asistent: Milan Furman — Odrski mojster: Franjo Cesar

Šepetalka: Tilka Svetelškova — Razsvetljava: Ivo Umek

»Operacija«, drama v treh dejanjih, je tretje delo pisateljice in prevajalke Mire Pucove oziroma njeno drugo delo, ki ga celjsko gledališče postavlja na oder.

Delu se tu in tam očita »revščina«. Toda, če verjamemo, da je ljubljanska Drama kot prva »grešila«, ker je delo krstila, bi težko prenesli trditev, da je grešil še drugi, namreč slovenska založba, ki je delo izdala v tisku in, da je končno grešil še tretji to je izdajatelj teksta v srbohrvaškem prevodu.

Negativne pripombe je vzbudilo tudi njeno drugo delo »Ogenj in pepel«; kljub temu je šlo zmagovito čez mnoge slovenske in jugoslovanske odre. Tudi mi smo ga igrali sedemkrat ob povprečnem obisku 334 obiskovalcev. Upošteva je, da je znal povprečni obisk bolj »privlačnega« dela »Kovarstvo in lju-bezen« 341 in da so le »Krajnski komedijanti« presegli število 400, medtem, ko je bil povprečni obisk vseh drugih del manjši, vidimo, da je delo naletelo pri občinstvu na dokaj lep odziv. Smemo tedaj imeti že v naprej toplo zavest, da bo tudi to delo »šlo«, da se nismo trudili zaman, zlasti še, če se zavedamo, da je slovenskega gledališča prva in glavna naloga gojiti, podpirati in vzpodbujati slovensko dramsko produkcijo. To načelo je uveljavil Fran Levstik v Dramatičnem društvu in danes še vedno imamo priliko in dolžnost zvesti mu ostati.

V razgovoru, ki ga je imel naš sodelavec s pisateljico Miro Pucovo v času naše postavitve »Ognja in pepela« (kar smo objavili v lanskem Gledališkem listu), je pisateljica najavila »Operacijo« kot trodejanko, »ki bo prikazala žrtve naših zdravnikov med narodnoosvobodilno vojno«. Res, zgodba se zgodi, ko na-poči »konec naše pasivne zgodovine in vdane odpornosti ter začetek aktivnega odločanja o lastni usodi, začetek aktivnega izživljanja vseh sil našega naroda tudi duševnih in kulturnih« (J. Vidmar). Dočim je avtorica za svoji prvi dve drami izbrala prizorišče v zaporu, oziroma v meščanskem salonu, ga je to pot izbrala v bolnici, zakaj čas 1941—1945 ni pisal dram samo na našem podeželju, kar so po besedah Ivana Potrča pisatelji samo več ali manj dobro zapisali (Bor: Raztrganci, Potrč: Lacko in Krefli itd.), marveč jih je pisal tudi v mestu, v Ljubljani — v meščanskem osrčju slovenske družbe. Pucova je z »Operacijo« napisala že tretjo iz tega okolja, ki ga dobro pozna.

Dejanje »Operacije« se torej godi v zdravniškem svetu, v bolnišnici, kamor so se poleg belogardistov zatekali tudi naši

ranjeni ilegalci. Zdravniki so delali čuda, čestokrat pri tem tvegali življenja ali pa celo svojo odločitev za boj kronali s smrtjo.

M. Pucova je predstavila zdravnika tudi v »Ognju in pepelu« v osebi dr. Sonca. O tem celo lahko trdimo, da je kot homo politicus podoben dr. Donatu: prvi in drugi stojita staremu družbenemu redu nasproti. Dr. Sone pravi o politiki, da ga »je zmeraj samo razočarala«. Odnos našega zdravnika do narodnoosvobodilnega gibanja je orisal tudi Bor v »Težki uri« z dr. Jerašo, z zdravnikom z notranjim nemirom intelektualca, ki se sicer še ni dvignil v meglene stene svojih miselnih konstrukcij, marveč še vedno stoji z eno nogo vsaj na tej prašni zemlji, na kateri bo konec koncev vendarle začel živeti svoje pravo življenje.

V naši igri gre za konspirativno operacijo ranjenega partizana v bolnici, ki je pod okupatorjevim nadzorstvom, za skrivanje operiranca po bolniških oddelkih in končno, ko pride konspiracija po sovražni intrigi na dan, za iztihatapljenje operiranega ilegalca skozi mrtvašnico v svobodo.

Pucovi ni bilo za to, da napiše inačico zakonske in poleg zakonske ljubavne drame, ki jih je dramatika polna, ugotavlja dr. Bratko Kreft. V srčiki dogajanja te drame je spet boj, ki prisili že napol potapljujočega se dr. Donata, da stopi iz ozadja, to se pravi iz sebe. Ves razdvojen v samem sebi, intelektualni deklasiranec v načeti meščanski družbi, stoječ med dvema ženskama, najde duševno ravnovesje v sebi, ki se kot zdravnik in človek odloči za boj. Pri tem tragično konča, saj pade kot žrtev belega in fašističnega terorja; toda rešil je za boj dragocenega borca, rešil pa je tudi sebe. Smisel življenja se mu je odprl sredi težkega boja. Česar ni mogel najti prej ves čas v življenju, je našel sedaj v smrti. Tako je borba marsikakšen značaj očistila in požlahnila, čeprav je tega ali onega doletela pri tem smrt. To je glavno dejanje in osrednja ideja »Operacije«.*

S to kratko analizo odstopam besedo režiserju z željo, da bi svoje delo tudi za uprizoritev »Operacije« zasnovali in nadaljevali s tisto ljubeznijo in voljo, s katero ste se vpregli v voz boginje gledališke umetnosti, s tistim »hočem«, ki lahko — da uporabim besede ilegalca Kostje — spremeni obraz sveta. Vi morate spremeniti obraz celjskega gledališča, vendar pri tem »ne umreti. Živeti je treba za druge; in to je včasih malo teže.« To velja tudi v gledališki umetnosti. Gustav Grobelnik

* Gledališki list SNG 1949/50 šte. 10.

Poldrugo leto je tega, kar je celjsko Ljudsko gledališče uprizorilo po jubilejni predstavi »Krajnskih komedijantov« Mire Pucove dramo »Ogenj in pepel«. Takrat sem nekega novemberskega popoldneva obiskal avtorico na njenem domu in izvedel nekaj zanimivih podrobnosti okrog nastanka te drame, pa tudi iz njenega tedanjega literarnega snovanja. Že takrat je — čemur sem se skromno začudil, pa zadovoljno namuznil — zaupala moji novinarski radovednosti, da pripravlja novo dramo »Operacijo«.

Malce sem se zdrznil — naslov mi je zvenel prav toliko ne- navaden, kolikor privlačen. Le rahlo je nakazala vsebino — po- tem sem brž utihnil s vprašanji.

Ko sem topot zopet obiskal avtorico, sem vstopal s prijetnim občutkom: tudi »Operacija« je že zaživela na odru in po vrsti uspelih uprizoritev v ljubljanski Drami je bomo ugledali tudi v Celju.

V kratkem pogovoru, ki sem ga imel z Miro Pucovo, sem se dotaknil nenavadne klenosti dialogov, ki jih je začrtala svojemu delu; drama, ki daje s svojo razmeroma skopo situacijsko dina- miko vtis odrsko ozkega okolja, je prav po razpletanju svojih notranjih, pogosto čisto nazorskih konfliktov zanimiva. Brez dvoma, da radi te svoje značilnosti zahteva tem več od režiserja. Kajti iz navidez stacionarnega dogajanja raste iz trenutka v tre- nutek napetost, ki mora vreti iz notranjih konfliktov skozi ob- čutje gledalcev v močno in dramsko zgoščeno vzdušje končnega zapleta. Mira Pucova to potrjuje in rada prizna, da je Slavko Jan v ljubljanski Drami to nalogo zelo zadovoljivo rešil.

Nasprotno se ne strinja s pripombo kritike, ki od »Opera- cije« kot izrazito politično-idejne drame terja več širine v no- tranjem dogajanju, da bi s tem izven ozko čustvenega vzdušja dala močnejši odraz dobe — našega odporniškega gibanja med vojno. Izpovedi posameznih likov v drami, ki je zasnovana v taki konverzacijski obliki, so psihološko sicer individualizirane, a vendar segajo daleč na pozorišče splošnega dogajanja; z njimi ostro osvetljuje razdor naših dveh svetov med vojno. Dr. Donata, ki ga kritika domala smatra za obstransko figuro drame, izven politične linije, pa Mira Pucova stavlja v ospredje. Donat ni v

igro vključen, da bi pojasnjeval razplet med obema taboroma: obenem s svojim političnim obeležjem je »Operacija« njegova osebna drama, tragika našega intelektualca, ki je docela življenjsko razdvojen, a najde v smrti izhod v svobodo. Avtorica pritrjuje, da ji je slikanje tega neobičajnega zdravnikovega značaja bilo najbolj privlačno. Nasprotno pa župnika Klavoro kot Donatovega protiigralca ne barva kot kranjskega župnika, marveč mnogo bolj kot splošen tip licemerskega duhovnika, katerega lik zastruje s tem, da je celo segel po orožju. Torej tip skrajnega fanatika — takšnega, kot so ga negativnega rodile tudi v cerkvenih vrstah skrajnosti velike borbe...

A zakaj avtorica ni poverila odločilne vloge kirurgu, ki naj bi rešil ranjenega ilegalca Kostjo, dr. Permetovi kot asistentki? Mnogo teh mladih zdravnikov je bilo povezanih z OF, a v primerih odgovornosti operacij naših ilegalcev so zaupali poseg izkušenemu zdravniku, da bi s tem tudi zabrisali lastno, začeto sled za sodelovanjem s partizani.

Okolje, ki ga Pucova riše, je seveda povzela iz Ljubljane. Saj so bile prav ljubljanske bolnišnice sredi žičnih blokov neme priče istega dogajanja — leglo fašističnih ovaduhov, ki so jim prikrito in z vso spretnostjo kljubovali naši aktivisti, skrivno odnašali zdravila in zdravniške instrumente v partizane, varovali dragocena življenja operiranih borcev, in jim, če treba, pomagali tudi skozi bolniške mrtvašnice na pot v svobodo...

Spričo skopega prizorišča drame. — bolnišnice, v kateri se vse dejanje odvija — se mi je zdela rešitev enostavne, a zato učinkovite scene zelo važna. »To nalogo je v Drami inž. Franz zelo dobro rešil«, je odvrnila na to tov. Pucova. »In kako boste sceno v Celju rešili? Upam, da tudi dobro. Prav zanima me,« je ljubeznivo dodala. »Želim vam mnogo uspeha pri uprizoritvi...«

Mira Pucova je z »Operacijo« ustvarila svojevrstno dramo močne psihološke vsebine in dala slovenski gledališki kulturi novo delo, ki ga uvrščamo med zelo uspele dramske prikaze iz časa naše osvobodilne borbe.

Mario Šubic

Drama Mire Pucove „Operacija“

Ljudska revolucija in borba naših narodov proti uničujočemu fašističnemu zavojevalcu je v dramskem delu pisateljice Mire Pucove »Operacija« ponovno dobila svojo umetniško obliko. Pisateljica je ponovno, zvesta sebi in svojim načrtom — osvetljevati družbeno obliko tega gigantskega boja, — napisala delo, ki je po svoji še danes kaj nevarni tematiki in še bolj po svojem nevsakdanjem okolju silno zanimiva: o dogajanju v bolnišnici.

Navidezno so bolnice, posebno tiste, ki jih je okupator docela kontroliral, bile mirno torišče človekoljubnega dela. To so vsaj zaradi svoje specifičnosti dale mirnemu in nečujočemu opazovalcu slutiti. Toda, kaj vse se je za mirnimi stenami dogajalo in skrivalo!

Dejanje v »Operaciji« nam odkriva, da so se med bolnišničnimi zidovi odigravale drame, katerih običajni svet niti slutil ni. Da se je pod belino plaščev zdravnikov in sester, sploh pod pečatom vseobče čistosti, odigravala najostrejša razredna borba, ostra tem bolj, kadar se je tu odločalo o dragocenih življenjih ne samo slučajnih bolnikov, ampak tudi borcev, ki so se zaradi nujnosti služaja zatekli pod okrilje kontroliranih bolnic in zaviseli od naklonjevnosti ali od nenaklonjenosti zdravnikov, sester in bolniških kuratov. In če pomislimo, kako težko je bilo bolnika-ilegalca zdraviti in skrivati pred volunskimi vincentinkami, župniki in pred zdravniki, ki so upognili tilnik pred okupatorjem, ga event. po izdaji rešiti in poslati na svobodo, potem vemo, da so zdravniki, ki so se nasilju uprli, storili nadčloveška dejanja, polna samopremagovanja in žrtev.

Toda, pisateljici ta dejstva še niso bila dovolj za dramski zaplet. Med dva svetova, ki se bijeta na življenje in smrt in ki imata tudi v bolnici brezkompromisne pristaše in borce, je vpletla še tretji svet, tisti apolitični svet, ki se je končno znašel po nujnosti razvoja borbe in dogodkov med mlinskima kamnoma. Ali za — ali proti!? Prenaivno, preneznatno je bilo reševati svojo osebnost in mišljenje mimo tega boja. Prej ali slej bo ta boj potegnil v svoj uničujoči vrtinec tudi te. Z vsemi razpoložljivimi moralnimi in materialnimi sredstvi so se reševale preveč načelne stvari, da bi mogel kdor koli stati mirno in brezbrizno ob strani, pa naj si je to bil zdravnik pod težo osebne razdvojenosti ali kdor koli drugi s kakršnim koli izgovorom.

Razen tega je pisateljica ta politično nezainteresirani svet obremenila še z osebno negativnimi kompleksi in tako dejanje poostrila. V razpletu je morala rešiti mnogo vprašanj. Najprej je bilo potrebno izvršiti najbolj požrtvovalno, a obenem najdrznejšo operacijo na samem sebi, operacijo svojih značajev. To je lahko storil le v bistvu zdrav in pošten človek v momentu, ko se je otrešel vseh škodljivih navlak. Potem se ni več ustrašil poti in zaprek, ker ga ob jasnem cilju niso več brigale. Ne bedno in ponižujoče življenje, ne ljubezen, da, celo smrt ne! Na kratko: pot naravnost, pot do cilja!

Tako je Pucova dejanje zapletla do vrha, ki zahteva hiter razplet, kar se tudi zgodi. Enotnost kraja — bolnica in časa — od večera do večera močno podpre to zahtevo. Toliko o drami.

A režijski prijem? Brez pomišljanja — realističen, ob realistični sceni.

Tone Zorko.

Zgodovina celjskega gledališkega življenja

(Nadaljevanje)

II. poglavje

ČITALNIŠKA DOBA

Kratka je bila »pomlad avstrijskih narodov« — zlasti Slovenci smo užili le malo gorkote njenega sonca.

Leta 1848. slovenski narod ni aktivno posegel v revolucijo, ki je nastopila v Avstriji, ker je njegovo konservativno vodstvo nastopalo proti revolucionarnim zahtevam in je torej stopilo na pot reakcije. Pravilna politika slovenskega naroda bi bila, da bi se proti absolutistični reakciji in proti hegemonističnim tendencam nemškega meščanstva boril. Samo v tem primeru bi bil odigral progresivno narodno vlogo.

Da bi oslabil revolucijo je izdal cesar oktobra 1848. patent o osebni svobodi kmeta. Patent je sicer predvideval osvoboditev proti odškodnini, toda že samo dejstvo, da je bila kmetu dana možnost priti do zemlje, ga je zadovoljila in s tem izločila iz revolucije. Kmet je namreč smatral svobodo proti odškodnini za velik dar, ki ga je sprejel od cesarja in mu je tudi izkazal hvaležnost s tem, da je prenehal z aktivno borbo proti obstoječemu redu. Tako se je posrečilo fevdalni gospodi s cesarjem na čelu, da s patentom, ki je dejansko pomenil poslabšanje kmetovega položaja, razcepi revolucionarne sile in z lahkoto obračuna z buržoazijo, kateri je bila z odstopom kmeta odvzeta borbena rezerva. Kljub temu pa je bilo z zemljiško odvezo vrženo fevdalno posestvo nujno na pot kapitalističnega razvoja. Visoka odškodnina, ki so jo morali plačevati kmetje, je proces pospeševala.

Ker je v slovenskem narodu primanjkovalo kapitalističnega elementa in je prevladovalo konservativno, cehovsko meščanstvo, je razumljivo, da se je Bleiweis leta 1848. kot predstavnik drobne buržoazije in s tem slovenskega cehovstva postavil na stran monarhije, torej proti revoluciji. Samo tako je bilo mogoče, da so se takrat, ko so na Dunaju gradili barikade, v Ljubljani vršile proslave cesarja in da so bile takrat, ko so na Dunaju nastopali revolucionarji v borbi proti fevdalnemu redu, v Ljubljani formirane edinice narodne garde. Vse to samo zato, da se zaščiti konservativno meščanstvo proti kakršnemu koli poizkusu revolucionarnih izprememb.

Da so južni Slovani leta 1848. odigrali tako negativno vlogo, je predvsem predpisati dejstvu, da so stali pod izključnim vplivom fevdalne gospode. Samo tako lahko razumemo Jelačičev pohod na Dunaj, ki je s svojo intervencijo dejansko odločil usodo dunajske vstaje.

Ker slovenska revolucionarnost v letu 1848. ni mogla priti do izraza na političnem polju, si je našla duška v panslavizmu, ki pa je bil s svojo težnjo po naslonitvi na ruski absolutizem odločen element reakcije. V tej zvezi so se tudi pojavile teorije o enotnem narodu Slovencev in Hrvatov, imenovan ilirizem. (Ljudevit Gaj, Stanko Vraz).

Na čelu ilirizma so stali hrvaški fevdalci, ki so s svojimi protikmečkimi zahtevami predstavljali stebre reakcije. Tako Prešeren, kakor ves njegov krog, so bili proti panslavizmu in ilirizmu.

Da Slovenci leta 1848. niso bili zreli za revolucijo, je predvsem posledica zakasnelega razvoja in pa dejstvo, da je bilo politično vodstvo v rokah konservativnega Bleiweisa, ki je bil izključno le za legalno borbo, ni pa razumel, da je mogoča osamosvojitve slovenskega naroda samo z revolucionarnim zlomom absolutizma. Bleiweis tudi ni upošteval, da s svojim zadržanjem dejansko slabi odporne sile naroda in omogoča težnje nemške buržoazije, ki je z nastopom kapitalizma zavestno izražala germanizatorske težnje. Bleiweis torej ni upošteval, da leži bistvo narodnega zatiranja na socialnem in gospodarskem polju. Tako gledanje Bleiweisa je bilo mogoče samo zato, ker diferenciacija v slovenskem narodnem gibanju, ki se je pričela na temeljnem vprašanju fevdalne družbe, na vprašanju zemljiške odvezi in demokracije, še ni bila tako močna, da bi revolucionarni napredni elementi predstavljali resnejše nasprotstvo Bleiweisovi politiki.

Germanizacija, ki se je izražala predvsem z gospodarskim prodiranjem, z uvajanjem avstrijskega državnega aparata in z odpiranjem nemških šol, je bila ena najmočnejših ovir splošnega družbenega napredka pri Slovencih. Pri tem moramo upoštevati še dejstvo, da je imelo nemško meščanstvo pred Slovenci prednost v gospodarski sili, v podpori države in v času. Tako je moral slovenski narod premagovati politični, gospodarski in duhovni pritisk.

Ker se slovensko meščanstvo ni zavedalo, da je slovensko vprašanje rešljivo samo na revolucionaren način, v zvezi s celotnim meščansko-demokracijskim revolucionarnim gibanjem v Avstriji, to je z zrušenjem Metternichovega absolutizma, tudi ni sprejelo v svoj program zahtevo po zemljiški odvezi kmeta, ki je dejansko predstavljal glavni element revolucionarnega gibanja. Ko je slovenski kmet ugotovil, da nacionalni program slovenskega meščanstva ne vsebuje zahteve po zemljiški odvezi brez odškodnine, je ostal v narodnem gibanju popolnoma pasiven.

Leto 1848. je prineslo kmetu osvoboditev in mu omogočilo povezanost s kapitalističnim trgom. Ker pa je bila osvoboditev izvršena proti odkupu in so tlako nadomestili davki, je kmet še hitreje propadal, in z osvobodilnim patentom je fevdalna gospoda dejansko ustvarjala rezervne delovne armade. S tem je nastal nov razred t. j. delavski, ki naj popravi napake avstrijske in nemške revolucije, ki so bile predvsem v tem, da se je buržoazna demokracija vezala na fevdalno gospodo in sam izvede revolucijo z uničenjem fevdalnih ostankov.

Pri Slovencih je vedno bolj naraščal odpor proti nemškemu kapitalizmu. To ni bila posledica kakih političnih nagibov, temveč predvsem gospodarski interesi. Slovenska gospoda ni imela ničesar proti kapitalizmu kot takemu, temveč proti nemškemu, ker je v svojem stremljenju h kapitalizmu želela sama prevzeti vladajoče gospodarske pozicije.

Dr. Dragotin Lončar karakterizira leto 1848. v svoji razpravi: »Dr. Janez Bleiweis in njegova doba« (Bleiweisov zbornik, Ljubljana 1909.) pravilno takole: »Leto 1848. je bilo za nas izgubljeno, narodno in politično. Avstrijski narodi niso dosegli svojega narodnega edinstva, marveč so zaigrali še svojo politično svobodo, ker so pobijali reakcijo z reakcionarnimi sredstvi. Nad demokratizmom je zmagal absolutizem;

razložek je bil v tem, da so dobili revolucionarni Nemci, Italijani, Poljaki in Madjari isto za kazen, kar se je dalo Slovanom, zlasti južnim, za plačilo.» (Str. 171. l. c.)

Kratka je bila svoboda, ki jo je prineslo l. 1848, avstrijskim narodom in ko jim je bila odvzeta še ta, je zavladovalo mrtvilo tja do l. 1860., ko je vrnila oktobrska diploma (20. oktobra 1860.) avstrijskim narodom ustavo v smislu federalizma, ki pa jo je 20. februarja 1861. zamenjal februarjski patent ministra Schmerlinga v smislu centralizma.

Stanje slovenskega naroda je bilo gospodarsko in politično žalostno. Konservativna politika Bleiweisovega kroga je bila nezmožna priboriti Slovence najosnovnejše narodne pravice, ki so jih formulirali v peticiji, ki jo je podpisalo 20.000 Slovencev in zahteva po Zedinjeni Sloveniji je ostala pobožna želja tja do leta 1945., ki smo jo dobili šele po revolucionarni narodnoosvobodilni vojni.

Edina svetla točka šestdesetih let pri Slovencih je bila ustanovitev čitalnic, ki so igrale pri prebujanju naroda veliko vlogo.

Čitalnice so se začele ustanavljati od l. 1861 dalje po vseh mestih, tistih in večjih krajih na Slovenskem. »Novice« so označevale namen čitalnic takole: »To so društva, v katerih se bo bralo ali čitalo in bodo večasih poštene veselice v domači besedi.« Čitalnice so torej nudile čitanje časopisov in knjig ter zbirale Slovence k takozvanim besedam, kjer sta se z glasbo, s petjem, plesom, z igrami in govori gojili družabnost in narodna zavest. Slovenska inteligenca, ki se je doslej pečala glavno z jezikoslovjem in beletristiko, se je po čitalnicah začela brigati za narodnopolitična vprašanja. Slovensčina se je polagoma uvajala v javnost, da je postajala občevelni jezik tudi srednjih slojev. S čitalnicami so se polagali temelji slovenski drami, glasbi in petju, tu se je pletlo in razvijalo vse družabno, narodno in politično življenje Slovencev. To je bila edina takratna oblika javnega nastopanja. Z resnostjo se je družila zabava, pri čemer je prevladovala čustvenost, navdušenost, ki je rodila sad zato, ker je bila pristna, prihajajoča iz notranjega nagiba, ko je Slovenec v družbi s svojci mogel dati duška svojim dolgo pritajevanim čustvom. Bilo je pa tudi treba krepkih, zavednih čustev, da so porajala odločno voljo, ki se ni strašila zaprek, obrekovanj in žrtev pri delu za uresničenje svojega prepričanja.

Za nas so čitalnice važne zato, ker so bile matice slovenskega gledališča. Celjska čitalnica je bila dolgo dobo ognjišče vsega kulturno-političnega življenja v našem mestu, ona je med drugim nadaljevala tisto delo, ki sta ga leta 1849. začela Jeretin in Drobnic, očeta slovenskega gledališča v Celju.

(Nadaljevanje sledi.)

Ustanovitev sindikata gledaliških delavcev

Sredi februarja se je vršil v Celju ustanovni občni zbor sindikalne podružnice članov Mestnega gledališča, kar je brez dvoma za gledališče, kakor za Celje pomemben dogodek.

Po otvoritvi in kratkem uvodnem pozdravu sekretarja osnovne partijske organizacije, ki je poudarila, da ima združenje poklicnih gledaliških igralcev in gledaliških tehničnih pomočnikov poleg naloge sindikatov še posebno nalogo — vzgajati naše državljane v kulturne ljudi, ljudi z naprednim mišljenjem in s plemenitimi čustvi, vzgajati z vzglednim delom iz katerega se mora odražati čas naše revolucije, preokretnice našega družbenega, gospodarskega in političnega življenja. Tudi njegovo delo mora biti usmerjeno v boj proti vsem, ki hočejo z lažmi slabiti našo moč, neodvisnost naše domovine in mir v svetu.

Po teh besedah, ki so bile sprejete z navdušenim aplavzom, je delovno predsedstvo predložilo dnevni red in izvedlo volitve novega odbora, v katerega je bil za predsednika izvoljen režiser Mestnega gledališča tov. Zorko Tone. Predsednik se je kolektivu zahvalil za izkazano zaupanje ter zagotovil, da bo mlada sindikalna podružnica vselej delala po načelih Zveze sindikatov Jugoslavije. Istočasno je apeliral na tovariško sožitje, ki je osnova za konstruktivno ustvarjanje.

Ob koncu so bili sprejeti sklepi, da bodo člani pomagali kulturno umetniškemu društvu, da bo vsak opravil najmanj 50 ur dela pri obnovi gledališkega posloppja in k akciji pritegnili čim večje število ostalih članov Mestnega gledališča. Za strokovni in politični dvig bodo skrbeli z rednim študijem.

Govoril je tudi upravnik Mestnega gledališča tov. Gradišnik Fedor ki je pozval članstvo k složnemu in požrtvovalnemu delu, na podlagi katerega se bodo gotovo pokazali lepi uspehi.

J. I.

K

Narodna banka FLRJ

PODRUŽNICA CELJE-MESTO

vabi delovno ljudstvo, da nalaga vse svoje prihranke na hranilne knjižice, ki se obrestujejo 5% letno. Poudarjamo, da v socialističnem gospodarstvu jamči za vloge in za njih tajnost država. Hranilna knjižica se Vam lahko izstavi na ime ali na geslo.

Denar Vam je vsak čas na razpolago ter ga lahko dvigujete tudi pri vseh poštah v državi.

Istočasno obveščamo vse koristnike odnosno lastnike hranilnih vlog bivših predvojnih denarnih zavodov, da izplačujemo stare vloge proti predložitvi stare hranilne knjižice.

Gledališki list izdaja
Mestno gledališče v Celju

Odgovorni urednik
Gustav Grobelnik

Tisk Celjske tiskarne

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE

Gledališki list 1950 - 1951

DANILO GORINŠEK:

Rdeča KAPICA

vesela pravljica v treh dejanjih

RES, ČLOVEK SAM NIČ NE ZALEŽE,
A V KREPKI DRUŽBI VSE DOSEŽE.

(II. dejanje)

PREMIERA: 14. aprila 1951 ob 16

Rdeča kapica

Vesela pravljica v treh dejanjih s plesom in prologom. Napisal: Danilo Gorinšek — Režija: Branko Gombač — Scena: akad. slikar Marjan Pliberšek — Kereografija: Sonja Gorjanc — Glasba: Ciril Rakuša

O S E B E:

Majda, imenovana Rdeča kapica	Vrečko Bogdana
Jera, njena mati	Petretič Gidica
Stric Matic, čevljar	Červinka Zora
Strina Mina, njegova žena	Božič Peter
Boter Bodež, krojač	Golob Ana
Babica	Smrečnik Rado
Lovec	Zorko Tone
Volk	Sadar Angela
Medved I.	Grobelnik Gustav
Medved II.	Drozg Janez
Lisjak	Božič Silvan
Žaba	Umek Ivo
Dobra vila	Peer Volodja
Prva vila	Zadravec Sonja
Druga vila	Goršič Marija
Prvi škrat	Gobec Olga
Drugi škrat	Koželj Breda
Prolog	Golob Lojze
	Golob Janez
	Furman Milan

Majdine prijateljice:

Orel Tatjana, Bitenc Sonja, Ljubičič Vojka,
Vetrovec Tanja, Kokolj Saša, Tominšek Viktorija.

Zajčka:

Gombač Milena, Ostashevski Marja.

Deklice, ki plešejo:

Jan Lenka, Puncer Marjana, Žnider Dragica,
Pelko Milica, Jožica Habinc.

Zajčki, ki plešejo:

Vrečko Sonja, Vrečko Tea, Blaznik Marija,
Ažman Kristina.

Inspicient: Tone Vrabl — Odrski mojster: Franjo Cesar — Lasuljar:
Riko Grobelnik — Razsvetljava: Ivo Umek — Šepetalka: Tilka Svetelšek
Slikarska dela izvršil Ivan Dečman — Kostumi izdelani po osnutkih
Sonje Dekleva v Mestni šivalnici pod vodstvom Jožice Frece

Rdeča kapica (Vsečina)

Prvo dejanje. Doma pri Majdi.

Razigrane Majdine prijateljice pripravljajo svoji ljubljeni Majdici za god veselo presenečenje — ples. Ko dobi Majda še od matere v dar potico, povabi prijateljice na vrt, da si jo razdele. Vesele deklice hočejo z Majdico na vrt; pri vratih pa jih ustavi pozabljeni boter, krojač Bodež, ki je prinesel Majdi novo obleko. Toda v svoji pozahljivosti je prinesel najprej sosedino obleko, pozneje pa obleko brez gumbov. S svojim opravičevanjem vzbudi pri deklicah mnogo smeha, vse mu pa tudi včasih že kar preveč nagajajo. Kot voščilca priromata tudi debeli stric Matic in naglušna strina Mina. Stric Matic, ki je vedno najbolj pameten, predlaga za Majdico novo ime in sicer »Rdeča kapica«, ker se ji kapica, ki ji jo je podarila babica tako lepo poda. Deklice in Majdica sprejmejo predlog in Majdica se odslej imenuje »Rdeča kapica«. Stric Matic pa ji še podari nove čevlje. Ko Majdica odide s prijateljicami na vrt, pride lovec z novico, da se je volk priklatil v bližino in da straši sedaj po gozdu. V hiši nastane velik preplah, Bodež pa v strahu kar domov zbeži. Ker mora Rdeča kapica še isti dan skozi gozd do babice, sklenejo pospremiti jo skozi gozd. Nekam strahoma se odpravijo na pot, posebno Bodež, ki se kljub puški trese od strahu. Edino Rdeča kapica je pogumna, ob slovesu pravi materi: »Pa če prituli sto volkov, mar mi je zanje, kdor je mlad se ne boji.«

Drugo dejanje. V gozdu.

V gozdu skozi katerega se napotijo Rdeča kapica, stric Matic in boter Bodež, gospoduje Dobra vila. Vile, ki so vedno budno na straži sporoče svoji gospodarici, da namerava tri popotnike napasti lačni volk. Da bi obvarovala popotnike, Dobra vila začara gozd. V gozdu so še tudi medved z mladičem, lisjak, žaba, dva škrate, ki vsi Rdečo kapico opozarjajo na nevarnost; celo volka se lotijo in ga premikastijo. Rdeča kapica se sreča z volkom, volk jo hoče zahrbtno napasti, toda pogumna žaba to prepreči. Po naključju se srečata z volkom tudi Matic in Bodež, ki seveda strahopetno zbežita. Ko se spet vsi najdejo, nadaljujejo pot do babice.

Tretje dejanje. Pri babici.

Ob robu gozda domuje dobra babica, ki leži bolna v postelji. Na jasi pred kočo rajajo zajčki. Mirno vzdušje pa prekrine volk, ki priteče ves zasopel do koče. Babica misli, da je prišla Rdeča kapica in povabi volka v sobo. Volk se nekaj časa pretvarja za Rdečo kapico, potem pa babico požre. Tudi Rdečo kapico zvabi v hišo in jo požre. Ves zadovoljen trdno zaspi. V tem pride lovec, ki smrčecemu volku prereže trebuh in reši Rdečo kapico in babico. Kmalu se vrnejo tudi mati Jera, stric Matic, strina Mina in boter Bodež. Vsi so veseli, da so spet našli Rdečo kapico. Glavno besedo ima zopet boter Bodež, ki se usti, da je on ustrelil volka. Laž pa ima kratke noge. Resnica se kmalu izkaže, kajti volk je v rokah pogumnega lovca. Bodež osramočen odide domov, lovec pa vrže volka v potok.

Režiserjev zapisek

Z »Rdečo kapico«, z delom znanega gledališkega igralca in režiserja ter mladinskega pisatelja Danila Gorinška, stopa mladinski oder Mestnega gledališča družig v tej sezoni na pozorišče boginje Talije. Gorinšek je kot mladinski pisatelj in izkušen gledališki praktik, znano otroško pravljico o ljubeznivi in junaški deklici »Rdeči kapici« svobodno dramatiziral. Glavnim osebam, otrokom tako znane pravljice, je »vedrih likov še dodal«, iz realnega sveta, v gozdu je poskrbel za pisano družbo živali, gozd pa dal v oblast vilam. Z mnogimi osebami, ki pa niso v ničemer podobne, s kratkimi situacijsko-komičnimi prizori, v nobenem prizoru čez mero filozofiranja in s precejšnjimi tehničnimi zahtevami po različnih scen-

skih efektih, je ustvaril mladinsko delo, ki odgovarja zahtevam najmlajše gledališke publike.

»Rdeča kapica« je poleg Trnjuhice, Pepelke, Sneguljice in drugih, ena najstarejših pravljic, ki so si jo predstavljali in uprizarjali različni narodi, različno. Pravljicam, ki so bile kakor koli prinešene v domovino, so vtisnili pečat posebnosti svojega naroda. Tudi jaz sem v režiji težil za tem, da čimbolj približam uprizoritev »Rdeče kapice«, ki ni naša pravljica, naši mladini. Za primerjavo, kako so si pripovedke o »Rdeči kapici«, katere jedro brez dvoma izhajajo iz južnih krajev (Indija), predstavljali in prenesli v svoje okolje, sem vzel Nemčijo, Anglijo in Francijo. Kako različno in koliko svojskosti so dali ti trije narodi na primer v glavni prizor pravljice, v srečanje Kapice z volkom.

Pri Nemcih vidimo glavna junaka pravljice v tem prizoru v bujnem romantičnem gozdu, pokritem z zeleno trato in cvetjem. Njihova Rotkápchen (Rdeča kapica), stoji tu neobgljena, prijazna, s potezami strahu pobarvanim obrazom. Pisano košarico ima napolnjeno z dobro jedačo in pijačo. Prikupno postavico pokriva lepo čisto oblačilo z belim predpasnikom. Z njene oprave diha skrb in domačnost njene matere. Volk pa je podan naturalistično; s hinavsko držo pazljivo posluša deklico, ki mu z dvignjenim prstkom odgovarja. Celoten vtis: blago romantično okolje, ki je silno sprejemljivo za otroke, dalje — prišrčnost in otroška naivnost, iz katere veje poštenost, nasprotje temu pa — narejena volčja vdanost, prijaznost in pohlevnost.

Angleži so dali istemu prizoru, kljub dokaj romantičnemu ozadju preveč svojstvenosti, s čimer so dosegli pri tankemu posluhu otroške psihe, nasproten učinek, kot ga mpra pustiti sleherna pravljica. Centralna figura je volk, ki je karikiran. Visoko zravnana, oprt na debelo gorjačo, odet v ovčje kože, s klobukom stoji pred Red Riding Hood (Rdečo kapico). Ta je sicer prikupna deklica, toda kapuca in temna pelerina, ji je odvzela prikupnost, ki jo otroci žele videti na »Rdeči kapici«. Njihov volk ne vzbudi prezira pri gledalcih, ampak smeh, s

čimer zgube le-ti ostro ločitev značilnih lastnosti glavnih dveh oseb, ločitev med dobrim in zlim.

Francozi pa so se najbolj oddaljili otrokovi sprejemljivosti. Postavili so kar mlado damo, ki naj predstavlja »Kapico«, v skrbno negovan vrt, z belim peskom posutimi stezami, oblekli so jo v dragoceno oblačilo iz empirske dobe. Volk je vzvišen, gosposki in ne vzbuja niti strahu, niti smeha. Razkošna, preveč urejena in umirjena slika, ne naredi na gledalca posebnega vtisa.

Od teh treh variant sem vzel za vodilo svoji režiji seveda prvi način, ki se mi zdi najboljši: je najenostavnejši, toda najučinkovitejši. Prva in tretja scena ter deloma kostumi oseb iz realnega sveta so nekoliko pobarvani s slovenskimi značilnostmi. Zato sem se v teh dejanjih izognil popolni pravljici. Upam, da bo takšna scena nudila otrokom različne starosti več živjetja v dogajanje, kot pa če bi se podali v vseh treh dejanjih v popolno idealizirano pravljico. Ker je Gorinškova »Kapica« pisana zelo pestro in razširjena z nekaterimi po fabuli prvotne »Kapice« nebitvenimi osebami (Bodež, Mina, Matic), ki v različnih komičnih situacijah in tekstih stopajo v ospredje, sem gledal, da ostane vendarle, rdeča nit prvotne pravljice o »Rdeči kapici« na površju. Kakšno bo sprejemanje v dvorani teh dveh smeri, poleg glavne vzgojne poteze pravljice, to je ponazoritev dobrega in zla, bomo videli; zadnjo besedo imej mladina.

Z avtorjevim privoljenjem sem dodal še nekako predigro, scensko odvojeno od ostalih dejanj, v kateri nastopa prolog. Tekst je napisal avtor sam. Koreografinja Sonja Gorjanc je tudi tokrat s pianistom Cirilom Rakušem poskrbela za ples, in sicer v prvem dejanju ples deklic v čast Majdici, v tretjem dejanju pa ples zajčkov. Gojenke njene baletne šole nastopajo tudi v vseh ostalih manjših vlogah.

Balet iz »Pastirčka Petra in kralja Briljantina«

Da bi prav ocenili odziv igre »Pastirček Peter in kralj Briljantin« pri naših najmlajših smo na obeh osnovnih šolah razpisali natečaj za tri najboljše spise o predstavi. Na I. osnovni šoli so po našem mnenju najboljše napisali: Jaklič Peter, učenec 2. a razreda, Poženel Breda, učenka 3. č razreda in Vorbah Marjetica, učenka 4. c razreda, na II. osnovni šoli pa: Zlatka Marek, učenka 2. č razreda, Marinka Bohinc, učenka 3. c razreda in Svet Ingrid, učenka 4. a razreda. Vsi imenovani so prejeli po Din 100.— nagrade.

Upravi obeh šol ter učiteljstvu se za skrb iskreno zahvaljujemo, vsem učencem in učenkam pa izrekamo za marljivost pri sestavi spisov naše priznanje, hkrati pa sporočamo, da želimo slišati njihovo besedo tudi po »Rdeči kapici«.

V naslednjem objavljamo po en spis z vsake šole:

Pastirček Peter in kralj Briljantin.

Pastirček Peter mi je bil v igri všeč kot zvest in pošten pastir, ki se je bal zgubiti tudi najmanjšo svoj koziko. Vrnil je tudi najdeni briljant kralju Briljantinu. Ta pa mu je bil za vrnjeni briljant hvaležen, zato mu je pomagal premagati vse njegove sovražnike. Kralj Briljantin je bil dober in mogočen kralj palčkov ter velik sovražnik čarovnice Hudamore. Čarovnica je v svoji jezi, ker je pastirček Peter izročil briljant kralju Briljantinu napravila veliko gorja in skrbi družini kmeta Mrvarja. Toda vsa njena hudobija in čarovnija ji ni nič pomagala. Dobrota in moč kralja Briljantina sta bili močnejša, tako, da sta rešila pastirčka Petra, Liziko in Gašperja, ter njihove koze iz čarovničinih zaporov. Ta igra nas uči, da se vsaka dobrota poplača in vsaka hudobija maščuje. Igra »Pastirček Peter in kralj Briljantin« mi je bila zelo všeč, zato želim, da bi imel kmalu priliko videti kaj podobnega.

Jaklič Peter, 2. a r. I. osnovna šola Celje

Pastir Peter in kralj Briljantin.

Letos smo učenci II. os. šole gledali igro »Pastir Peter in kralj Briljantin«, o kateri hočem povedati, kako mi je bila všeč.

Najprej moram reči, da so bile kulise tako lepe, da se mi je zdelo, da sem sama vrhu planin od koder me gledajo skale s svojimi resnimi obrazi. Tudi čarovničina soba je bila primerna.

Všeč mi je bil vilinski ples. In kako lepo so bile vile oblečene! Tudi ples palčkov je bil posrečen, saj so prav razposajeno skakali in uganjali svoje burke. Igro je zelo poživila grda čarovnica, na katero sem bila sicer zelo huda, pač pa moram reči, da je izvrstno igrala svojo vlogo. Pastir Peter in Lizika sta se mi smilila in sem bila prav vesela, da sta nazadnje ugnala grdo čarovnico. Kralj Briljantin se mi je zdel premalo veličasten.

Za zabavo je skrbel lenuh Gašper in rada bi bila slišala še kaj več šale v igri.

V splošnem mi je bila igra všeč in želim, da bi zopet kmalu vprizorili v gledališču kaj sličnega.

Svet Ingrid, učenka 4. a r. na II. os. šoli v Celju

Uredništvo je želelo, naj kaj povem o razmerju otroka do gledališča. Po svojem mnogoletnem preudarjanju in opazovanju zapišem tu nekaj svojih misli, sklepov in gledišč, vzraslih iz resničnih dejstev; trditve so seveda osebno moje, nikomur vsiljive.

V naslov sem namenoma vzel mednarodno tujko »teater«, ki dobesedno v grščini pomeni sicer res »gledališče«, vendar ima »teater« poseben, nekaj domačinski, ljudski prizvok, kakor ga nimajo puristične novotvorbe »gledališče«, »kazališče« (hrv.), »pozorišče« (srb.). Stvarno najbolj točen izraz je »drama«, »dramatika«, ker pomeni dejanje; beseda pa je določena za poetiko in se še v njej omejuje navadno na pesnitve brez glasbe.

V poetiki se je razmotrivalo, v kakem vrstnem redu si razvojno pač sledijo epika, lirika in dramatika. Izprva se je prvenstvo prisodilo epiki, češ, ker so najstarejši pesniški proizvodi narodni eposi (Homer, Nibelungi, Ossian, Kraljevič Marko in Kosovo). Upravičeno se je ugovarjalo, da so čustveni izlivi bolj primarni nego pripovedništvo, da je torej lirika prvotnejša. Dramatiki kot najzahtevnejši pesniški obliki se je splošno prisojalo v razvoju zadnje, najvišje mesto. Vendar se po vsej priliki zdi, da je ravno dramatika razvojno na prvem, prvotnem mestu, združujoč pa v sebi i epiko i liriko, to se pravi, da so vse tri kategorije istočasne, pa v zunanjem okviru dramatike, drame, dejanja. Kajti nekak »teater« je igral človek že na primitivni stopnji; igral je morda celo brez besed, brez govora, samo s kretnjami, z gibi, celo samo z obrazom — z mimiko; pantomime so bile tudi v napredni stopnji človeštva ponekod priljubljene in se v posebne namene izvajajo še zdaj.

Zakaj stavimo teater na prvo, primarno stopnjo človeka? Zato, ker se nahaja primarni človek prav tam in se kreta ravno tako kakor dete, otrok. Brž ko otrok gleda, vidi, opazuje, je zanj vse teater, vse pretvarja v gibanje, v živčenost, z neposredno osebno udeležbo, rekli bi z osebnim interesom. Vse mu je igra, povsod je igralec; kot beba se igra z lastnimi ročicami, nožicami in drugimi organi; s tvojim jezikom, če ž njim tleskneš; s prstom bo bodel v tvoje oko, če mežikneš; prijel bo za oso, ki se plazi po njegovi marmeladi, in se bo, ker ga je pičila, odslej kričel bal vsake muhe (navajam po resničnem primeru!). Slučajno sem opazoval tole preizkušnjo: teoretično izobrazena zakonca sta po preteku pol leta, ko prvorojenec sicer še ni shodil, pač pa sam sedel in se plazil po tleh, sklenila, da ga prepustita samemu sebi — kdo bo pazil nanj in izgubljal dragoceni čas? Če bo kričal, naj kriči; ko se izkriči, bo nehal. Zaprla sta ga v sobo, posadila na tla na preprogo in nakopičila okrog njega poleg igrač razne navlake, nenevarne, in ga pustila. Kričal je kako uro, potem je utihnil; takisto drugi dan, potem ne več. Kaj je počel? Razpokožil je vse stvari okoli sebe, vse oživljal, jim določil vlogo, jih povezal v dejanje medsebojnosti, jih prekladal, da so se gibale, in se je sam vklopil v dejanje. Vzivel se je v svoj igrski teater, opustil je jok; po svoje je razkazoval, ker še ni znal govoriti, materi svoj živi svet in se ji je zasmilil; odstopila je od teorije svoje vzgoje. — Slično je svoj teaterski — igralski nagon pač udeleževal človek na elementarni stopnji napredka; prav

primitivno preprostost je opazal še v našem stoletju Miško Kranjec na svojih Ravencih (»Pisarna«, Povest o oblasti, 1950, str. 98).

Ta teaterski nagon ostane v mladini živ še, ko vstopijo v šolo in se jim širi obzorje, ko morda posečajo pravo gledališče. Radi se združijo v skupine, si sami pripravijo oder, kulise in vse drugo, si celo sami sestavijo igr, si razdelijo vloge, spišejo vabila, določijo vstopnino, »dajo predstavo«. Udeležil sem se takih predstav in sem videl vso resnost modelujočih in kritičnost »občinstva«. V svoji razvojni dobi je mladina nesporno dovzetna in sposobna za dramatično, za igralsko; za vsako vlogo najde primerne igralce, more se najti tudi poseben talent. Za mladeniška leta je značilna nagnjenost k tragiki. Ko sem kot profesor v Kranju dijake višjih razredov (nekateri so bili dokaj priletni) spodbujal k slovstvenim poskusom, sem od dveh dobil v pregled — tragediji, in to hudo krvavi. Na »svoji« gimnaziji v Mariboru (klasični) sem uvedel gledališke vaje v dvorani in prepustil dijakom vodstvo; kmalu se je zbral spreten ensemble, ki se je pridno vežbal in opravil tudi vse tehnične posle. Tudi tukaj so si izbrali tragične, težke komade; uprizorili smo, in sicer v javnem gledališču, Ibsenove »Strahove« in Sofoklejevega »Kralja Oidipa« (tega v grškem izvirniku!). V muzikalnem oziru pa je bilo dijaštvo bolj nagnjeno na veselo plat: izvajali so moji dijaki v gledališču v Mariboru (z repizo v Ljubljani) opereto »Če se dva ljubita«, ki je bila vseskozi »naša«, ker sta bila libretist in komponist naša dijak, naši solisti, naš pevski zbor in orkester; z vsem tem je razpolagala gimnazija, brez težav, le z dobro voljo in s pridnostjo. Povprečni nadarjenci se med mladino dobijo; odkrijejo se pa tudi izredni talenti, kakor sta Žižek in Pino Mlakar (da le ta dva imenujem), ki sta že tu stopala v ospredje. —

Zdaj pa kapitalno vprašanje: Kako gleda in naj gleda otrok, mladina na gledališče? Otrok, mladinec sodoživlja vse, kar se na odru godi; skupno z igralci on igra teater, pa ne igralsko, ampak resnično življenjsko, prav tako, kakor pripoveduje Miško Kranjec, da je ravenški fant kot gledalec drastično pončil igralca na odru, kako naj boža svojo punco! Otrok — mladinec je zato ostro kritičen, ne toliko o vsebini kakor o opremi, režiji, o nastopu igralcev; vsako neskladnost opazi, graja, tudi s krohotom dijaškega stojišča, medtem ko »parter« obzirno molči. Živeti mora na odru vse, gibati se, biti resnično, ker je spretno uresničeno (čeprav je le pravljica!); biti prirodno, ker je uprirojeno. Treba je mojstra režiserja in mojstrov igralcev.

Dr. Jos. Tominšek

V torek, dne 5. aprila je v Ljubljani nenadoma umrl

ALEKSANDER PFEIFER

član Mestnega zabavnega gledališča v Ljubljani.

Z Aleksandrom Pfeiferjem smo izgubili zopet enega tistih pionirskih gledališčnikov, ki so v najtežjih razmerah v letih po prvi svetovni vojni polagali temelje celjskemu gledališču. Nad dvajset let je posvečal kot režiser in igralec vse svoje umetniške sile napredku in dvigu predvojnega teatra v Celju. — Slava mu!

Zgodovina celskega gledališkega življenja

1. Ustanovitev »Čitalnice«

Tisto leto, ko je bila v Celju zadnja slovenska gledališka predstava in je zavladalo po vsej Sloveniji kulturno in politično mrtvilo — l. 1852. — se je naselil v Celju mož, ki je bil že pred letom 1848. izredno agilen in mu je bilo usojeno, da je postal v čitalniški dobi centralna osebnost slovenstva v Celju in na Spodnjem Štajerskem sploh — zdravnik dr. Štefan Kočevar.

Rojen 14. avgusta 1808. v Središču je bil po končanih študijah od l. 1835. do 1852. okrajni fizik v Podčetrtku, nakar je prišel v Celje, kjer je ostal do svoje smrti l. 1885. Že kot dijak v Gradcu in na Dunaju je iskal stika s takratnimi slovanskimi krogi ter je v Gradcu sklenil prijateljstvo z Ljudevitom Gajem in Stankom Vrazom, ki sta ga navduševala za zблиžanje in medsebojno spoznavanje slovanskih narodov, zlasti Slovencev in Hrvatov. Kot zdravnik v Podčetrtku je razširjal knjige in časnike med ljudstvom, prevzel v svojem okraju prodajo Vrazovih in ilirskih knjig, a tudi Čbelice in Prešernovega Krsta pri Savici; sam je napisal nekaj pesmi v svojem narečju, zbiral narodopisno gradivo in širil narodno zavest med razumništvom in ljudstvom. Pridružil se je ilirskemu gibanju, želel, da bi se južni Slovani vsaj »dušno« zedinili, a želel istočasno literarno tekmovanje štajerskih Slovencev s Kranjci in Hrvati. Kot sredstvo za združitev južno-slovanskih narečij v en književni jezik, je snoval slovar, ki naj bi obsegal ves besedni zaklad Slovencev, Hrvatov in Srbov, združil gradivo obstoječih slovarjev in upošteval tudi glasovne razlike. Iskal je za svoje delo sotrudnike (Drobnič, Muršec, Caf, Orožen in dr.), a večletno delo je ostalo brez uspeha in l. 1849. je poslal nabrano gradivo Slovenskemu društvu v Ljubljano. V predmarčni dobi se ni pečal aktivno s politiko, dasi je budno zasledoval vse javne pojave. Po marčni revoluciji pa je postal zelo aktiven, zastopal je v štajerskem deželnem zboru mesta in trge mariborskega okraja, na hrvaško-slavonsko-dalmatinskem zboru v Zagrebu leta 1848. je zastopal kot pooblaščenec graške »Slovenije« združitev Slovencev s Hrvati, na velikem shodu v Poljčanah l. 1848. je hotel pridobiti ljudstvo za slovenske narodnostne zahteve, kar se mu pa ni posrečilo, ker so bili kmetje razburjeni zaradi davkov, desetine, kmečke odveze in odkupnine. Ta shod je sam popisal v »Celjskih Slovenskih Novinah«, pri katerih je tudi sicer sodeloval. Leta 1848. je pričakoval od zagrebškega sabora rešitev ilirskega vprašanja: sabor bi moral biti liberalen, ker je le tako mogoče pridobiti male plemiče in neplemiče za ilirstvo.

V dobi absolutizma je po svoji preselitvi v Celje živel tiho in skromno kot zdravnik in opazovalec družbenopolitičnih prilik, s svojim korektnim, vztrajnim in mirnim delom pa si je pridobil velik ugled ne samo v Celju, temveč na vsem Spodnjem Štajerskem. Ko je končno leta 1860. nastopila ustavna doba, je prišel čas tudi zanj. V teku osemletnega tihega, a vztrajnega dela v Celju si je pridobil tak

ugled, da je postal središče vsega društvenega in političnega gibanja Savinjske doline.

Ko so se začele ustanavljati po l. 1860. po vsej Sloveniji čitalnice, je imel dr. Kočevar v Celju že svoj krog somišljenikov in v začetku l. 1861. je pripravljaval odbor celjske čitalnice razposlal vabila k pristopu. To »povabilo« so priobčile »Novice« l. 1862. v svoji 1. številki dne 1. I. str. 5 — kjer podpisniki (dr. Štefan Kočevar, Ivan Žuža, Franc Kapus in Andrej Pirnat) med drugim pravijo sledeče: »Povabujemo tedaj vse prijatelje mile naše slovenščine in naroda našega, da se obilno zapišejo v to občekoristno narodno društvo«. Ustanovni občni zbor naj bi se vršil 2. februarja v prostorih gostilne »Pri zamorcu« (danes »Ojstrica«), a so »Novice« 19. I. 1862. sporočile Celjanom, da se bo zbor vršil šele 16. februarja in sicer v stanovanju trgovca Franca Kapusa v bivši Dereanovi hiši, v sedanji Prečernovi ulici, ker pri »Zamorcu« ni bilo mogoče dobiti prostorov.

O ustanovnem občnem zboru celjske čitalnice so prinesle »Novice« v svoji številki z dne 26. II. 1862. obširno in zanimivo poročilo. Ker je to poročilo zgodovinski dokument o prvi veliki slovenski narodni manifestaciji v Celju, ga v naslednjem priobčujemo.

»Novice« poročajo ~~dostojno~~ *dobesedno*:

»16. svečana smo z zlatimi črkami v kroniko starodavnega in staroslavnega mesta Celja zapisali. Odprla se je naimer ta dan »celjska čitavnica«. Že dolgo smo se veselili tega dneva, ko se ima nova moralna moč štajerskih Slovencev očitati in razviti, in hvala Bogu! nismo se prevarili v naši veri, da staroslavna celjska okrajina hranuje v svojem krilu tisoč in tisoč domoljubnih sinov.« Nato opisuje, kako je dvorana, v kateri se je vršilo zborovanje, slavnostno okrašena: po stenah vise slike cesarja, Cirila in Metoda, Vodnika, Strossmayerja in »milosresno obličje viteškega branitelja narodnosti naše — dr Bleiweisovo.« Njemu se pridružujejo slike Palackega, Riegra, dr Tomana, Smolke in Pražaka. »Lepa podobšina Svatoplukova, kako svojim sinovom priporočuje silo go, gledavce postavlja v nesrečno nekdanjost, in njihovi duhovi jim šepetajo važne, premišljevanja vredne besede: bodite složni!

Dan poprej že so prišli sloveči gospodje pevci ljubljanske čitavnice in z njimi še mnogi drugi nam prijazni gospodje iz Ljubljane.

Ob pol desetih se pripelje šest članov mariborske čitavnice s predsednikom dr. Sernecom. Okoli petih popoldne se zbere množina ljudi na kolodvoru, pričakujoč naša slovenska moža dr. Bleiweisa in dr Tomana in druge goste iz Kranjske; prišel je tudi vodja ljubljanskih pevcev prof. Nedved. Sprejel in pozdravil jih je dr Kočevar, nakar je povabil opat Matija Vodušek dr. Bleiweisa, dr. Tomana, dekana Tomana, pisatelja Jurija Varla in druge gospode v opatijo, kjer so bili zbrani še drugi ugledni duhovniki in druga gospoda. S kolodvora so se peljali skozi mesto v kočijah in bilo je veselo gledati lepo vrsto praznično opravljenih konj, s trakovi narodnih barv prepletenih.

Ob šestih popoldne se je začelo slavnostno zborovanje, ki se ga je udeležilo nad 200 ljudi. Dr Kočevar je v svojem govoru dejal sledeče: »Z veseljem sream pozdravljam Vas, naše sosede in prijatelje iz Kranjskega, ki ste se potrudili v Celje, da povikšate slovesnost pri začetju naše čitavnice. Posebej pozdravljam še Vas, prvega podpornika slovenske literature, obče spoštovani gospod dr Bleiweis, Vaša navzočnost je naša radost, je naš ponos. Pozdravljam tudi Vas drage nam brate

iz Maribora in Vas iskrene domoljube iz Celja in celjske okolice, ki ste zedinili svoje moči, da ustanovite tukaj prvo slovensko društvo.

Pred letom še nikdo mislil ni, da bi kaj takšnega v Celji mogoče bilo. Nenadoma pokaže se misel čitavnice kot migljajoča zvezdica na našem obnebju — in uresniči se društvo. Tak hitro deluje ljubav do slovenskega jezika: to je sila narodnega čutja. Srce mi veselja igra, ako premislim, da naš narod takšne čutje ima. Spominjam se še dobro onega časa, kader je le pet ali šest domoljubov v celji štajerski Sloveniji bilo. Oh, kako žalostno je takrat bilo! Al sedaj je vse drugač. Tolika množina domoljubov, ki smo se tukaj sešli, dokazuje, da naš narod nima samo sebičnih ljudi, ampak da je za žlahtno čutje sposoben, da je za veličastno dejanje pripraven, in da ima moč, svojo narodnost varovati. Ponašam se z narodom našim in ljubim ga tako, kakor sem ljubil svojo mater. Svoje matere ne bi bil zapustil, če ravno ni bila bogata in imenitna, ako bi se meni svetla kraljica bila ponudila na mesto matere stopiti. Tako ne zapustim slovenskega naroda, če ravno bi bil zadnji narod na svetu. Za ves svet njega ne zapustim! Čutje otrokovo do starišev in rodoljubje ste od narave dane, in eno je drugemu podobno. Oboje je naravno in žlahtno. Iz tega sledi, da ne more zloben nagon biti, iz katerega smo čitavnice ustrojili. Bi narod svoj ljubimo in ljubav ne trpi zlobnosti. Po krivem so nam tedaj očitali, da zlobnost je čitavnico izplodila. Čitavnica nima namena razbijati Kazine, obe društvi lahko v Celju obstojata. Očita se nam tudi, da čitavnica bode svojo ali razpor med mestjani spravila. Očitajo, da smo panslavisti, neprijatelji cesarske države — če bi bilo to res, bi nam oblast ne bila dala dovoljenja. Mi hočemo samo naš slovenski jezik izobraziti, kar je edino sredstvo izobraziti naš narod in smo tako le prijatli pametnega razvitka.

Naša čitavnica je zvod miru in ne prepira. Mi nikomur ne zamerimo, če je za vse druge jezike zavzet, samo za naš jezik ne. In mi druge jezike spoštujemo posebno nemški, ali za slovenski jezik pa posebno ljubav občutimo. Mi smo pripravljeni, za njega vse, kar imamo, na žrtvenik dati. Do sedaj smo njemu na tihem služili, od sedaj pa je svobodno, javno povedati svojo misel za njega, kar ustav imamo in po cesarskem diplomu od 20. oktobra nam je ravnopravnost narodov izrečena. To pravico imamo od svetlega cesarja.

Ne dvomim, da čitavnica bodočnost ima. Zedinjene moči bodo jo zdržale. Ona bode naša čast in središče Slovincem v savinjski dolini. Naj živi tedaj naša čitavnica neštevilna leta! Živel!

Nato g. Kapus prebere pismene pozdrave tržaške in varaždinske čitalnice, nakar stopi na oder dr Bleiweis, pozdravi v imenu ljubljanske čitalnice in priporoča odločnost, složnost, narodno značajnost in varčnost. »Mi se potegujemo le za pravice svoje, življenje svoje in da to zahtevaje nočemo drugega kakor biti le — ravnopravni narod v Avstriji. Tedaj, slavna gospoda, mirno pa stanovitno naprej z geslam Riegerjevimi: »Nedejmo se!« To naj je vodilo vsacega uda čitavnice — v nji in zunaj nje. To je eno — drugo pa je: sloga naj kraljuje vedno med nami. Vsak naj ravna vsikdar tako, da zabi sebe in daje le celoti v prid. Tretje: Obdržite čitavnice zmiraj čiste po maslovu njenem, to je, besede in vse druge veselice naj v narodni čitavnici ostanejo vedno narodne. Na steblo domače nikakor ni cepiti mladik tujih. Saj vsak, kdor se čitavnici slovenski pridruži, ve, česa ima tu iskati. Če drugi po svoje, tudi mi po svoje — vsi pa brez prepira in

sovraštva. Četrto pa je: gospodarite varčno! Duša vsakega mladega gospodarstva je varčnost!»

Po Bleiweisovem govoru so ljubljanski pevci zapeli Nedvedovo »Domovini« na besedo Andreja Praprotnika, ki je bil navzoč. Zbor je vodil skladatelj sam. Vihar navdušenja je žel zdravnik Rüpsl, ki je zapel dr Gustava Ipavca samospev »O polnoči« na besedilo Davorina Trstenjaka. Ljubljanski pevci so zapeli še srbsko »Rado ide Srbin u vojnike«, Maškovo »Strunam« in Nedvedov »Venec narodnih slovenskih pesmi«. Krona večera je bil nastop mlade gospe Kapusove, rojene Celjanke, ki zapoje z milim svojim glasom nježno pesmico »Sarafan«. Poslušavci so jo sprejeli z nepopisnim veseljem in jo darovali iz gorečih src zvirajoče pohvale.»

(Nadaljevanje sledi)

Pri čarovnici v »Pastirčku Petru in kralju Briljantinu«

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE

Gledališki list 1950 - 1951

ŠTEFAN ZWEIG

Siromakovo

JAGAJE

TRAGIKOMEDIJA V TREH DEJANJIH (9 SLIKAH)

℞

*„Ni scamotno podleči najmočnejšemu na tem svetu,
če se pri tem sam ne ponižaš.“*

(III. dejanje, 9. slika)

PREMIERA: torek 15. maja 1951 ob 20

ŠTEFAN ZWEIG

»SIROMAKOVO JAGNJE«

Tragikomedija v treh dejanjih (devetih slikah)

O S E B E :

Lajtnant Fourès	Branko Gombač
Bellilotta, njegova žena	Marija Goršičeva
Dechamps, intendantski oficir	Peter Božič
Bonaparte, general, pozneje prvi konzul	Janez Škof
Berthier, njegov adjutant	Milan Furman
Dupuy, komandant Kaira	Franc Mirnik
Gospa Dupuy, njegova žena	Nada Božičeva
Descazes, advokat v Parizu	Fedor Gradišnik
Fouché, policijski minister	Gustav Grobelnik
Prvi vojak	Avgust Sedej
Drugi vojak	Rado Smrečnik
Tretji vojak	Silvo Božič
Četrti vojak	Bogo Kotnik
Prvi pisar	Tone Uršič
Drugi pisar	Franjo Tonjuti
Sluga pri Bellilotti	Tone Vrabl
Orožnik	Karl Golob
Sluga pri Fouchéju	Janez Drozg
Felahi, strežaj, ordonanc, delavci, ljudstvo.	

Režija: Tone Zorko — Scena: Vlado Rijavec — Kostume izdelale Mestne oblačilne delavnice pod vodstvom Jožice Frece in Rajka Košarja — Slikarska dela izvršil I. Dečman Odrski mojster: Franc Cesar — Lasuljar: Riko Grobelnik Razsvetljava: Bogomir Les — šepetalka: Tilka Svetelšek

VRHOVNEGA GENERALA BONAPARTEJA ...

»Siromakovo jagnje« je tragikomedija, ki jo je sprožila volja genialnega samodržca Napoleona Bonaparteja. Ta demonska osebnost — ne po duhu in ne po talentih najboljša in redko dobrega srca, toda z neverjetno oblastjo nad vsemi bitji, zapelje mudeč se na vojnem pohodu v Egiptu mlado ženo svojega častnika. Vsa stvar je pravzaprav le epizoda v vrsti Napoleonovih storitev za politično prebujenje evropskih množic, ker je kot genij revolucije bil vihar, ki je razsejal seme prevratnih idej po vsej Evropi, ki je predramil v ljudstvih zavest za katero je bil slep, češ: »Najslabši stan je navadno ljudstvo«, in ki mu je pripravljala bridka presenečenja, nazadnje pa poraz. Opisana pustolovščina 29 letnega Bonaparteja je namreč v dramatski obliki prikazana kot nov *à l'arme les citoyens*, zakaj prevarani častnik kriknje k uporu, a ne le kot ponižani sopro, marveč še bolj kot ponižani državljani, ki je do nedavna še pokorno verjel, da imajo v »Republiki še kaj, kar je podobno postavam«. Ta uporniški krik je odjeknil v pisarno samega policijskega ministra v Parizu, glasovitega Jožefa Fouchéja. Tu je vpričo proslulega varuha Bonapartejeve zakonitosti, poznejšega vojvode otrantskega, diplomata, ki ga je veliki samodržec postavil tudi v politično življenje Slovencev, ker ga je 29. julija 1813. poslal v Ljubljano kot zadnjega guvernerja Ilirske province, ko je bila odstopitev Ilirskih dežel Avstriji že sklenjena stvar tako, da Fouchéju ni bilo prisojeno, da bi mirno vladal svoje nove podložnike, marveč je imel le nehvaležno nalogo, da uredi in vodi umikanje Francozov iz Ilirije, pljunil na podobo francoskega Cezarja.

Avtor »Siromakovega jagnjeta« nam tedaj v dramatski obliki razgalja dvojno dušo Francije v času, ko je revolucionarni idealizem bledele spričo praktičnih zahtev in Napoleona, demonskega človeka, polnega neverjetne domišljavosti in hladnega zaničevanja vseh, ki so mu zaupali, človeka, ki nam je blizu le zaradi svojega poguma in zaradi vdanosti in zvestobe vojaškemu ter državniskemu poklicu.

Časovno sega delo v leta 1798–1799. Tedaj so Napoleonove zmage nad Avstrijo, ki so se začele s pohodom v Italijo in zaključile z mirom v Campo Formiu 1797., pobudile francosko republiko, da se je odločila za boj z neranljivo Anglijo. Bonaparte, ki se je v vrtincu revolucije povzpel iz neznanega in neznatnega korziškega častnika do generala in prvega vojskovodje, je predlagal pohod v Indijo, a ta naj bi se začel z zasedbo Egipta, češ, »gospodar Egipta mora postati gospodar Indije«. Bonapartejev predlog je podpiral zunanji minister Talleyrand, ki je kot daljnoviden politik vedel, da sta padec državnega vodstva — direktorij in postavitev vojaške diktature neizogibna. Ker je videl v Bonaparteju bodočega diktatorja, se mu je skušal pač približati. Direktorij je predlog osvojil in maja 1798. je Bonaparte odplul v Egipt na 350 ladjah z armado 30.000 ljudi in s topništvom.

Medtem je Rusija 1798. stopila v vojno proti Franciji. 1799. je ruski poveljnik Suvorov udaril v Švico. Bonaparte je videl, da so uničeni plodovi vseh njegovih zmag v Italiji. Temu so se še pridružile vesti, da je v Franciji sami položaj direktorija nevzdržen. Tedaj je Napo-

leon pustil vojsko v Egiptu, se s težavo prebil skozi zaporo angleških ladij, ki so prežale nanj in prišel oktobra 1799. v Pariz.

Buržoazija je navdušeno pozdravila Bonaparteja, zakaj njeni napori so jo tako utrudili, da je brez nadaljnjega zaupala sposobnosti tega moža usode in se izročila njegovim rokam v upanju, da bo uživala mir, srečo in slavo. Francija je bila v Bonapartejevih rokah: bila je pripravljena na mir, toda bila je kakor odličen meč tudi pripravljena na vojno.

Toda vse Bonapartejevo delo se je zrušilo v nič. Končno »se ga je Bog naveličal«, kakor pravi Victor Hugo. Svet ga je potisnil ob stran (1815); svoje dneve je zaključil na nepriljudnem vročem otoku Sv. Helene, kjer je streljal ptice ter se prostaško prepiral z neofitanim ječarjem, ki mu ni izkazoval »dolžnega spoštovanja«, dokler ni smrt (1821) zaključila življenje cesarja, ki je некоč imel za vazale kralje in vladarje vse Evrope do ruskih step. Od vsega kar je od njega ostalo je velika, junaška in veličastna pravljica njegovega življenja. Ena od od njenih ilustracij je »Siromakovo jagnje«.

Še besedo o avtorju našega novega komada — Štefanu Zweigu. Židovskega pokolenja je in rojen 1881. na Dunaju. Vse svoje življenje je posvetil knjigi — kot založnik, izdajatelj, prevajalec in pisatelj, zakaj »pretežni del vsega duhovnega gibanja temelji na knjigi in ker si brez njene pričujočnosti sploh ne moremo misliti našega kulturnega življenja«.

Že kot šestnajstletnik objavlja v okolju bogate, umetnostno ustvarjajoče dobe svoje pesmi, z devetnajstim letom pa že tudi izda zbirko pesmi Srebrne strani. Obenem prevaja, je časnikar, piše eseje, novele in avtobiografije, predava in potuje. Potovanja v Ameriko, Indijo, na Japonsko in Kitajsko, v Italijo in Španijo, bivanja v Parizu, Londonu, Berlinu in v Belgiji so bila njegova šola, ki mu je razširila obzorje ter izkristalizirala značaj.

Svetovna vojna je razdelila njegovo še vedno uživajoče ustvarjajoče življenje. Zakričal je proti vojni. V grozi te dobe se mu je zdel svet blaznica, narodi pa zaslepljene mase norecev in moilcev, duh pa povsem izgubljen. Toda vojna ga je obenem prerodila v prekonacionalnega jasnoglednega umetnika in antimoralista. Posrečilo se mu je sleči vojaško suknjo in umakniti v švico. Tu sta skupno z Romain Rollandom delovala za idejo človečanstva in panhumanizma. Toda Evropa je bila razbita. Umaknil se je v Salzburg in ustvarjal še naprej v prijateljstvu in sodelovanju z najvišjimi duhovi svoje dobe, ki jih predstavljajo imena: Rolland, Freud, Rodin, Gorki, Rilke, Hofmannstahl, Shaw, Wells in mnogi drugi. Rajhovska zver, ki je ubijala od blizu in daleč, fizično in duševno, ga je pregnala v Brazilijo, kjer si je v Rio de Janeiro, skupaj z ženo, 57 let star končal življenje.

Tipično zanj kakor za vso avstrijsko pesniško generacijo 80 let je vehementen tempo in v vsa področja segajoča aktivnost. Prištevajo ga v krog pisateljev kakor so Bahr, Schnitzler, Hofmannstahl, Beer-Hofmann, Altenberg in Rilke, kar pa ni povsem umestno. Dočim je ta ali oni izmed naštetih le dober Evropejec, je Zweig svetovljan v najširšem pomenu besede. Sam je rekel, da ni majhnih in ne velikih narodov, ni nadrejenosti in ne podrejenosti, temveč obstojajo le jeziki, ki pomenijo razne oblike, da izražajo eno in isto bistveno. Največjo

popularnost si je pridobil s svojimi novelami in biografijami, vrhunec mojstrstva pa dosegel v esejih in literarnih portretih podanih in zajetih knjigah.

Pri nas je najbolj znan po svojih poetičnih biografijah, ki so vse na sredi med romanom, znanstveno biografijo, esejem in filozofsko koserijo. Od teh so po vrsti izšle pred vojno »Jožef Fouché«, »Marija Antonietta«, »Marija Stuart«, pa tudi zbirka novel »Skrivnost, ki žge« in »Oči večnega brata«; zadnji čas (1950) pa v Mali knjižnici SKZ »Tri novele o ljubezni« (Guvernanta, Poletna novele, Pismo neznanke).

Zweigova dramatska stvaritev obsega na prvem mestu »Siromakovo jagnje«, predelavo dveh najznamenitejših satiričnih komedij Ben Jonsona »Volpone« in »Epicoena ali molčavka«, ki jo je praznaprav prepsnil kot operni libreto za Richarda Straussa. Dalje so tu še blesteča tragedija »Terzitas«, kjer prikazuje tragiko majhnega, grdega, zaničevanega človeka, ki pa nadvse ljubi lepoto in »Jeremija« — simbolična drama o vojni, v kateri je izrazil svoj stud, upor in jezo proti vojni.

Naj tedaj to delo svetovljana, pacifista in propovednika bratske ljubezni med ljudstvi, ne pride na naš oder le mimogrede, marveč bolj kot določena podoba našega hotenja po miru, obrnjena k vsem tistim, ki ga na naših mejah kalijo.

Gustav Grobelnik

(Izvilleček iz referata na razčlembeni vaji)

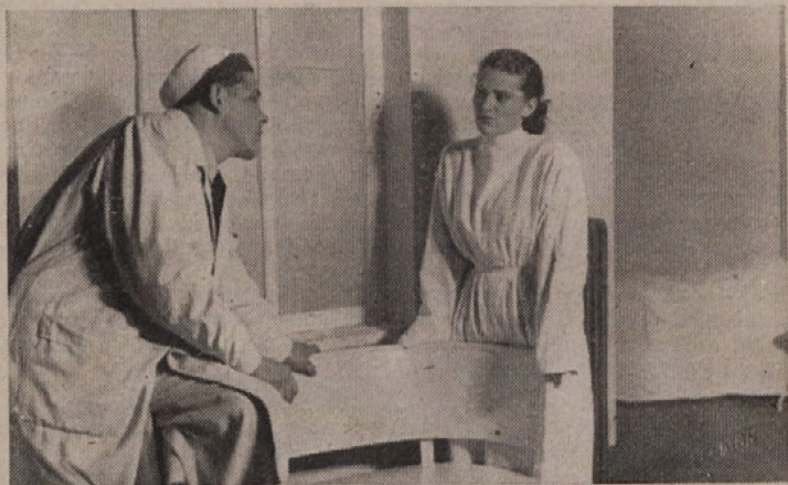
BELEŽKA V REŽISERSKI KNJIGI ZA »SIROMAKOVO JAGNJE«

Pri pozornem pregledu Zweigove tragikomedije »Siromakovo jagnje«, naletimo na stvari, ki jih je vredno podčrtati in pri režiji nujno upoštevati, če nečemo, da bi v načelu grešili v interpretaciji dela ali celo zanemarili okvir dela — stil. Delo je na zunaj lepo in logično nanizano v devet zaporednih slik, ki sestavljajo tri dejanja. Vendar tu ne moremo vkljub tej zaporednosti govoriti o enotnosti kraja in časa; tudi ne moremo ostati brezbrizni do splošno znanih zgodovinskih oseb, ki nastopajo v delu, še manj pa do resničnega dogodka, ki ga je Zweig, novelist, romanopisec in raziskovalec razrvanih narav, v svojem negativnem ocenjevanju Napoleonove osebnosti, s pomočjo svetopisemske prispodobe prepsnil v dramsko delo. Končno moramo pretehtati odnose med osebami, ki v delu doživljajo svojo življenjsko tragedijo, katero jim je povzročil 29 let star samodržec Napoleon, ki v delu nima drugega protiuteža, kakor v izvedbi svojih fantastičnih načrtov.

Prizorišče tragikomedije predstavljata dva svetova ali bolje — kontinenta, ki sta si po svoji prirodi, življenjskih pogojih, po političnih borbah diplomatov in njihovih generalov za nadaljna imperialistična osvajanja, hudo nasprotna. Afrika — Evropa, ali točneje: Egipt — Francija, oziroma Kairo — Pariz. To moramo posredovati zelo plastično.

Zgodovina nam sporoča, da so se svetovni dogodki že predrevolucijske dobe in za revolucije v Franciji, pozneje pa drugod, vrstili z bliskovito naglico, kajti vsa Evropa je takrat stala s puško ob nogi,

Permetova: »Takšni ste vi — zanikate, namesto da bi resnici
v obraz pogledali.«

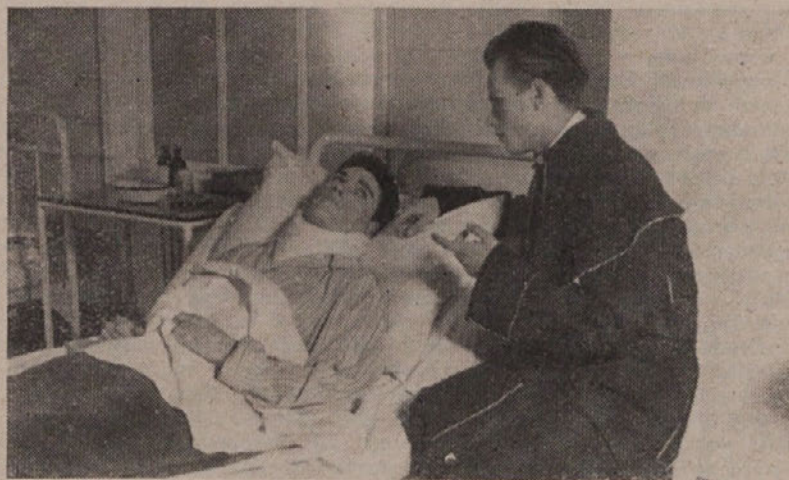

Dr. Donat — J. Škof in dr. Permetova — B. Vrečkova (I. 2.)

Dr. Donat — J. Škof in dr. Romihova — N. Božičeva (II. 6.)

Kostja: »... toda zdi se mi, da nisem ničesar storil, česar bi se moral hudo kesati.«

Kostja — P. Božič in Klavora — M. Furman (II. 4.)

Dr. Ratek — F. Mirnik in dr. Donat — J. Škof (III, 2.)

duh revolucije pa je sproščal množice. Naša velika naloga je tedaj posredovati ta duh, to valovanje in napetost, ta velikanski preobrat v življenju Evrope, katerega posledice so bile počasno pa sigurno tonjenje dinastij in buržoazije, a dviganje proletariata; tem ugotovitvam zvestim, nam je nujno čim jasneje predstaviti ljudi, ki jih je posredovala revolucija: so to ljudje posebnega kova, ki bi jih v zgodovini gotovo ne bilo, če ne bi bilo revolucije. Pri tem mislim na zgodovinske in namišljene, v tragikomediji nastopajoče osebe. Konkretno nam je tu predstaviti Francoze, vojake revolucije, v prav posebnem okolju, namreč v Egiptu ki je s svojimi pokrajinskimi posebnostmi, s klimo, s posebnostjo bojev v puščavskem pesku, z negotovo psihozo o uspešnosti Napoleonove akcije itd. na poseben, gotovo nemil način »barval« ljudi. Hkrati pa stopimo še v Pariz, ves puhteč od revolucije, kjer nastopi na ulici svoboščine zahtevajoči proletariat. Izluščiti moramo tudi porajajoče se reakcijske sile, ki jih je Zweig poosebil v nastopajočem advokatu, ki v strahu pred giljotino tišče glave v kot, čepe nezadušene, neuničene in prežee in ki končno — to nam pove zgodovina — dobe v samem Napoleonu najidealnejšega organizatorja in voditelja.

Predaleč bi me privedlo, če bi obširneje govoril o odnosih med nastopajočimi osebami. Naj zadostujejo Zweigove misli, ki jih je v deveti sliki položil v usta Bellilotti in Fourèsu: »Oni so močnejši, in na tem svetu je pravica na strani močnejšega.« ter: »Pes uboga, — veliki gospodar sveta lahko mirno spi...« Revolucionarne ideje in taka dejstva so nujno morala v drami povzročiti konflikte, ki nam jih je s pravilnim poudarkom podati. S tem se bomo vsekakor izognili kaj nevarni togosti, ki bi lahko nastopila pri tolikih slikah kot jih delo ima.

Samo delo in tekst nas brez ovinkov vodita v realistično režijo, vendar pri stilizirani sceni. Tako vsaj v pogledu scene, zadostimo romantičnim odtokom v komadu, obenem pa se izognemo tehnični nepopolnosti odra.

Tone Zorko.

„Da bi bilo gledališče čimprej dograjeno...“

19. maja poteče pet let, ko je celjsko obrtništvo sprejelo sklep, da z lastnimi sredstvi obnovi celjsko gledališko poslopje. V nabiralni akciji, ki je trajala od julija do decembra 1946., je Obrtniška zveza zbrala čez 300.000 dinarjev, toda obnova še leto dni ni trajala, ko je bila po nalogu iz Ljubljane ustavljena. Želja, da Celje dobi gledališki hram, tak, ki bo dostojna podoba njegove gradbene in gledališke kulture, ni minila. Zorela je dalje in dozorela v novo odločitev, da se hiša vendar le obnovi, če ne drugače, pa s krajevnim samopriskom. Tisti, ki so najprej sprevideli nujnost dostojnega gledališkega poslopja, so se odločili, da podpro obnovo s posebnimi prispevki. Iz hvaležnosti in za vzgled zapisujemo v kroniko celjskega gledališča, da so do sedaj prispevali: poverjeništvu oziroma svet za lokalno industrijo prvič din 500.000,— drugič din 300.000,—, poverjeništvu za komunalne zadeve din 90.000,— sindikat uslužbencev MLO din 3.500,—, sindikat uslužbencev OLO din 10.000,—, Planinsko društvo din 1.000.—, Družba sv. Mohorja din 10.000,—, Likvidacijski odbor Celjske posojilnice din 94.700,— in Potrošniška zadruga Celje din 100.000,—. Ta nas je o prispevku obvestila s posebnim pismom št. 610/51 od 11. aprila t. l. naslednje vsebine:

Člani Potrošniške zadruga v Celju z velikim zadovoljstvom zasledujejo Vaše požrtvovalno delo na polju gledališke umetnosti in Vam cziroma celotnemu ansamblu k lepim uspehom najiskrenejše čestitajo. Zavedamo se, da je nemogoč vsestranski razvoj našega gledališča in umetniški razmah posameznih igralcev, ako gledališče nima svojega lastnega doma.

Veseli nas, da se je ljudska oblast odločila dograditi gledališko poslopje v Celju in z zanimanjem spremljamo to delo. Da bi bila ta stavba čim prej dograjena in da k dograditvi celjskega gledališča tudi naša zadruga prispeva svoj delež, so člani celjske Potrošniške zadruga na svojem občenem zboru dne 15. marca 1951 sklenili, prispevati h gradnji tega prepotrebne kulturalnega doma v Celju znesek din 100.000,—.

Želimo, da bi naši požrtvovalni gledališki igralci čim prej imeli možnost nastopiti v lastnem domu. S to željo pozdravljamo z združnim pozdravom Vas in Vaše sodelavce!

Končno ne smemo spregledati tistih delovnih kolektivov v celjski lokalni industriji, ki so mezde, zaslužene za svoje prostovoljno delo v počastitev 10 letnice OF, dali na razpolago odboru za zgraditev gledališča.

Upajmo da bomo s seznamom darovalcev še nadaljevali!

Fedor Gradišnik:

Zgodovina celjskega gledališkega življenja

(Nadaljevanje)

Ko se je polegel vihar navdušenja, je stopil na oder profesor na celjski gimnaziji, iskreni domoljub Hafner in govoril od gupoda Davorina Trstenjaka zloženo »Prisego«. Tudi njegovo recitacijo so sprejeli z navdušenim odobravanjem. Oficielni del slavnosti so zaključili z Jenkovim »Naprejem«, ki ga je pela vsa dvestoglava množica čitalničarjev.

Sledile so napitnice. Prvi je govoril opat Vodusek, za njim pa celjski župan Stepišnik, ki je nazdravil dr. Bleiweisu in dr. Tomanu.

Dr. Toman, ki je slovel kot najboljši slovenski govornik tedanje dobe in je imel kot pesnik »Glasov domorodnih« zlasti v naših obmejnih pokrajinah nešteto častilcev in oboževalcev, »z navdušeno besedo veselje izrekuje nad bratsko složnostjo, ki je podrla nekdanjo steno. ki je bila med Štajercem in Kranjcem: veže jih sedaj ljubav slovenska.« Iskreno napija Slomšku, Strossmajerju in celjskemu opatu Vodušku. V imenu Čehov sta govorila češki profesorja celjske gimnazije Lindner in Hluščik, nakar so zapeli ljubljanski pevci Valentina Orožna pesem »Kje so moje rožice«.

Dopisnik »Novice« z veseljem ugotavlja veliko udeležbo ženskega spola, izmed katerega zlasti pohvali žalcianke, ki so prišle v narodnih nošah. Nato nadaljuje: »Gostov je čez dvesto, kar nam je živa priča, da Slovenska narodnost na Štajerskem nima za branitelje samo kje trojico fantastov in fanatikov, kakor znan graški časopis laže (»Tagespost«). Omeniti moram še s posebnim veseljem, da tudi poštene kmetje so se udeležili te slovesnosti in ginjenega srca smo gledali, kako so kuševali dr. Bleiweisa in ga na glas hvalili, da tako modro in

podučevno mednje »Novice« pošilja.« Dr. Bleiweis je pod črto tega poročila pripomnil: »Res! ta večer je bil »Novicam« najveselejši god, kar so jih doživeli v preteklih 19 letih. Nikdar ga vrednik ne bo pozabil! —«

»Ne smem še pozabiti našega kmetiškega pevca Antona Grabiča, poštenega kmeta in mlinarja teharskega. Zložil je tudi za to slovesnost mično pesmico in jo tudi sam s pomočjo dveh pevcev tako zapel, da nam je vsem srce veselja igralo. Glasila se je takole:

»OD ČITAVNICE V CELJU.«

1.

Bratje mi!
Danes skup povabljeni,
bomo pesem zdaj zapeli,
kar smo srečno doživeli,
od celjske čitavnice
tukaj le!

2.

Oj Celjan!
Zdaj ne bodi ne zaspan,
ker nam lepo solnce sije,
naj se jezik naš razvije,
spravljajmo na pravo pot
naš narod!

3.

Z majhnega
dostikrat bo kaj velkega,
tak tud bomo mi začeli
čitavnico tukaj v Celji.
Bog nam srečo, zdravje dej
za naprej!

4.

Pridite k nam,
zdaj vas vsaj ne bode sram,
naj spoznajo tudi Nemci,
da smo srčni mi Slovenci,
za svobodo nam kipi
naša kri!

5.

Živi Bog
vse Slovence krog in krog!
Dolgo smo bli zaničevani
in v verige zakovani,
zdaj je prišel resni čas
tud za nas!

6.

Kar je res,
vsi deležni smo nebes,
zakaj bi nas zaničevali,
drug narodi zatirali,
ko smo pa Cesarjevi
tudi mi!

7.

Hvala vam,
ki ste storili nam,
da ste prošnjo naredili,
za čitavnico prosili,
ki je prav potrebna nam
Slovencom!

8.

Oj svečan
boš v spomin šestnajsti dan,
tisočosemstoto leto
mislil bo na ta večer
in pa dve in šestdeseto
marsikter!

9.

Bratje vsi,
zlasti vi Ljubljance,
prišli ste v to mesto Celje,
nam spolniti naše želje,
zdaj zapojte ktero nam
štajercam!

Navdušenje se kar ni moglo poleči. Med petjem in govori, med veselim razpoloženjem so hitro minile ure in ko je bilo polnoči, se je pričel ples, ki je trajal do jutra.

2. Prvi koraki

Celjska čitalnica je bila po vrstnem redu četrta na slovenskem ozemlju. Prva je bila »Slovanska čitalnica« v Trstu, druga čitalnica v Mariboru, tretja v Ljubljani in četrta v Celju.

Z ustanovitvijo celjske čitalnice je nastopila doba razgibanega društvenega in političnega življenja v Celju, čitalnica je bila dolgo vrsto let središče in izhodišče vsega narodnega gibanja. Iz čitalniških vrst so izšla vsa poznejša slovenska društva, tu je bilo shajališče domoljubov iz vse Savinjske doline, iz celjske čitalnice se je širilo narodnopolitično delo med široke sloje okoliških trgov in vasi. —

Začasni odbor je sklical 9. marca 1862 veliko skupščino (»Novice«, 1862, str. 88), »ki bo zvečer ob šestih na dan sv. Jožefa, to je 19. marca, na katerem se bodo izvolili stalni odborniki. Po volitvah mala beseda«.

Od tega dne dalje je vsakokratni društveni tajnik pisal »Zapisnik sej« in nam je ta sejni zapisnik od prve seje, ki je bila 19. marca 1862 do zadnje, ki je sklenila razpust čitalnice dne 28. decembra 1927 ohranjen v dveh knjigah, ki se nahajata v celjskem Mestnem muzeju. Razen tega nam je ohranjen tudi »Zapisnik čitalniških udov« I. knjiga od leta 1862 do konca leta 1889. Druga knjiga (od 1890 do 1927) ni ohranjena.

Te tri knjige, ki tvorijo zgodovino celjske čitalnice, so zanimiv vir za družbenopolitičnega zgodovinarja Celja; zlasti zapisnik čitalniških udov nam priča, kako je bil marsikateri poznejši »čistokrvni« nemški celjski gromovnik v svojih mladih letih član čitalnice in Slovenec.

Zapisnik prve seje dne 19. marca 1862 ugotavlja, da so bili ob navzočnosti 47 volivcev izvoljeni sledeči odborniki celjske čitalnice: dr. Kočever, Kapus, Lindner, Trstenjak, Krušič, Rüpsl in Žuza. Dne 25. marca 1862 je bila druga seja, na kateri se je konstituiral glasom zapisnika sledeči odbor: za ravnatelja dr. Štefan Kočever, za podravnatelja župnik Davorin Trstenjak, za tajnika profesor Ivan Krušič, za blagajnika trgovec Franc Kapus in za knjigovnika profesor Gustav Lindner.

Novoizvoljeni odbor je imel takoj polne roke dela. Ureditve društvenih prostorov, nabava knjig in časopisov, organizacija pevskega zbora, pridobitev deklamatorjev, pevcev-solistov, igralcev in igralk, pevovodje, režiserja, instrumentov — vse to in sto drugih važnih nalog je bilo treba rešiti če naj novoustanovljeno društvo izpolni vse ono, zaradi česar je bilo ustanovljeno. Kako težavno je bilo to delo tiste čase, ko je bilo treba ustvariti vse na novo, v mestu, kjer doslej Slovenec ni imel nobene pravice, si lahko predstavljamo, ko se moramo kljub svobodi, v kateri živimo, še danes za marsikaj boriti z istimi težavami kakor naši predniki.

Kljub velikim težkočam, ki jih je imel odbor čitalnice, se je vendar v razmeroma kratkem času posrečilo sestaviti pevski zbor pod vodstvom učitelja Tribnika, ki mu je bil za njegov trud priznan letni honorar 100 goldinarjev. Spočetka čitalnica ni imela lastnega glasovirja, zato ga je za prve »besede« posodil zdravnik Rüpsl, s čimer je omogočil pričetek čitalniških prireditev.

Vse »besede« so bile vedno dobro obiskane in dostikrat so bili Balantovi prostori pri »Zamoreu« (sedaj »Ojstrica«) pretesni. Na programu »besed« so bile deklamacije, petje, govori in ples. Za gledališke predstave je zaenkrat manjkalo še vse: ni bilo odra, ni bilo kulisa, ni bilo ne režiserja, niti igralcev, niti — slovenskih gledaliških iger.

Kljub temu pa je bila želja po gledaliških predstavah tako v mestu kakor v okolici tolikšna, da so čitalničarji začeli resno razmišljati o tem, kako bi si uredili v svojih prostorih skromen gledališki oder in pričeli s pripravami za slovenske gledališke predstave, ki jih od leta 1858. v Celju ni bilo več.

Kako živo je bilo hrepenenje po slovenski gledališki predstavi, nam priča dopis iz Celja z dne 28. marca 1862, ki so ga objavile »Novice« 2. aprila 1862 str. 100. Dopisnik piše:

»Srce domoljuba veselja igra, viditi, kako se slovenska reč vkljub vsemu nesramnemu prizadevanju naših nasprotnikov vendar čedalje bolj lepše razvija; kako se narod v neizmerno sramoto onih, ki so si prizadevali in si še prizadevajo, vse, kar je slovenskega zatreti, čvrsto zaveda, ter s krepko besedo tirja mu podeljene pravice. Da bi se pa narodnost med našim ljudstvom še bolj budila, bi pač živo trebalo gledališče, kjer bi Slovenec tudi slovenske besede slišal na odru. (Podčrtal F.G.) Bilo je čuti, da se vrli Ljubljancani pripravljajo ustanoviti slovensko gledališče: srečo dobro! Ko bi tudi po drugih slovenskih mestih se tega poprijeli! Naj nam pričajo minule leta, kako hrepeni naš ljud po takih zabavah: vidilo se je to tudi tukaj 2. t. m., ko je gospodična Link (v celjskem mestnem gledališču — F.G.) med družimi zapela tudi »Mila, mila lunica«. Gromovito ploskanje in živio klici so pozdravili vrlo pevkino, da je morala dvakrat ponoviti. Mislim, da dolgo trpelo ne bode, da se na ta način podpomore našemu jeziku. Da bi nam pa iger ne manjkalo, menim, bi bilo dobro letne obresti za Vodnikov spomenik podeliti za najboljšo igro v našem jeziku. Gotovo bi se tako marsikatera dobra igra spravila na dan. — Da ste mi zdravi, vrli domoljubi! —«

Ista številka »Novic« z dne 2. aprila 1862, števil. 14, str. 110, prinaša sledeči zanimivi dopis iz Maribora 20. marca: »Narodno gibanje po slovenskih mestih se je začelo tako veselo razvijati, da ne bo več posebnih over, dobrovoljnih družtev za slovensko igrokazje (gledišne igre) ustanovljati. Ljubljana in Celje, pa še menda Slovenci drugih mest in trgov nam bodo v kratkem luč prižgali tudi na tem polju, in »gefährliche Nachbarschaft« (nevarna sosesčina) se ne bo več košatila po naši domači livadi. Igrokazov imamo, pa le toliko, da zamoremo z njimi prekoračiti Rubikon. Pokojni Drobnič je bil lepo začel z izdavanjem »Venca slovenskih igrokazov«; pa kaj, ko se mu je že pri tretji cvetlici venec pretrgal. Ali pomisliti je, da je izhajal venec leta 1859, ko je grozni Davor svoja krila razpenjal in mirne Modrice plašil: zdaj, ko je pozornost ljudstev na lastni razvitek obrnjena, zdaj bi enako početje gotovo boljši uspeh imelo. Naši natisnjeni igrokazi so: 1. »Županova Micka« od Linhart. 2. »Matiček se ženi«, poslovenil Linhart. 3. »Varh«, poslovenil Smole. 4. »Devica orleanska«, poslovenil Koseski. 5. »Dvoboj«, poslovenil Drobnič. 6. »Raztresenca«, poslovenil Drobnič, potem predelal in izdal v vencu pod imenom: »Starost slabost«. 7. »Jurán in Sofija«. 8. »Štepan šubic«, oba poslovenil Drobnič iz hrvaščine. 9. »Jamska Ivanka«, spisal Vilhar. 10. »Ifigenija na Tavriji«, poslovenil Valjavec. 11. »Jagodic«, poslovenil Majar. 12. »Drevar«, poslovenil Drobnič. 13. »Pravi Slovenec«, poslovenil Drobnič. 14. »Marija Stuart«, poslovenil Cegnar. 15. »Viljem Tell«, poslovenil Cegnar, en del »Mesijske neveste«, poslovenil Koseski. 16. »Car Lazarjeva smrt«, spisal Lipež. —

(Nadaljevanje sledi.)

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE

Gledališki list 1950 - 1951

GIOACCHINO ROSSINI

SEVILJSKI
BRIVEC

*„Resnici na ljubo, doktor, kadar se
mladost in ljubezen zedinita, da
prevarata starca, je vsa njegova
previdnost zaman.“*

(Beaumarchais, Le barbier de Séville)

GIOACCHINO ROSSINI

SEVILJSKI BRIVEC

Komična opera v dveh dejanjih (štirih slikah)

Besedilo napisal po Beaumarchaisu Cesare Sterbini. — Prevedel Niko Štritof. — Dirigent: Demeter Žebre. — Inscenator: Jože Ipavic. — Režiser: Ing. P. Golovin

O S E B E:

Grof Almaviva	Janez Lipušček k. g.
Bartolo, doktor medicine	Jože Sikyta
Rozina, njegova varovanka	Jelka Cimerman-Igličeva
Figaro, brivec	Karlo Kamušič, Vlado Dolničar
Basilio, učitelj glasbe	Danilo Merlak
Marcelina, guvernanta v Bartolovi hiši	Mija Vidičeva
Fiorello, sluga grofa Almavive	Aleksander Kovač
Oficir	Ludvik Sterle
Ambrosio, sluga Bartola	} Jože Regent
Notar	
Godbeniki, vojaki	

Godi se v Sevilji v 18. stoletju

Inspicent: Fanči Ponikvarjeva — Lasuljar: Pero Kraševac
Razsvetljava: Jože Heřman — Odrski mojster: Ivan Matejek

Rossini in Seviljski brivec

Gioacchino Rossini se je rodil 29. februarja 1792. v Pesaru; njegov oče je bil mestni trobentač. Kot goreč republikanec je izgubil službo, čim so Francozi zapustili deželo; moral si je poiskati službo kot hornist v gledališču skupaj z ženo, ki je bila precej dobra pevka. Tako je zrasel Gioacchino med kulisami in pulti orkestra ter kmalu pokazal veliko nadarjenost za glasbo. Poslali so ga v Bologno učiti klavir in kompozicijo. Študiral ni niti dolgo, niti posebno resno, saj se je tako rekoč rodil kot komponist in kot takega ga tudi sreča ni zapustila vse življenje.

Leta 1810. je pustil eden od petih mojstrov, ki bi morali za gledališče v Benetkah napisati po eno opero, upravo na cedilo. Prijatelj Rossinijevega očeta se je spomnil mladega Gioacchina, povabili so ga v Benetke in mu poverili kompozicijo komične opere »La Cambiale di Martrimonio«. Rossini je opero v kratkem času napisal in žel velik uspeh. Led je bil prebit; z neverjetno naglico je Rossini sedaj napisal večje število oper, od katerih je imela največji uspeh »Tancredi in Siracusa«, uprizorjena 6. februarja 1813. v Benetkah. Naglo je rasla slava Rossinija in dobival je naročila za nove opere iz vseh krajev Evrope. V maju 1813. je že končal opero »Italiana in Algeri«. Leta 1814. je pripravil za milansko Scalo dve operi »Aureliano in Palmira« in »Turco in Italia«, naslednje leto pa »Sigismondo«. Istega leta so ga pozvali v Rim; impresario tamkajšnjega gledališča ga je pregovoril, da bi mu v naglici spisal komično opero, ki jo je potreboval za karneval 1816. Od libretista Sterbinija je dobil knjigo »Seviljski brivec«. Isti libreto pa je že skomponiral znani skladatelj Paesiello (1740—1816), ki je s svojim »Seviljskim brivcem« tudi že žel lep uspeh. Rossini je smatral za svojo dolžnost, da je sivolasemu mojstru sporočil svojo namero. Paesiello mu je vljudno odgovoril in poslal najboljšo željo k začetemu delu; najbrže se mu je zdelo izključeno, da bi mu njegov mladi konkurent omajal njegov sloves. Cesare Sterbini je libreto predelal in mu dal naslov »Almaviva ali odvišna previdnost«. Ko je bil libreto končan, je Rossiniju ostajalo samo še 13 dni časa, da izgotovi partituro. Vendar pa je bila njegova invencija v tem času tako živa in nebrzdana, da je iz improvizacij v onih 13 dneh nastala nesmrtna mojstrovina.

Da ne bi užalil Paesiella in občinstva, je Rossini opremil svoje delo z vljudnim predgovorom. Zmotil se je Rossini, ko je mislil, da je s tem potolažil kritike in Paesiellove prijatelje. Ti so se zbrali pri premieri Rossinijevega »Briveca« 16. februarja 1816 in z žvižganjem in kričanjem poskušali onemogočiti predstavo. Rossini je po predstavi izginil; sopranistka Giorgi-Righetti, ki ga je obiskala še po predstavi na njegovem domu, da bi ga potolažila, ga je našla mirno spečega, kakor da se njega nič ne tiče. Naslednjega dne je Rossini odstranil iz partiture vse, kar je smatral za neuspelo. Drugo predstavo je publika sprejela s tako simpatijo, da je »Brivec« zmagal na opernem odru enkrat za vselej.

Zgodovina glasbe piše, da je Rossini s »Seviljskim brivcem« (Barbieri di Seviglia), ki je še danes sveže in prepričevalno kot ob nastanku, do viška razvil italijansko komično opero. Res da v njem niso še vse stilne prvine izčiščene in zlite v eno samo celoto, toda razsipno bogastvo melodij, ostro označevanje značajev v glasbenih podobah in izredno jasna zgradba v solospelih in v ansamblih so tiste prednosti te opere, ki ji dajejo neizpodbitno umetniško vrednost. Močni navdih je Rossinija vodil dalje, da je v svoji resni operi »Otello« postavil osnove za vso nadaljno italijansko operno umetnost s tem, da je v njej poglobil glasbeni izraz. Glavno delo, s katerim se je Rossini ločil od italijanske opere in se usmeril v francosko veliko opero, je »Viljem Tell«, v katerem se je skladatelj tako približal francoskemu duhu, da sta značaj in moč te opere postala izhodišče za nadaljnji stilni razvoj francoske opere. Kljub temu, da je imel Rossini tako živo in lahko fantazijo z neizmernim zakladom glasbenih domislekov, in kljub temu, da je ustvaril do svojega sedemintridesetega leta prav tolikšno število oper, med katerimi so znane zlasti »Cenerentola« (Pepelka), »La gazza ladra« (Kradljiva sraka), »Semiramide« itd., je vendarle s »Tellom« popolnoma zaključil svoje operno delo in se poslej predal lagodnemu brezdelju. Tri leta pozneje je napisal edino še sloveči Stabat mater (1832). Umrl je bogat in slaven 13. novembra 1868. Vse svoje premoženje je namenil ustanovitvi glasbene šole v Pesaru, ki nosi po njem tudi ime.

To, kar danes predstavlja »Seviljski brivec« (in njegovo nadaljevanje »Figarojeva svatba«, ki jo je skomponiral Mozart 25 let pred »Brivcem«), so gradile in izpopolnjevale bistre glave številnih generacij. Najizvirnejši med njimi brez dvoma Pierre Augustin Caron Beaumarchais (1732—1799). Ta nadarjeni pisec spada med najbolj zanimive pojave 18. stoletja. Bil je pariški meščan, urar in muzikant, ki si je utrl pot mimo dvorskih kuharjev do princes in kralja, se bogato oženil, kupil plemiški naslov, se sukal okoli velike gospode, bil spletkar, diplomatski agent in špekulant, trgoval z zamorci in puškami in si nabral veliko premoženje, ki so mu ga revolucionarji zaplenili.

K literaturi so Beaumarchaisa privedli številni polemični spisi in spomenice, v katerih se je pokazal mojstra stila in blestečega dialekta. V naslovni vlogi njegovega »Seviljskega briveca« (»Le barbier de Séville«), v liku vseznalca Figara, ki ima pri vsaki stvari svoje prste vmes, lahko torej najdemo osebne poteze avtorja.

Druga njegova satirična komedija je »Veseli dan ali Figarojeva ženitev« (»La folle journée ou le mariage de Figaro«), ki ga je naš Linhart preoblikoval v »Matička«.

Brezprimerna je bila privlačna moč »Seviljskega briveca« (prvič uprizorjena 23. februarja 1775, napisanega pa že tri leta prej) in »Figarojeve svatbe« tako za občinstvo, kakor za komponiste. Med znanimi skladatelji je bil Paesello prvi, ki je skomponiral »Briveca« za petrograjsko Opero. Uspeh njegove opere je bil tolikšen, da je še 34 let kasneje (1816) veljalo kot drznost, ko se je Rossini lotil iste stvari. Poskusi manjših skladateljev, da bi kljub Mozartu in Rossiniju uspeli z Beaumarchaisovima komedijama pa trajajo do srede 19. stoletja.

Prva slika. — Na seviljski cesti.

Zgodnjega jutra priredi grof Almoviva z muzikanti svoji oboževanki Rozini podoknico. Rozinin skopi varuh doktor Bartolo, ki bi sam rad lepoticavo zavoljo njenega dokajšnjega imetka dobil za ženo, prepove svoji varovanki, da bi se pokazala na oknu. V tem se približa veseli brivec Figaro, ki obljubi za dobro plačilo grofu Almovivi pomoč. Rozina se končno le pojavi na balkonu ter vrže Almovivi pisemce v katerem izraža željo, da bi o njem kaj več izvedela. Kot prvo zvijačo nasvetuje Figaro grofu, naj si poskusi pod izmišljenim imenom Linodoro pridobiti dostop v Bartolovo hišo kot vojak s ponarejenim nakazilom za stanovanje. Prilika je kot nalašč ugodna, ker je prav za ta dan najavljen prihod novega regimenta v mesto.

Druga slika. — Pri doktorju Bartolu.

Rozina piše pismo Lindoru, ki v njem priznava svojo ljubezen. Figaro, ki prihaja v hišo kot brivec, prevzame dostavitev pisma. Ko čuje, da se doktor Bartolo vrača domov z učiteljem glasbe don Basilom, se naglo skrije in prisluškuje njunemu razgovoru. Sliši kako svari Basilio doktorja Bartola pred grofom in kako ga oba skleneta pred Rozino očrniti. Po tem razgovoru uspe Figaro, da se neopazno s pismom izmuzne iz hiše. Kmalu za tem vdre v hišo sam grof Almoviva v vojaški obleki in zahteva od doktorja Bartola, da ga nastani v svojem domu. Med obema izbruhne glasen prepir, med katerim pa grofu uspe, da Rozini skrivaj izroči svoje pisemce. Bartolo nikakor noče privoliti v njegovo vselitev češ, da poseduje listino s katero je oproščen takih uslug. Ker grof ne odneha, nastane tak vik in krik, da se začnejo pred hišo zbirati ljudje. Končno pride še mestna straža, ki na Bartolovo zahtevo zgrabi predrznega soldaškega rogovileža. Ko pa grof pošepeta poveljniku svoje ime, ga ta veli v največje začudenje Bartola in Basilia takoj izpustiti in odide s svojimi ljudmi iz hiše.

Tretja slika. — Pri doktorju Bartolu.

Čeprav se mu prvi načrt ni posrečil, grof Almoviva ne izgubi poguma. Drugi dan se vtihotapi v Bartolovo hišo, takrat kot učenec baje bolnega don Basilia, v čigar imenu bo učil Rozino. Nezaupljivi Bartolo ga hoče odsloviti, vendar ga dozdevni učitelj glasbe pridobi s tem, ko mu pokaže pismo, ki ga je Rozina pisala Almovivi ter Bartola svari pred zapeljivcem. Bartolo nasede in pevska ura se začne. Med tem, ko si brivec Figaro daje opravka z Bartolovo brado, grof pregovori Rozino za beg, ki naj bi se izvršil naslednjo noč. Ko se nepričakovano pojavi sam Basilio, uspe grofu, da ga brž podkupi in odpravi, preden se doktor Bartolo zave sleparije. Končno pa se v njem vendarle vzbudi sum nad čudnim muzikantom, na kar požene njega in Figara iz hiše, pošlje nemudoma po Basilia in mu veli takoj pozvati notarja, da opravi poroko.

Četrta slika. — Pri doktorju Bartolu.

Doktor Bartolo hoče na vsak način in čimprej skleniti z Rozino ženitno pogodbo ter tako prehiteti svojega tekmeca. Rozino pridobi s tem, da ji natvezi, da jo Lindoro le snubi za grofa. Užaljena Rozina

mu izda načrt za beg in celo izjavi, da se je pripravljena z njim poročiti. Medtem nastane zunaj strašanska nevihta. Med bliskom in gromom se povzpnejo zarotniki skozi okno v hišo. Doktor Bartolo nemudoma odhiti po stražo in pomoč zoper domnevne roparje. Razjarjena Rozina se jim upre in jim noče slediti; grof Almaviva ji le s težavo dopove, da je Lindoro on sam. Zagotavlja jo, da ji vso svojo ljubezen, jo še enkrat prosi naj mu postane žena, v kar Rozina vsa srečna privoli. Takoj nato prihiti Basilio z notarjem in navzoči ga z grožnjami prisili, da podpiše kot priča ženitno pogodbo med Rozino in grofom Almavivo. Ko prisopiha doktor Bartolo s stražo je že vse prepozno, zakaj Rozina je srečna grofova žena. Skopuhovo razočaranje je seveda brezmejno, a se brž poleže, ko mu grof izjavi, da se odpoveduje vsaki Rozinini doti. Le zvitemu Figaru mora doktor Bartolo odšteti čedno vsotico denarja za njegove »dragocene usluge«. Kljub temu pa se zgodba izteče v vsesplošno zadovoljstvo.

Dva jubileja

Letošnja uprizoritev Finžgarjeve »Verige« v mariborski Drami vključuje dva pomembna jubileja v slovenski kulturi: osemdesetletnico pripovednika in dramatika F. S. Finžgarja in petdesetletnico gledališkega dela Pavla Rasbergerja. Ta mariborska postavitev »Verige« je podoba trdega in neprestanega dela slovenskega kulturnega delavca, njegove žilavosti ter ljubezni do rodne grude in njenih ljudi. Uprizoritev spaja hkrati podobo verskega in нравnega voditelja slovenskega ljudstva ter kulturno, narodnobudiljsko in socialno pomembnega slovenskega pisatelja s podobo slovenskega igralca, režiserja, pevca, dirigenta, skladatelja in gledališkega organizatorja, tedaj podobi vsestransko plodnih življenj, izišlih in zajemajočih iz ljudstva ter k ljudstvu se vračajočih umetnikov, ustvarjalcev, čuvarjev in hkrati posredovalcev njegovih umetniških zakladov in lastnih stvaritev.

Pisateljeva zvestoba svojemu poklicu, ki ukazuje da bodi pisatelj kakor srce svojega naroda, da čuti z njim, mu sodi in kaže pot v boljše življenje (Fran Koblar) ter igralčeva razdaja svojemu ljudstvu nas obvezujeta, da vsaj z najskromnejšim opisom življenja in dela izkažemo jubilarntoma spoštovanje in priznanje.

Franc Saleški Finžgar je rojak iz Prešernovega kroga Gorenjske. Prešernov daljni sorodnik, ki izhaja iz kmetско-obrtniške družine v Doslovičah na Gorenjskem. Po poklicu je duhovnik, ki je služboval po raznih krajih Slovenije, nazadnje kot župnik v Trnovem v Ljubljani, kjer živi kot upokojenec še danes. Med vojno je kot svetel primer naprednega dela katoliške duhovščine podpiral intencije Osvobodilne fronte. Še prej kot na pot dušebrižništva, je Finžgar stopil na pot slovenskega ljudskega pisatelja in književnika. Njegova književna žetev je obilna in raznovrstna.

Zaradi svojih kulturnih in književnih stvaritev je član naše Akademije znanosti in umetnosti, Prezidiij Ljudske skupščine FLRJ pa ga je letos odlikoval z Redom zaslug za narod I. stopnje.

Prva njegova tiskana stvar je bil dramatski prizor »Mladi tat« (1892), začetek Finžgarjeve pripovedne proze pa označuje kmetska povest »Gozdarjev sin« (1893); v »Domu in svetu« je objavil vrsto lirskih pesmi, tudi balad in med vsemi pesnitvami najznamenitejši idilični ep »Triglav« (1896). Od 1898. dalje piše samo prozo in goji vse njenih zvrsti od črtic in podlistkov preko novel in povesti do romanov, od ljudskih iger do slovstvenih esejev, kritik in člankov.

V Finžgarjevem leposlovnem delu, ki ni vse zbrano v desetih knjigah njegovih Zbranih spisov, veljajo kot najpomembnejša novela »Dekla Ančka«, kmetska povest »Strici«, pripovedna dela »Prerokovana«, »Boji«, »Kronika gospoda Urbana«, v katerih so odjeknile grozote prve svetovne vojne ter njegov poglavitni literarni tekst — roman »Pod svobodnim soncem«, s katerim je čustveno vplival na razvoj južnoslovanske ideje med Slovenci; tudi njegove drame posegajo v narodno preteklost in sedanost ter prikazujejo boj ljudskih čednosti in strasti: »Divji lovec«, »Naša kri«, »Veriga«, »Razvalina življenja«... Z njimi je Finžgar ljudsko igro dvignil na umetniško višino in z njo dosegel, da kar najbolj služi namenu gledališča; ob teh igrah uživa preprosti in izobraženi človek plemenito lepoto in zdravo vsebino. Zato so doživele toliko predstav na podeželskih odrih in se ohranile v naših narodnih gledališčih. Končno ne smemo v Finžgarju prezreti vzgojitelja mlajšega rodu književnikov, svetovalca kmečkega ljudstva ter urednika (Mladika, Mohorjeva družba).

Finžgarjevo pisateljsko pero še ni zastalo, zato tem bolj goreče poudarjamo željo, da bi nam dal še kaj za nameček.

Tudi Pavel Rasberger izhaja iz obrtniške družine. Toda nagnjenosti do očetove obrti ni podedoval, podedoval pa je zagrizenost v delo, marljivost in zvestobo do poklica, kakršna je lastna slehernemu delovnemu obrtniku. Pač pa je bil Pavel Rasberger že od vsega začetka zapisan z dušo in telesom slovenskemu gledališču.

Prvo Rasbergerjevo srečanje z gledališčem datira iz časov formiranja Borštnikove gledališke družine. Po prvih skromnih, a usodnih sodelovanjih pri gledaliških predstavah »Sneguljčica«, »Prodana nevesta«, »Čarostrelec« itd. ter po glasbenem pouku pri Heybalu, Gerbiču, Mateju Hubadu, ga kmalu srečamo že kot mladega sodelavca in obenem kot nadobudnega učenca v Slovenskem deželnem gledališču v Ljubljani.

S štiriletno gledališko prakso in dvaindvajset let star, sprejme mesto kapelnika v Bakru; nato ga srečamo povrsti v umetniškem ansamblu ljubljanskega gledališča, zatem do izbruha prve svetovne vojne med člani zagrebskega gledališča, po vojni kratek čas tudi v osiješkem gledališču, nato zopet med starimi znanci v novem Slovenskem narodnem gledališču v Ljubljani, končno pa je na povabilo Hinka Nučiča prihitel pomagat ustanavljati Slovensko narodno gledališče v Mariboru, kjer živi in deluje še danes.

Ob tridesetletnici mariborskega gledališča je izkazal Rasberger naslednjo bilanco dela na mariborskem odru: »... igral sem 254 vlog, od katerih sem 40 v dveh in več zasedbah ponavljal. Režiral sem 6 oper, 12 operet, 5 otroških iger, 2 veselooigri s petjem tudi večkrat in v več zasedbah. Nastopil sem skupaj z gostovanji v Ljubljani, Celju, Ptuj in drugod 2431 krat. Kar sem režiral izven gledališča si nisem beležil, kakor tudi ne vse nastope po podeželju, v radiju, na

Silvestrov večer in drugih takih prilikah. Pri Zvezi kulturnih društev sem imel predavanja o režiji in šminkanju.

Poleg režije in igranja se je zlasti mnogo ukvarjal s komponiranjem spevoiger in operet. Med temi so najbolj znane operete »Prebrisan Amor«, »Rdeči nageljni« in »Zaroka na Jadranu«. Zaradi svoje domačnosti in kvalitete niso le osvojile mariborskega občinstva, marveč so na mariborskem odru pomenile jez pred pogubno poplavo manjvrednih nemških in drugih operet. Razen tega je napisal še glasbeno spremljavo h Gorinškovi »Rdeči kapiči« ter uglasbil več pesmi. Z opozorilom na njegovo prevodno delo, bi v najbolj grobih potezah orisali jubilatovo gledališko življenje in delo.

Uvrščen med naše najdelavnejše gledališke delavce, naj bo mlademu rodu še dolgo živ vzgled požrtvovalnosti in predanosti do gledališke umetnosti!

OPOMBA

Članek »Dva jubileja« je bil pripravljen za gledališki list za nameravano gostovanje mariborske Drame s Finžgarjevo »Verigo«, ki pa je žal zaradi tehničnih zadržkov moralo odpasti.

Fedor Gradišnik:

Zgodovina celjskega gledališkega življenja

(Nadaljevanje)

V rokopisih se nahajajo, kolikor je meni znano: 1. »Tat v mlinu«, po češkem poslovenila dr. Kleeman in Juri Kosmač. 2. »Dobro jutro«, po češkem poslovenil dr. Kleeman in Juri Kosmač. 3. »Udovec in udova«, poslovenil dr. Janez Bleiweis. 4. »Ključec se ženi«, poslovenil J. Navratil. Vse štiri hranjuje dr. Bleiweis. 5. Mosenthalova »Debora«, poslovenil Cegnar. 6. Halmov »Sin divjine«, poslovenil Valjavec. 7. Klicperov »Čudodelni klobuk«, poslovenil Zepič. 8. Kotzebuov »Pozabljenec«, poslovenil Zepič. 9. »Žlahte«, poslovenil Nace Dolinar. 10. Engelna »Hvaležni sin«, poslovenil J. Kosmač. 11. »Kovačeva Minka«, spisal J. Kosmač; vse tri hrani J. Kosmač. — Razen omenjenih bi se še našlo gotovo več drugih. Ko bi kdo vse te igrokaze pregledal in za natis sposobne izbral ter jih slovenskemu občinstvu podal, bi si lepih zaslug pridobil za domačo reč.

To je bil seznam vseh dramatskih tekstov slovenske literature do l. 1862. Kakor vidimo, jih je izšlo v tisku 16, v rokopisu pa so jih hranili 11. — Kaj klavirno število! Če pogledamo oba seznama natančneje, bomo ugotovili, da je med temi deli le troje izvirnih del (Vilharjeva »Jamska Ivanka«, Lipeževa »Car Lazarjeva smrt« in Kosmačeva »Kovačeva Minka«), vse drugo so prevodi, deloma takih dram, ki so bile s takratnimi čitalniškimi igralskimi začetniki neuprizorljivi (n. pr. Schillerjeva »Marija Stuart«, Goethejeva »Infigenija«, Schillerjev »Wiljem Tell«), deloma prevodi takšnih tekstov, ki bi jih pač danes noben slovenski amaterski oder ne uprizoril, ki pa so kljub temu bili edino, kar je bilo čitalniškim odrom na razpolago. Razen Linhartove predelave »Županove Micke« in »Matička«, se s tega seznama

ni ohranilo ničesar na repertoarju današnjega gledališča — izvzemši seveda del Schillerja in Goetheja.

Celjska čitalnica se je prve čase svojega obstoja omejila zgolj na notranjo organizacijo in na prirejanje priljubljenih »besed«; za gledališko udejstvovanje še niso bili ustvarjeni pogoji, dasi so razpravljali o gledaliških igrarh že na prvih sejah. Toda saj tudi drugje ni bilo bolje. Do julija 1862. je delovalo že pet slovenskih čitalnic, toda v nobeni izmed njih se gledališka umetnost ni mogla razviti. V »Novicah« dne 14. maja 1862. je objavil na str. 159. neki »rodoljub« iz Črnomlja članek o pomenu narodnega gledališča. V njem je pohvalil Idričane, češ, da so v tem letu samo idrijski uradniki igrali že tri igre in sicer 27. aprila 1862. »Dvoboj« in Rastresenca, 15. maja pa igro »Matiček se ženi«. Idrija, ki je imela že izza časa Marije Terezije svoje rudniško gledališko poslopje, je v začetku 60-ih let v gledališki umetnosti sploh prednjačila vsem slovenskim mestom — tudi Ljubljani — kakor v 50-ih letih Celje. Tega so se Idričani tudi zavedali. Medtem ko so slovenske čitalnice še naslednja leta igrale kvečjemu kakšno burko, so idrijski uradniki in dijaki uprizorili že 17. avgusta 1862. Kukuljevićevo resno dramo »Juran in Sofija« v Drobničevem prevodu ter pokazali, da zmorejo igro, »ki je dosti težja, kakor so navadne burke«. (»Novice« 1862. str. 295).

Omenjeni »rodoljub« iz Črnomlja je poudaril v svojem članku, da »le v narodnem gledališču se da govoriti o pravem moralnem in literarnem razvitku katerega koli jezika«. Z razločnim migljajem na naslov čitalnice je izpodbujal k posnemanju Idričanov. Pri izbiri iger je opozarjal predvsem na rodoljubje in potem na korist, ki ga ima od takih iger domači jezik. »Narodne igre nam pilijo in čistijo jezik; pred lice stavijo neumrle dela naših literarnih in drugih junakov ter prebdujejo v nas čustvo za lepo in omikano.«

Če niti v Ljubljani niso zmogli gledaliških predstav, ko so bile tam narodnostne razmere kljub vsemu vendar ugodnejše, kako bi se čudili Celjanom, ki so živeli pod najsilnejšim gospodarskim in političnim pritiskom nemštva, da po zopetnem ustavnem življenju niso prišli do slovenske gledališke predstave?

Mestno gledališče je bilo zanje zaprto, tam ni bilo mesta za slovensko besedo. Do ustanovitve čitalnice so bili tudi celjski Slovenci člani kazine, kjer pa je bil občevalni jezik le nemški. Tu so se prirejali plesi, koncerti, veselice — vse pod plaščem prijateljstva med Nemci in Slovenci. Ko pa je bilo obnovljeno avstrijsko ustavno življenje in so z njim dobili tudi Slovenci svoje narodnostne pravice, je prišlo do ločitve in do očitnega preloma, ki ga je izzvala v Celju ustanovitev čitalnice.

Ustava je garantirala Slovincem enakopravnost — teoretično je bilo to zelo lepo in navdušenje je bilo v vseh slojih našega naroda veliko. Vsako priliko so izrabljali za to, da so peli hvalo in slavo cesarjevi milosti; kar niso se mogli znajti spočetka v novih razmerah, ko so pa celo desetletje živeli kot hlapci in sužnji. Zdaj jim je zaslajala svoboda — toda kljub temu — ta svoboda je bila za enkrat le na papirju, vse drugo je bilo odvisno od tega, kako to papirnato svobodo uresničiti, kako ji dati življenja.

Ustanovitev čitalnice v Celju je bilo veliko politično delo. Toda ko se je poglelo prvo navdušenje, je bilo takoj jasno, da je pred ustanovitelji še mnogo, mnogo težkega in trdega dela. Izvoljen je odbor, trumoma se priklašajo člani; sto in sto lepih načrtov in nasvetov, toda prav kmalu se pokaže kruta realnost z vsem svojim resnim obrazom. Zapisnik čitalničnih sej nam o tem govori zelo jasno in odkrito. Vsa prva leta čitalničnega življenja tja do konca leta 1866, so bila posvečena drobnemu, neumornemu delu notranje organizacije: borba za društvene prostore, za opremo, za naročanje knjig in časopisov, za ustanovitev pevskega zbora, za nabavo glasovirja, za poravnavo sporov med društveniki, za odbijanje napadov, ki so bili naravno zelo pogosti, za rešitev finančnih kriz, ki so se prav kmalu pojavile, ko se je poglelo prvo navdušenje in je članstvo pozabljalo na svoje dolžnosti itd. Bilo je treba res mnogo idealizma in le taki možje kot so bili dr. Kočevar, Kapus in Žuža so mogli s svojimi izrednimi organizatoričnimi sposobnostmi in nemalimi osebnimi žrtvami zdržati in kljub vsem velikim težavam od leta do leta dvigati delo in ugled čitalnice.

Ko pregledujemo zapisnik o prvih sejah čitalnice, najdemo mnogo zanimivega. Tako je bilo n. pr. na drugi društveni seji dne 23. 3. 1862 sklenjeno: »Čitavni red (Leseordnung) ustanoviti, po katerem bi imel vsak društvenik pri čitanju in izposojevanju časopisov in družbenih knjig natanko se ravnati. Da bo vsakemu udu znan, naj se v slovenskem in nemškem jeziku pišane, v čitavnični veliki sobi na steno obesi ali prilepi.«

V čitalnici, ki je bila zbirališče Slovencev, je bilo torej gotovo potrebno, da se »čitavni red« članom objasni tudi v nemškem jeziku. Iz česar je pač jasno razvidno, da mnogo slovensko čutečih čitalničarjev ni dovolj obvladalo svojega materinega jezika. To nam dokazuje tudi sklep neke poznejše odborove seje, da se v čitalnici vpeljejo tečaji za slovenski jezik.

Prva seja čitalnice je bila v stanovanju trgovca Kapusa, pozneje pa že v hiši g. Balanta v »ljubljskem predmestju« (»Ojstrica«), kjer so si najeli tri sobe, v katerih so se odslej vršile vse »besede« celjske čitalnice. Te tri sobe je bilo treba najprej opremiti s primernim pohištvom, kar je zahtevalo seveda precej denarnih sredstev. Veliko skrbi so imeli z nabavo glasovirja, ki je bil seveda nujno potreben. Za prve čitalnične besede je posodil glasovir zdravnik Rüpšl, dne 4. aprila pa je bilo sklenjeno »po dobrovoljnih darovih č. g. g. družbenikov čitavnici nov glasovir pripraviti«, 10. maja pa je bilo sklenjeno na 5. seji, »da odbor družbenika č. g. dr. Gustava Ipavica iz št. Jurija, kot v tej reči najbolj razumnega moža, naprosi, naj bi on na izvrstnega mu znanega umetnika se obrnil ter pripraven in popolnoma dober glasovir čitavnici naročil in skrbel, da bi ga do binkosti gotovo že imeli. Osem dni potem, ko glasovir dobimo, se bo umetniku 100 goldinarjev poslalo, ostale cene pa vsako polleta 100 gl., dokler ne bo izplačan, ako bo umetniku po volji.«

Na 3. odborovi seji dne 4. aprila je bilo sklenjeno, da se imenujejo častnim članom čitalnice sledeči »slavni rodoljubi«, katerim je treba »brž ko brž diplome poslati«: knezoškof Anton Martin Slomšek, preč. g. škof J. Strossmejer, slavni urednik »Novic« dr. Bleiweis, državni od-

borniki g. dr. Toman, Černe in Klaudi, Rieger, dr. Brauner, Palacky, Pražak ter gg. Miklošič in Muršec.

Tako je potekalo društveno življenje, polno velikih in malih skrbi. Že koj spočetka je moral odbor reševati tudi neljube nastope preradikalnih in prevročekravnih društvnikov napram Nemcem. Tako izvemmo iz zapisnika 6. seje z dne 29. maja 1862., da »gospod ravnatelj naznanja, da je družbenik nar. čitavnice gospod A. Kleindienst pred 14. dnevi v gostivnici »K zamorcu« v pričo več gostov žaljivo govoril zoper Nemce in vpraša čč. odbornike, kaj je v tej reči storiti.«

Po daljši debati je odbor soglasno sklenil, »naj bi se dotičnemu gospodu prijazni in bratovski pa resni dopis poslal, se v prihodnje takega in enakega govorjenja zdržati, namen čitavnice in nje pravila vedno, dokler je član te družbe, pred očmi imeti ter čast, spoštovanje in dobro ime družbe, kakor vsaki drugi družbenik, po moči in dolžnosti skrbeti.«

Iz tega odborovega sklepa je jasno razvidno, kako se je odbor bal zamere napram Nemcem, ki so prežali seveda na vsako malenkost, katero bi mogli izrabiti za razpust neljube jim slovenske čitavnice sredi nemške trdnjave. V ostalem so čitalničarji pridno urejali svoj dom in prirejali priljubljene družbene sestanke »besede« s pestrim sporedom. S prizadevanjem svojega marljivega pevskega učitelja Tribnika so imeli kmalu dokaj izvežban pevski zbor, iz Sv. Jurija je prihajal skladatelj dr. Gustav Ipavec, ki je skrbel za repertoar glasbenih točk, župnik Davorin Trstenjak je bil avtor tekstov, mlinar Grabič iz Teharja je redno nastopal kot priložnostni pesnik in recitator, dr. Štefan Kočevar pa kot slavnostni govornik, mecen in ideolog čitalnice. Nikdar poprej celjski Slovenci niso imeli tako razgibanega družabnega življenja kot sedaj: čitalnica jim je postala pravi dom, ki ga niso mogli več pogrešati.

(Nadaljevanje sledi.)

Tovarna perila • Celje

Telefon 328 in 310 • Komunalna banka Celje 620.1-43200.0

IZDELUJEMO:

moško, žensko in otroško perilo
moške, ženske in otroške obleke

NAŠI SPECIALNI PROIZVODI:

stezniki, potnice in modrčki

Naše izdelke dobite v vseh večjih trgovskih hišah v državi. V kratkem odpremo lastne trgovine, kjer Vas bomo vljudno postregli z bogato izbiro naših izdelkov

»ZLATARNA« Celje-Gaberje — tel. 152. — Srebrna in zlat nakit, prstani, srebrno jedilno orodje

»INSTALACIJE« Celje, Vodnikova ul., tel. 56
Toplovodne in sanitarne naprave, ključavničarstvo, strojno ključavničarstvo, strojna precizna mehanika

»TOVARNA TEHTNIC IN SIT« Celje, Mariborska cesta 2. — Industrijsko izdelovanje tehtnic, pločevinastih in žičnih sit

»CEMENTNINE«, Celje, Cankarjeva ul., tel. 257
Kamnoseški, cementni in pečarski izdelki

»TOVARNA POHIŠTVA« — Celje, Razlagova ul., tel. 161. — Sobno in stavbno pohištvo, tapetniški izdelki

»LESNÓ PREDELOVALNO PODJETJE« Celje, Mariborska c., tel. 386. — Sodarski, strugarski, kolarski in žagarski izdelki, smuči in tesarstvo

»TOVARNA PERILA« Celje, Zavodna, tel. 310 in 328. — Konfekcija vseh vrst perila in oblek

»TEKSTILNA TOVARNA« Celje, Sp. Hudinja, tel. 181. — Tkalnica bombaža, okrasnih trakov in vrvic

»OBLAČILA« Celje, Cankarjeva ul., tel. 258.
Šivalnica perila, izdelovalnica prešitih odej, čevljarstva, pletilstvo, moško in žensko krojaštvo

»AGENTURA LOKALNIH PROIZVODOV« Celje, Ljubljanska c., tel. 127. — Nabava surovin, prodaja lokalnih proizvodov, prirejanje gospodarskih razstav, izvozni in uvozni posli

**SVET
ZA
LOKALNO**

Industrijo • MLO CELJE

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE

Gledališki list 1980 - 1981

JURČIČ - KERSNIK

ROKOVNJAČI

R

*Kda me je storil tega, kar sem,
nega oni lopov! . . .
In glejte, če sem tudi, kakor pravijo,
voparski glavar, ali vopam ubogemu?
Ali ne tepem in ne ubijem onega, ki
tepe in bije naš ubogi ljud?*

(Jurčič - Kersnik : Rokovnjači)

PREMIERA: petek 8. junija ob 20. uri

R O K O V N J A Č I

Ljudska igra v petih dejanjih (sedmih slikah)
Po Jurčič-Kersnikovem romanu in Govekarjevi dramatizaciji
spisal Fedor Gradišnik

O S E B E

Dr. Janez Burger, odvetnik in graščak	Franc Mirnik
Janez Gavrič, sodnik v Kamniku	Evgen Burdyeh
Rezika, njegova hči	Marija Goršičeva
Gospa Poljakova, vdova pl. Basajeva	Zora Červinkova
Ferdinand pl. Basaj, inženir	Branko Gombač
Štefan Poljak, oskrbnik na Kolovcu	Gustav Grobelnik
Vernazz, tajnik francoskega maršala	Milan Furman
Mulej, komisar	Tone Zorko
Blaž Mozol	Janez Škof
Polonica, njegova nečakinja	Bogdana Vrečkova
France, hlapec	Rado Smrečnik
Kregar	Karel Golob
Kregarica	Ana Golobova
Pogačar	Tone Uršič
Pogačarica	Marica Frečetova
Kuščar	Jože Domjan
Kuščarica	Nada Božičeva
Birič	***
Mestni stražar	***
Janez Rak, pisar	} rokovnjači
Jošt Vlagar, krčmar	
Tonček Obloški, konjski mešetar	
Bojlec, čevljar	
Peter Toča, bivši študent	
Tomaž Velikonja	
Kofendež	
Nona, kmečko dekle	Erika Kozoderčeva

Kmetje, kmetice, kramarji, vojaki, otroci, rokovnjači ter njihove žene
in ljubice.

Dejanje se godi l. 1810. v Kamniku, na Paleževini, na Kolovcu
in Črnem grabnu.

Režiser: Fedor Gradišnik — Inscenator: Marjan Pliberšek
Skladatelj: Viktor Parma — Glasbeni aranžma: Ciril Rakuša

Dirigent: Avgust Cerer — Koreograf: Majda Zorkova
Orkester sestavljajo člani godalnega orkestra »Ivan Cankar«
ter godb »France Prešeren« in »Ivan Ključar«

Sodelujejo člani pevskega zbora »France Prešeren« ter kot
»mladi vojaki« dijaki Ekonomske srednje šole

Kostume po načrtih Sonje Dekleva izdelala Invalidska šivalnica pod vodstvom Ivanke Živičeve in Mestno krojaštvo
pod vodstvom Rajka Košarja

Scenerijo izdelalo Mestno mizarstvo in lastna delavnica pod
vodstvom odrskega mojstra Franja Cesarja — Slikarska
dela izvršil Ivan Dečman — Lasuljar: Riko Grobelnik —
Razsvetljava: Bogomir Les — šepetalka: Tilka Svetelšek

Jurčičevih »ROKOVNJACEV«

L. 1946. je naše gledališče uprizorilo Govekarjevo dramatizacijo Jurčičevega »Desetega brata« kot spomin na osemdesetletnico prvega slovenskega romana, ki je izšel v Janežičevem »Cvetju iz domačih in tujih logov« l. 1866. Letos imamo na repertoarju novo dramatizacijo zadnjega Jurčičevega romana, ki ga je pisal 36 letni Jurčič na smrtni postelji l. 1881. in ga ni utegnil končati, ker mu je smrt prej iztrgala pero iz rok. Dovršil je le 11 poglavij, ostala je po Jurčičevi zasnovi napisal njegov prijatelj Janko Kersnik. Od takrat je minilo 70 let — umrl je 3. maja 1881.

Obe deli spadata med tista leposlovna dela slovenske literature, ki sta še danes najpriljubljenejša berilo širokih slojev slovenskega ljudstva.

Ko govorimo o Jurčiču kot o začetniku slovenskega romana, moramo omeniti dvoje spisov Frana Levstika iz l. 1858: »Napake slovenskega pisanja« ter »Popotovanje iz Litije do Čateža«. Dvoje del, ki sta bili podlaga in šola vsej poznejši slovenski literaturi, deli, brez katerih ne bi imeli Jurčiča, ne Stritarja in Gregorčiča — deli, ki sta nam ustvarili našo leposlovno književnost. V »Napakah slovenskega pisanja« je pokazal, katerih napak naj se slovenski pisatelj izogiba in da se mora učiti jezika, kjer ga hranijo še v prvotni sili in slikovitosti, pri slovenskem kmečkem ljudstvu. V »Popotovanju od Litije do Čateža« pa je Levstik učil slovenskega pisatelja spoštovati vrednost narodnih pesmi, pravljic in pripovedk, ki naj bi se otele pozabljenosti kolikor se jih je še ohranilo.

Tisto leto, ko je Levstik objavil svoja tako pomembna spisa, se je Jurčič, dijak II. gimnazijskega razreda, začel pripravljati na pisateljsko delo s tem, da je nabiral in zapisoval narodne pravljice, pesmi in pripovedke, do katerih mu je zbudil veselje že rajni ded. Že konec l. 1861. — Jurčič je bil tedaj v peti šoli — je prinesel »Slov. glasnik« prvi tak zapisek izpod njegovega peresa, »Pripovedko o beli kači«. Nekaj tega blaga, nabranega največ v letih 1861. in 1862. je priobčil Jurčič še pozneje v »Slov. Glasniku« (1864—1865) in v Stritarjevem »Zvonu« 1870.

Po dovršeni šesti šoli je postavil v »Novicah« 1863. s »Spomini na deda« trajen spomenik svojemu prvemu učitelju pripovedništva,

dedu svojemu. Prav isto narodopisno smer pripovedovanja kaže tudi povestica »Prazna vera«, ki je izšla 1863. v Koledarčku Mohorjeve družbe. Iz tega časa je tudi povest »Uboštvo in bogastvo«.

Med tem časom se je mladi pisatelj seznanil z ustanoviteljem novodobnega zgodovinskega romana, z Angležem Walterjem Scottom. Zdad mu je vstala pred očmi »pravljica iz turških bojev«, kakor jih je priporočal Levstik za novele; kakršne mu je pripovedoval ded in kakor jih je slišal tudi od drugih starih ljudi; napisal je zgodovinsko povest »Jurij Kozjak, slovenski janičar« (1864). Takoj za »Jurijem Kozjakom« je napisal sedmošolec Jurčič za Slov. Glasnik domačo povest Domen. V istem letniku je izšla tudi zanimiva črtica iz življenja dolenjskih polharjev »Jesenska noč med slovenskimi polharji«. Kot osmošolec je napisal izvirno povest iz časov lutrovske reformacije »Jurij Kobila«. Do l. 1865. ko je delal lastnosti izpit je napisal še mnogo tega (Dva prijatelja, Tihotapec, Vrban Smukova ženitev itd.) tako, da je bil že priznan slovenski pisatelj.

Po maturi jeseni l. 1865. se je vpisal na filozofsko fakulteto dunajskega vseučilišča. Na Dunaju je živel bedno življenje slovenskega študenta, vendar so vprav dunajska leta 1865—1868 prvi višek Jurčičeve pisateljske delavnosti. Pridno je pisal povesti, ki so druga za drugo izhajale v Slov. Glasniku l. 1866. »Kloštrski žolnir«, »Hči mestnega sodnika«, »Grad Rojinje«, »Golida«.

Zdad mu je tudi vedno bolj in bolj zorel že l. 1864. zasnovani roman »Deseti brat«, ki je izšel l. 1866. ter si mahoma prisvojil vse beroče občinstvo. Naslednje leto se je lotil novega romana »Cvet in sad«, obenem je objavil povest »Nemški valpet«, humoresko »Kozlovska sodba v Višnji gori« in poljudno povest »Dva brata«. V tem času je zasnoval tudi svojo najboljšo povest »Sosedov sin«, ki je izšla v leposlovnem almanahu »Mladika«, ki sta ga izdala Jurčič in Stritar s sodelovanjem Levstikovim v jeseni l. 1868.

Ko je izšla »Mladika«, Jurčič že ni bil več na Dunaju. Razmere, v katerih je živel v velikem tujem mestu, že od kraja zanj niso bile rožnate. Opustil je študije in dal junija l. 1868. za stalno slovo podonavski prestolnici. Poiskal si je kruha v uredništvu »Slov. naroda«, ki so ga aprila l. 1868. ustanovili v Mariboru.

Jurčičevo poznejše delo, če izvezamemo »Sosedovega sina«, »Tugomerja«, »Doktorja Zobra«, »Med dvema stoloma«, roman »Lepa Vida«, prvi del zgodovinskega romana »Slovenski svetec in učitelj« in tragedije »Veronika Deseniška«, ima globoko znamenje njegovega časniškega poklica. V vsebinskem oziru pa je za Jurčičeve poznejše spise to, da se vedno bolj izgublja življenjska radost, vedno krepkeje sila na dan neka pesimistična miselnost, ki je bila pač posledica Jurčičeve osebnosti in temne slutnje, da se mu bo življenje kmalu ustavilo.

Po dovržitvi romanov »Cvet in sad« in »Lepa Vida« (1877) je zasnoval celo vrsto drugih pripovednih spisov, poleg tega pa je pridno nabiral gradivo za »Rokovnjače«. Zato je bival l. 1879. nekaj časa pri svojem prijatelju Janku Kersniku na Brdu pri Kamniku, kjer se je seznanil tudi s prizoriščem rokovnjaškega delovanja in naslednje leto njegovega življenja je bilo hkrati z dovržitvijo »Veronike Deseniške« posvečeno v prvi vrsti delu na »Rokovnjačih«. Hotel jih je dovršiti vsekakor še l. 1881. in začel zato roman objavljati v prvem letniku

»Ljubljanskega zvona«. Vendar pa mu je »prezgodnja smrt preprečila dovršitev; dokončal je samo prvih enajst poglavij. Dovršitve se je lotil Jurčičev prijatelj, po njegovi smrti najboljši slovenski pripovednik Janko Kersnik, poklican za to delo toliko bolj, ker je v ustnem občeivanju dobil kolikor toliko vpogled v prijateljev načrt.

Za idejno podstavo romana se je veliko brigal sam urednik »Ljubljanskega zvona« Fran Levec. Kersnika je opozoril na mnenje Dr. Vošnjaka, da bi se »Rokovnjačem« poiskal vzrok v socialnem vprašanju. Toda kakor so bili Jurčiču rokovnjači navadna tatinska družba, tako tudi Kersnik ni upošteval Levčevega nasveta.

V naših krajih so dosegle rokovnjaške družbe svoj višek v 18. in 19. stoletju za Napoleonovih vojska in nekaj desetletij po njih. Jurčič in Kersnik sta iskala izvor rokovnjaštva predvsem v moralni pokvarjenosti nekega dela ljudi. Kakor ugotavlja Tine Orel v svojih opombah k romanu »Rokovnjači« v izdaji »Klasja« 1948, pravi vzroki seveda niso bili moralnega, temveč družbenozgodovinskega značaja in jih bo iskati skoraj gotovo med pojavi, ki jih je v razdobju nastajajočega kapitalizma porajal proces takomenovane prvotne akumulacije... Predzgodovina avstrijskega kapitalizma je tudi slovenskim kmečkim množicam prinesla uboštvo, pomanjkanje, pavperizem — in ni čuda, če je prav v tem času narastla družba brezdomcev in potepuhov. Povrh vsega je bila tu francoska okupacija, ki kmečkim množicam ni prinesla olajšanja, marveč nove davke. Upori slovenskih kmetov v dobi francoske okupacije imajo torej globoko socialno vsebino. Ni šlo samo za beg pred francoskimi vojaškimi nabori, marveč tudi za demokratično zemljiško odvezo brez odloka in odškodnine.

Jurčič in Kersnik v svojem romanu nista upoštevala teh socialnozgodovinskih momentov, temveč sta napisala zanimiv, napet roman iz življenja roparjev in tatov, brez vsake širše ali globlje socialne vsebine.

Znano je, da je dramatisiral ta roman Fran Govekar in je bila njegova ljudska igra dolgo let poleg »Desetega brata« najpriljubljenejša slovenska ljudska igra. Govekar se je v svoji dramatisaciji držal romana, to se pravi, tudi on se ni dotaknil socialne strani rokovnjaškega gibanja, temveč je napisal ljudsko igro iz razbojniškega življenja.

Ker je naša gledališka publika željna ljudskih iger iz naše zgodovine, sem se odločil za novo dramatisacijo Jurčičevih »Rokovnjačev«. V svoji dramatisaciji pa sem hotel pokazati rokovnjaško gibanje na Slovenskem ne kot navadno razbojništvo, marveč kot globoko socialno gibanje zatiranega slovenskega ljudstva, kot borbo našega naroda za svoje gospodarske in človečanske pravice.

Po svoji tendenci je torej moja dramatisacija povsem novo delo, dasi sem se glede tehnične strani držal Govekarja, ki je iz romana spretno izluščil tiste dogodke, ki so najzanimivejši in najbolj dramatični.

Da sem mogel prikazati gospodarska, socialna in politična trenja med gruntarji in gospodo na eni in med kajzarji in kmečkim proletariatom na drugi strani, sem moral v igro vplesti nove osebe, ki jih Jurčičev roman nima. Ti ljudje so nosilci svojih gospodarskih in socialnih tendenc, ki jih izrabljajo kot družbeni razredi drug proti dru-

gim. Nande je oseba, ki organizira v rokovnjaškem gibanju oboroženi odpor brezpravnega ljudstva proti izkoriščevalskemu razredu gruntarjev in proti kapitalističnemu meščanstvu in proti fevdalni gospodi. V kolikor pa gre za slikanje posameznih značajev nastopajočih oseb, sem se držal Jurčič-Kersnikove koncepcije.

Pri tej priliki naj konstatiram še to: prihodnji mesec poteče 70 let odkar je umrl Jurčič in 70 let odkar je izšel njegov zadnji roman »Rokovnjači«. Naj bo ta obletnica, ob kateri se spominjamo moža, ki je kljub življenjski bedi, ki mu je bila tovarišica do prezgodnje smrti ustvaril Slovencem pripovedno umetnost, nov mejnik v razvoju našega gledališča, katerega stremljenje je in ostane: služiti ljudstvu!

Fedor Gradišnik

(Izvlaček iz referata na razčlembeni vaji.)

Odmev „RDEČE KAPICE“

med našimi šolarji

Upraviteljstvu celjskih osnovnih šol smo tudi po uprizoritvi »Rdeče kapice« naprosili, da izvedeta med svojimi učenci sestavo spisov o tej mladinski igri. Prejeli smo številne, že odbrane, lepo spisane in lepo sestavljene ter ilustrirane spise polne samostojnih ocen in opažanj, tako da bi vsi zaslužili čitateljevo pozornost. Tokrat so prejeli naše nagrade: Bolka Čišek, učenec IV. c razreda, Tanja Orel, učenka IV. b razreda in Švegel Marija, učenka III. a razreda s I. osnovne šole ter Velikanje Jelka, učenka II. a razreda, Strniša Nanja, učenka III. a razreda in Gabrovšek Janez, učenec IV. a razreda, izjemoma za posebne risbe pa še Kiseljev Irena, učenka III. c razreda, vsi z II. osnovne šole.

Dva od teh spisov sta naslednja:

„Rdeča kapica“

Naši igralci niso pozabili nas pionirjev. Priredili so nam lepo igrico Rdeča kapica. Igrica nam je bila zelo všeč, ker nas je popeljala v dom Rdeče kapice, v gozd med živali in končno nas je povedla še v hišo babice od Rdeče kapice.

Igrica je bila lepa še posebno zato, ker so se nam igralci pred igro predstavili, česar pri prejšnji igrici ni bilo. Najbolj nam je bilo všeč življenje v gozdu med njegovimi prebivalci: volkom, žabo, medvedkoma in vilami. To nas je najbolj priklenilo k opazovanju in razmišljanju. Največ smo se nasmejali botru Bodežu in strini Mini. Zelo lepo je nastopala Rdeča kapica, ki je bila do vseh živali dobra, zato so ji pomagale in jo čuvali. Igrica Rdeča kapica in Kralj Briljantin sta nam obe enako všeč. Samo igrica Rdeča kapica ima to prednost, da smo se že prej seznanili z igralci.

Pionirji se našim igralcem iskreno zahvalimo in se jim priporočamo še za kakšno lepo igrico. Obenem pa prosimo upravo gledališča, da naj drugič proda samo toliko vstopnic, kolikor je sedežev, da bo večji red in mir.

Bolka Čišek

IV. c. r. I. os. šola

„Rdeča kapica“

V letošnji gledališki sezoni sem videla že drugo otroško igrico »Rdeča kapica«. Dasi mi je vsebina že dolgo zelo dobro znana, sem jo šla dvakrat gledati, tako zelo mi je bila všeč.

Posebno mi je ugajala Majdica - Rdeča kapica in boter Bodež, kateremu sem se morala vedno smejati, kadar se je prikazal na odru. Njegovo junaštvo je bilo res zelo majhno, posebno takrat, ko je s stricem Maticem plezal na drevo. Silno všeč so mi bile vile, ples malih deklic in zajčkov. Posrečen se mi je zdel lovec, ki se je prav po domače razgovarjal z nami, ko smo mu mi otroci kazali, kje je volk. Izmed živali sta mi najbolj ugajala mali medvedek in lisjak.

Iz te igrice se lahko naučimo, da moramo vedno ubogati svoje starše in se ne smemo pustiti zapeljati sladkim besedam drugih. Saj je tudi mamica Rdeče kapice rekla: »Beseda medena, nikdar iskrena.«

Želim videti še mnogo takih igric na celjskem odru.

Velikanje Jolka

2. a r.

Da bi nam vsaj naši najmlajši ostali zvesti!

Tovarna perila • Celje

Telefon 328 in 310 • Komunalna banka Celje 620-1-43200-0

IZDELUJEMO:

moško, žensko in otroško perilo
moške, ženske in otroške obleke

NAŠI SPECIALNI PROIZVODI:

stezniki, potnlice in modrčki

Naše izdelke dobite v vseh večjih trgovskih hišah v državi. V kratkem odpremo lastne trgovine, kjer Vas bomo vljudno postregli z bogato izbiro naših izdelkov

Da bi bilo gledališče čimprej dograjeno ...

Seznam darovalcev za obnovo gledališkega poslopja se je v zadnjem času povečal za naslednja tri podjetja: Tovarna perila, ki je darovala 10.000 din, MLO Instalacije, ki so odstopile nadurni zaslužek svojega uslužbenstva v znesku 20.000 din ter Cinkarna, ki je prispevala 50.000 din.

Kako napredujejo dela v gledališkem poslopju? je vprašanje, ki ga je zlasti med gledališkim občinstvom vedno bolj pogosto slišati. Dokaz, kako živo je zanimanje za naš bodoči gledališki hram.

Da bi mogli našo javnost seznaniti o napredovanju obnovitvenih del, smo se obrnili do gradbenega vodje tov. Toneta Uršiča, ki nam je dal naslednje informacije:

V gradbenem programu, ki se tačas izvaja, je prizidek na Šlandrov trg, v katerem se bodo nahajali upravni prostori in garderobe, prizidek na Gledališko oz. Vodnikovo ulico, ki bo služil prav tako za garderobe, dalje za prostore za tehnično osebje, delavnice in pd., predvsem pa za zadnji in stranski oder.

Vsi načrti so gotovi. Gradbene načrte je izdelal Projektbiro MLO pod vodstvom ing. Korenta, instalacijski načrt Zavod za konstrukcijo industrijskih strojev in naprav v Ljubljani, elektroinstalacijski pa strokovnjak za gledališke elektronapeljave Makso Pohlin iz Kamnika.

Sedaj so končana štukaterska dela v vestibulu; v istem prostoru so končana tudi elektroinstalacijska dela ter instalacija parne kurjave. Od obrtniških del so v teku mizarska dela in dela za notranjo opremo. Razen tega se betonirajo kletni prostori za centralno kurjavo in aparaturo za zračenje oz. toplozračno ogrevanje dvorane.

Prvotna zamisel je bila razširjena in izpopolnjena po novodobnih gledališkogradbenih zahtevah tako, da bo za dovršitev potrebnih še okoli 100.000 normiranih gradbenih ur, ki bi jih zmoglo okrog 50 delavcev dnevno skozi 315 delovnih dni; napredek pri obnovi je tedaj odvisen predvsem od delovne sile. Odziv prostovoljne delovne sile še ni zadovoljiv. Doslej so na gradbišču delali razen članov Mestnega gledališča še uslužbenci MLO, člani Mestnega komiteta KPS, uslužbenci NB, Kinopodjetja ter prebivalci VIII. terena III. četrta.

Od podjetij, ki so obljubila pomoč v materialu in delovni sili prednjačita Tovarna emajlirane posode in Cinkarna.

Zgodovina celjskega gledališkega življenja

(Nadaljevanje)

Izmed mnogih »besed«, ki so jih priredili prvo leto čitalničnega življenja, je važna in zanimiva »beseda«, ki je bila na binkoštni ponedeljek dne 9. junija 1862. (»Novice« 1862, šte. 28, str. 234—35). Vsi prostori pri »Zamorcu« so bili do zadnjega kotička zasedeni. Besedo je začel dr. Kočevar, ki je med drugim dejal sledeče: »Srčno pozdravljam Vas, brate Slovence, ki ste k naši narodni besedi prišli, da bi se prav po domače razveseljevali. Danes ima naša čitavnica 130 družtvenikov in za vsakega rodoljuba je najradostnije videti, da so tudi kmetje k nji pristopili. To je učinek narodnega duha, ki je že mnogo Slovencev prevzel. Zastopniki poljedelstva — jedro vsakega naroda — so udje našega družtva; to je naše najboljše poroštvo za obstanek čitavnice. Če so kmetje za njo zavzeti, koliko bolj še morajo tržani in mestjani za ono zavzeti biti. Kdo more tedaj misliti, da ne bode čitavnica ostala? Ona bode obstala, če le hočemo! Podpirajmo jo, kolikor moremo! Z njo podpiramo naše slovstvo in izobraženost slovenskega naroda. — Vse na svetu je minljivo, samo dobrota, katero narodu skazemo, v vednem spominu ostane. Veče dobrote pa mu ne moremo skazati, ko da ga na pot izobraženosti spravimo. Izobraženost je izvor narodnega blagostanja; ona je najlepša dedina, največji dar za naše otroke in vnuke. — Nas vseh ura bode enkrat iztekla; tudi nas ne bode več, al čitavnica vendar bode obstala. Ona bode spodbujala k branju slovenskih knjig in časopisov, ona bode slovenski jezik popravljala, izobraženost iz mesta na vasi razpeljevala, in naših vnukov vnuki bodo blagoslovili in praznično obhajali dan, na kateri se je čitavnica ustanočila in začela.« —

Pri tej besedi so imeli čitalničarji prvikrat svoj lastni glasovir, ki ga je preskrbel dr. G. Ipavec, kakor mu je bilo od odbora naročeno. Za to slavnostno priliko je prišel v Celje »nalašč« zavolj te besede vsem Slovincem dobro znani skladatelj in umetnik na glasoviru gosp. dr. Benjamin Ipavic iz Gradea, in je s svojim umetnim sviranjem lastne, kakor »Fantazije o slovanskih pesmih za glasovir« in druge izvrstne skladbe na njem igraje, celo družbo razveseljeval in očaroval. Srčna hvala ljubeznivemu gospodu za ves trud, ki ga ima za slovensko reč in za iskreno ljubav, s katero svojo domovino in rodoljube objema. Prav radostno smo tudi poslušali »Premembe o izvirni stavi za glasovir od L. v. Bethovena svirane od našega učitelja g. Tribnika. Četverospevi »Pod lipo«, besede D. Terstenjakove, napev G. Ipavceva, Riharjev »Žalostni glas zvonov« in drugi, čisto, gladko in izvrstno pevani od vrlih in občeznanih slavnih Sentjurčanov gg. dr. Benjamina in Gustava Ipavica, od vojaškega duhovna č. g. Dragotina in njegovega brata zdravnika g. Nik. Rüpšla, dopadli so tako, da so morali vse večkrat ponavljati. — Pridnim pevcem našim zaslužena hvala bila je občno veselo ploskanje, s katerim so bile vse njih pesmi, zlasti pa »Popotnica srbska« in »Naprej« sprejete. Petje, ples, deklamacija »Prepir s klobukom«, »Graničar« in druge veselice trpele so v srčno razveseljevanje vseh precej čez polnoč. Da bo spet skoraj mila luna pripeljala tak večer čestitim družbenikom ljube čitavnice naše.« —

Zanimivo je poročilo o »besedi«, ki je bila dne 31. julija ob 7. uri zvečer. Odslej so imeli udeleženci »tekst v besedah pevanih pesem« tiskan na razpolago, kakor je bilo sklenjeno na odborovi seji dne 4. maja 1862. Žal se nam ni ohranil od teh tiskanih programov noben primerek.

»Novice« z dne 13. avgusta 1862, str. 276, pišejo v svojem poročilu med drugim: »Poslednji večer preteklega meseca je bil uspel vesel večer za celjske Slovence. »Mala beseda« postala je »velika«, sicer ne po številu deležnikov, ampak po važnosti in zanimivosti govorov, po lepoti pesmi in po občnem veselju, ki je oživljalo vse. G. ravnatelj Kočevar je v svojem govoru častiti družbi naznanil, da je čitalnični odbor v svoji seji 4. aprila t. l. nekatere preslavne gospode (jih naštevajo) imenoval kot častne ude čitavnice naše, ter večidel vsem tudi že s poklonivnimi pismi diplome poslal.

Prezvisešni knezoškofo mariborski spominjajo nas svojega gesla, da smo katoličani, Avstrijci pa tudi Slovenci; (zanimivo: najprej katoličani, potem Avstrijci in nazadnje šele Slovenci! F. G.) nas spodbuja k pametnemu pa iskrenemu razvitku in napredovanju in nas svari, se ne prenašati ter potrpljivim pa stanovitim biti. — Prevzisešni gosp. vladika Strossmayer hvali napredek Slovencev kljub vsem zaprekam; nas spomenuje neumrlih zaslug na polju duševnega razvitka, ter kaže, kako Hrvati nas, svoje najbližnje brate, z najtoplejšimi željami spremljajo, uverjeni, da nam je narav in previdnost božja eno nalogo in eno prihodnost določila. (Podčrtal F. G.) Tudi je obdaroval prevzisešni gospod čitavnico našo z 200 gl., za kar mu naj bo najsrčnejša zahvala! — G. dr. L. Toman nam zagotavlja, še dalje vse svoje moči darovati Slovincem in spominivši se prevesellega dneva, katerega so se odprle vrata celjske čitavnice, se srečnega šteje, da zanaprej ni samo naš brat po rodu, temveč tudi z nami in drugimi vrlimi štajerskimi brati soud društva, iz katerega se hoče razlivati pravi ponk, prava mika narodu slovenskemu. — Enako piše tudi g. Černe, ostali še niso odgovorili.

Po govoru dr. Kočevarja so peli pevci, g. Tribnik pa je na klavirju »neizrekljivo lepo petje slavčika posnemal«, potem pa je govoril naš mil. g. opat M. Vodušek za ves slovenski narod važne in pomenljive besede. Jedro njegovega govora je tole: Ko so leta 1813, avstrijski vladarji na hud boj se pripravljali zoper strašnega silnika Napoleona I., je imenitni pridigar Zimmermann jih takole nagovoril: Vi hočete sovražnika premagati, pa ga le z obema rokama objemate. Vi imate njegove šege, njegove navade, francozki govorite, svojo deco francozki učite; vaši strežaji, kočijaži, hišnje, varučke i. t. d. vse je francozko. Odpravite poprej vse te iz svojih domov, iz svojih hiš, pa vam bo z zjedinjenimi močmi zmaga lahka. (Podčrtal F. G.) Pruskega kralja je ta beseda tako vžgala, da je pri tej prici zapovedal vse, kar je na njegovem dvoru francoskega, hitro odpraviti. — Slovenci! nismo li mi v enakih razmerah? Posnemajmo onega kralja tudi mi, in reč naša bo jako napredovala. — (Podčrtal F. G.)

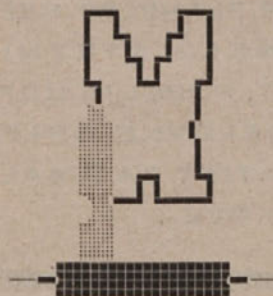
Anton ~~Vrabec~~ je zapel novo pesem »od pridnega in zanikrnega kmeta«, Anton Bizjak, po domače Pečovšek pa je imel navdušen govor o materinem jeziku. Mi se branimo svojega milega materinega jezika in se ga nočemo poprijeti, ne ga, kakor bi treba bilo, izobraževati. In vendar nam je tako koristen. Glejte mene, neučenega kmeta

Imam, ne da bi se hvalil, malo pa lepo posestvo: al pridite gledat, nad 3000 sadnih dreves, velikih in malih stoji v moji ogradi in izkupil sem letos že iz samega sadja pri 400 gld. Kaj pa mi je tako daleč pripomoglo? Nič družega, kakor kmetijska družba, h katerej sem že zdavnaj pristopil in pa naše preljube »Novice« in Zalokarjevo »Umno kmetovanje«, ktere obedvoje rad in marljivo prebiram. Bi bil li z nemškim jezikom tako daleč prišel, ker šole nisem obiskoval? Nikdar ne! Le z našim ljubim slovenskim jezikom sem vse to dosegel. Ljubi slovenski kmetje! Zemlja naša je mati, ona nas redi. Obdelujmo jo torej pridno, kakor nas »Novice« in druge koristne bukve učijo. Da bomo pa to zmogli in jih razumeli, se poprimimo vrlo slovenskega jezika. Neučeni slovenski kmet vam je to govoril; verjemite mi: govoril sem iz srca in gola je resnica, kar sem rekel, poskušal sem sam!

Potem je še gosp. Tribnik z nekim svojim učencem »Spremembe« četveroročno prav izvrstno in krasno sviral, pevci so zapeli še »Slava Gorenci« in prava poglavitna »mala beseda« je bila končana.

KNJIGE, ČASOPISE, REVIJE
IN VSE VRSTE TISKOVIN IZDELUJE

D R Ž A V N O
G O S P O D A R S K O
P O D J E T J E

CELJSKA
TISKARNA

CELJE • PREŠERNOVA UL. 17
TELEFON ŠTEV. 175

LASTNA KNJIGOVEZNICA
IZDELOVANJE ŠTAMPILJK

**TOVARNA
v
HLAČEVINE
CELJE**

TELEFON 290
ČEK. RAČUN
PRI N. B. CELJE
ŠT. 620-43105-0

DELAMO ZA ŠI-
ROKO POTROŠ-
NJO IN Z VSEMI
MOČMI ZA ZGRA-
DITEV SOCIA-
LIZMA

IZDELUJE: HLAČEVINO
ZEFIR, FLANELET, KEPER
FLANELO, STEZNIKE
INLET, POPELIN, KEPER
ZA DELOVNE OBLEKE
IN BATIST ZA PISALNE
TRAKOVE

